

เอกสารประกอบหลักสูตรสถานศึกษา

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ปีพุทธศักราช ๒๕๖๗

ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

โรงเรียนบ้านวังบวบ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต ๓

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

กระทรวงศึกษาธิการ

หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา
และวัฒนธรรม
เอกสารประกอบหลักสูตรสถานศึกษา
โรงเรียนบ้านวังบวบ พุทธศักราช ๒๕๖๗
ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช ๒๕๕๑
(ฉบับปรับปรุง ๒๕๖๐)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต ๓
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

คำนำ

การจัดทำหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของโรงเรียนบ้านวังบวบ (ฉบับปรับปรุง ๒๕๖๗) ฉบับนี้ จัดทำขึ้นเพื่อใช้ประกอบการจัดการเรียนการสอน ตามแนวทางที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพุทธศักราช ๒๕๕๑ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๖๐) พัฒนาเด็กและเยาวชนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีคุณภาพด้านความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับใช้เป็นเครื่องมือในการดำรงชีวิต และในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง และแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โรงเรียนบ้านวังบวบ ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช ๒๕๖๗ ฉบับนี้ จัดทำเพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้เข้าใจ และสามารถนำไปใช้ได้ถูกต้องและบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ

ขอขอบคุณผู้มีส่วนร่วมจากทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต ๓ คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนวังบวบ บุคลากรโรงเรียนบ้านวังบวบ ประชาชน ตลอดจน พ่อแม่ ผู้ปกครอง และนักเรียนที่ช่วยให้การจัดทำหลักสูตรเล่มนี้ มีความสมบูรณ์และเหมาะสมต่อการจัดการศึกษาต่อไป

โรงเรียนบ้านวังบวบ

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
สารบัญ	๗
ส่วนหน้า	๑
- วิทยาลัย	๒
- หลักการ	๒
- จุดมุ่งหมาย	๓
- สมรรถนะของผู้เรียน	๓
- คุณลักษณะอันพึงประสงค์	๔
- สาระมาตรฐานการเรียนรู้	๖
- คุณภาพผู้เรียน	๘
ตัวชี้วัดระหว่างทางและตัวชี้วัดปลายทาง	๑๐
- สรุปตัวชี้วัดระหว่างทางและตัวชี้วัดปลายทาง	๑๑
- ตัวชี้วัดระหว่างทางและตัวชี้วัดปลายทาง ตามสาระและ	๑๒
มาตรฐานการเรียนรู้และระดับชั้น	
คำอธิบายรายวิชาและโครงสร้างรายวิชา	๓๔
ส่วนท้าย	๔๐
- การวัดและประเมินผล	๔๑
- สื่อการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้	๔๕
- อภิธานศัพท์	๔๗
ภาคผนวก	๑๑๘
- คำสั่งคณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตร	๑๑๙

วิสัยทัศน์

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ การดำรงชีวิตของมนุษย์ ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคล การอยู่ร่วมกันในสังคม การปรับตัวตามสภาพแวดล้อม การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เข้าใจถึงการพัฒนา เปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย กาลเวลา ตามเหตุปัจจัยต่างๆ เกิดความเข้าใจในตนเองและผู้อื่น มีความอดทน อดกลั้น ยอมรับในความแตกต่างและมีคุณธรรม สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติและสังคมโลก

หลักการ

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมว่าด้วยการอยู่ร่วมกันในสังคม ที่มีความเชื่อมสัมพันธ์กัน และมีความแตกต่างกันอย่างหลากหลาย เพื่อช่วยให้สามารถปรับตนเองกับบริบทสภาพแวดล้อม เป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบ มีความรู้ ทักษะ คุณธรรม และค่านิยมที่เหมาะสม โดยได้กำหนดสาระ ต่างๆ ไว้ ดังนี้

๑.ศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรม แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ การนำหลักธรรมคำสอนไปปฏิบัติในการพัฒนาตนเอง และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เป็นผู้กระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม พัฒนาตนเองอยู่เสมอ ร่วมทั้งบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมและส่วนร่วม

๒.หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบันการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ลักษณะและความสำคัญ การเป็นพลเมืองดี ความแตกต่างและความหลากหลายทางวัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ ปลูกฝังค่านิยมด้านประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สิทธิ หน้าที่ เสรีภาพการดำเนินชีวิตอย่างสันติสุขในสังคมไทยและสังคมโลก

๓.เศรษฐศาสตร์ การผลิต การแจกจ่าย และการบริโภคสินค้าและบริการ การบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดอย่างมีประสิทธิภาพ การดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ และการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวัน

๔.ประวัติศาสตร์ เวลาและยุคสมัยทำงานประวัติศาสตร์ วิธีการทำงานประวัติศาสตร์ พัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตถึงปัจจุบัน ความสัมพันธ์และเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่างๆ ผลกระทบที่เกิดจากเหตุการณ์สำคัญในอดีต บุคคลสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ในอดีต ความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย แหล่งอารยธรรมที่สำคัญของโลก

๕. ลักษณะของโลกทำงานกายภาพ ลักษณะทำงานกายภาพ แหล่งทรัพยากร และภูมิอากาศของประเทศไทย และภูมิภาคต่างๆ ของโลก การใช้แผนที่และเครื่องมือทำงานภูมิศาสตร์ ความสัมพันธ์กันของสิ่งต่างๆ ในระบบธรรมชาติ การเชื่อมโยงระหว่างกัน ความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น การนำเสนอข้อมูลภูมิสารสนเทศ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

จุดมุ่งหมาย

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ และผู้เรียนมีคุณภาพตามเกณฑ์ของคุณภาพผู้เรียน เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

๑. มีคุณภาพตามเกณฑ์ของคุณภาพผู้เรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
๒. มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยและปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
๓. มีความรู้ ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี และมีทักษะชีวิต
๔. มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัย และรักการออกกำลังกาย
๕. มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิต และการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
๖. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มุ่งพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐานมุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ ๕ ประการ ดังนี้

๑. **ความสามารถในการสื่อสาร** เป็นความสามารถในการรับและส่งสาร มีวัฒนธรรมในการใช้ภาษาถ่ายทอดความคิด ความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึก และทัศนะของตนเองเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และประสบการณ์อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองและสังคม รวมทั้งการเจรจาต่อรองเพื่อขจัดและลดปัญหาความขัดแย้งต่างๆ การเลือกรับหรือไม่รับข้อมูลข่าวสารด้วยหลักเหตุผลและความถูกต้อง ตลอดจนการเลือกใช้วิธีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อตนเองและสังคม
๒. **ความสามารถในการคิด** เป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม
๓. **ความสามารถในการแก้ปัญหา** เป็นความสามารถในการแก้ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่เผชิญได้อย่างถูกต้องเหมาะสมบนพื้นฐานของหลักเหตุผล คุณธรรมและข้อมูลสารสนเทศ เข้าใจ ความสัมพันธ์ และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่างๆ ในสังคม แสวงหาความรู้ ประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหา และมีการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อม
๔. **ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต** เป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่างๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การทำงาน และการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล การจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่างๆ อย่างเหมาะสม การปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและความขัดแย้งต่างๆ อย่างเหมาะสม การปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม และการรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น

๕. **ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี** เป็นความสามารถในการเลือกและใช้เทคโนโลยีด้านต่างๆ และมีทักษะกระบวนการทำงานเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาตนเองและสังคมในด้านการเรียนรู้ การสื่อสาร การทำงาน การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ถูกต้องเหมาะสมและมีคุณธรรม

คุณลักษณะอันพึงประสงค์

คุณลักษณะอันพึงประสงค์

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ในฐานะเป็นพลเมืองไทย และพลโลก ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

๑. **รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์** หมายถึง มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย นิยมไทย ปฏิบัติตามคำสั่งสอนของศาสนาเคารพเทิดทูนศาสนา แสดงความจงรักภักดี เทิดทูนพระเกียรติและพระราชกรณียกิจของพระมหากษัตริย์

๒. **ซื่อสัตย์สุจริต** หมายถึง การประพฤติปฏิบัติอย่างเหมาะสม และตรงต่อความเป็นจริงประพฤติปฏิบัติอย่างตรงไปตรงมา ทั้งกาย วาจา ใจ ต่อตนเองและผู้อื่นร่วมตลอดทั้งต่อหน้าที่การงานและคำมั่นสัญญา ความประพฤติที่ตรงไปตรงมาและจริงใจในสิ่งที่ถูกที่ควร ถูกต้องตามทำนองคลองธรรมร่วมไปถึงการไม่คิดคดทรยศ ไม่คดโกงและไม่หลอกลวงนอกจากนี้แล้วความซื่อสัตย์สุจริตยังร่วมไปถึงการรักษาคำพูดหรือคำมั่นสัญญาและการปฏิบัติหน้าที่การงานของตนเองด้วยความรับผิดชอบและด้วยความซื่อสัตย์ไม่แสวงหาผลประโยชน์ให้แก่ตนเองและพวกพ้องด้วยการใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบซึ่งความซื่อสัตย์สุจริตนี้จะดำเนินไปด้วยความตั้งใจจริงเพื่อทำหน้าที่ของตนเองให้สำเร็จลุล่วง ด้วยความระมัดระวัง และเกิดผลดีต่อตนเองและสังคม

๓. **มีวินัย** หมายถึง การควบคุมความประพฤติให้ถูกต้องและเหมาะสมกับจรรยาบรรณ ขอบบังคับ ข้อตกลง กฎหมายและศีลธรรมการรู้จักควบคุมตนเองให้ประพฤติปฏิบัติตามข้อตกลง ข้อบังคับระเบียบแบบแผน และขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามยอมนำมาซึ่งความสงบสุขในชีวิตของตนเองความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคมและประเทศชาติ

๔. **ใฝ่เรียนรู้** หมายถึง การค้นคว้าหาความรู้หรือสิ่งที่เป็นประโยชน์ เพื่อพัฒนาตนเองอยู่เสมอ

๕. **อยู่อย่างพอเพียง** หมายถึง การมีความพอดีในการบริโภค ใช้ทรัพยากรและเวลาว่างให้เป็นประโยชน์คำนึงถึงฐานะและเศรษฐกิจ คิดก่อนใช้จ่ายตามความเหมาะสมรู้จักการเพิ่มพูนทรัพย์ ด้วยการเก็บและนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ดูแลรักษาบูรณทรัพย์ของตนเอง มีการเก็บออมเงินไว้ตามสมควร

๖. **มุ่งมั่นในการทำงาน** หมายถึง การศึกษาเรียนรู้เพื่อหาข้อเท็จจริง ซึ่งอาจพัฒนาไปสู่ความจริงในสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ หรือต้องการหาคำตอบเพื่อนำคำตอบที่ได้นั้นมาใช้ประโยชน์ในด้านต่างๆ เช่น การยกระดับความรู้การนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน หรือนำมาสรุปเป็นความจริงได้

๗. **รักความเป็นไทย** หมายถึง เข้าใจ ห่วงแหนความเป็นไทยซึ่งถือเป็นต้นทุนทำงานสังคมทำให้ทุกศาสนา สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติโดยต้องมีการดำเนินชีวิตโดยกายสุจริต วาจาสุจริต และมนัสสุจริตเป็นคุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการเข้าสังคมและการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น เช่น ความมีกิริยามารยาท การปรับตัว ความตรงต่อเวลา ความสุภาพ การมีสัมมาคารวะ การพูดจาไพเราะ และอ่อนน้อมถ่อมตน

๘. **มีจิตสาธารณะ** หมายถึง คุณลักษณะทางานจิตใจของบุคคลเกี่ยวกับการมองเห็นคุณค่า หรือการให้คุณค่าแก่การมีปฏิสัมพันธ์ทำงานสังคมและสิ่งต่างๆ ที่เป็นสิ่งสาธารณะที่ไม่มีผู้ใดผู้หนึ่งเป็นเจ้าของ

หรือเป็นสิ่งที่คนในสังคมเป็นเจ้าของร่วมกันเป็นสิ่งที่สามารถสังเกตได้จากความรู้สึกนึกคิด หรือการกระทำที่แสดงออกมา ได้แก่ การหลีกเลี่ยงการใช้หรือการกระทำที่จะทำให้เกิดความชำรุดเสียหายต่อส่วนร่วมที่ใช้ประโยชน์ร่วมกันของกลุ่มการถือเป็นหน้าที่ที่จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาของส่วนร่วมในวิสัยที่ตนสามารถทำได้ และการเคารพสิทธิในการใช้ของส่วนร่วมที่เป็นประโยชน์ร่วมกันของกลุ่ม

ทำไมต้องเรียนสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ การดำรงชีวิตของมนุษย์ ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคลและการอยู่ร่วมกันในสังคม การปรับตัวตามสภาพแวดล้อม การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เข้าใจถึงการพัฒนาเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย กาลเวลา ตามเหตุปัจจัยต่างๆ เกิดความเข้าใจในตนเองและผู้อื่น มีความอดทน อดกลั้น ยอมรับในความแตกต่าง และมีคุณธรรม สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต เป็นพลเมืองดีของประเทศและสังคมโลก

สาระและมาตรฐานการเรียนรู้

สาระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส ๑.๑ รู้ และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

มาตรฐาน ส ๑.๒ เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และดำรงรักษาพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ

สาระที่ ๒ หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

มาตรฐาน ส ๒.๑ เข้าใจและปฏิบัติตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงาม และ ดำรงรักษา ประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทย และสังคมโลกอย่างสันติสุข

มาตรฐาน ส ๒.๒ เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธา และดำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

สาระที่ ๓ เศรษฐศาสตร์

มาตรฐาน ส.๓.๑ เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภคการใช้ ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจ หลักการของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ

มาตรฐาน ส.๓.๒ เข้าใจระบบ และสถาบันทำงานเศรษฐกิจต่างๆ ความสัมพันธ์ทำงานเศรษฐกิจ และความจำเป็นของการร่วมมือกันทำงานเศรษฐกิจในสังคมโลก

สาระที่ ๔ ประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส ๔.๑ เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทำงานประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทำงานประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่างๆ อย่างเป็นระบบ

มาตรฐาน ส ๔.๒ เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ในด้านความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญและสามารถ วิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

มาตรฐาน ส ๔.๓ เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจและธำรงความเป็นไทย

สาระที่ ๕ ภูมิศาสตร์

มาตรฐาน ส ๕.๑ เข้าใจลักษณะทางกายภาพของโลกและความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งซึ่งมีผลต่อกันใช้แผนที่และเครื่องมือทำงานภูมิศาสตร์ในการค้นหา วิเคราะห์และสรุปข้อมูลตามกระบวนการทำงานภูมิศาสตร์ ตลอดจนใช้ภูมิสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรฐาน ส ๕.๒ เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ก่อให้เกิด การสร้างสรรค์วิถีการดำเนินชีวิต มีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการจัดการ ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ทักษะและกระบวนการทำงานสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ผู้เรียนทุกคนในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาต้องเรียน ทั้งนี้เพราะกลุ่มสาระการเรียนรู้นี้ว่าด้วย การอยู่ร่วมกันบนโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตลอดเวลา การเชื่อมโยงทำงานเศรษฐกิจซึ่งแตกต่างกันอย่างหลากหลาย การปรับตัวกับบริบทสภาพแวดล้อม ทำให้เป็นพลเมืองที่รับผิดชอบ มีความสามารถทำงานสังคม มีความรู้ ทักษะ คุณธรรมและค่านิยมที่เหมาะสม โดยให้ผู้เรียนเกิดความเจริญงอกงามในแต่ละด้านดังนี้

๑. ด้านความรู้

กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จะให้ความรู้แก่ผู้เรียนในเนื้อหาสาระ ความคิดรวบยอด และหลักการสำคัญๆ ในสาขาวิชาต่างๆ ทำงานสังคมศาสตร์ ได้แก่ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ รัฐศาสตร์ จริยธรรม สังคมวิทยา เศรษฐศาสตร์ กฎหมาย ประชากรศึกษา และสิ่งแวดล้อมศึกษา ตามขอบเขตที่กำหนดไว้ในแต่ละระดับชั้น โดยจัดการเรียนรู้ในลักษณะบูรณาการหรือสหวิทยาการ

๒. ด้านทักษะและกระบวนการ

ในการเรียนสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมนั้น ผู้เรียนควรจะได้พัฒนากระบวนการต่างๆ จนเกิดทักษะและกระบวนการ ดังนี้

- ทักษะการคิด เช่น การสรุปความคิด การแปลความ การวิเคราะห์หลักการและการนำไปใช้ ตลอดจนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
- ทักษะการแก้ปัญหา ตามกระบวนการทำงานสังคมศาสตร์ กระบวนการสืบสอบ เช่น ความสามารถในการตั้งคำถามและการตั้งสมมติฐานอย่างมีระบบ การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล การทดสอบสมมติฐานและสรุปเป็นหลักการ
- ทักษะการเรียนรู้ เช่น ความสามารถในการแสวงหาข้อมูลความรู้โดยการอ่าน การฟัง และการสังเกต ความสามารถในการสื่อสารโดยการพูด การเขียน และการนำเสนอ ความสามารถในการตีความ การสร้างแผนภูมิ แผนที่ ตารางเวลา และการจัดบันทึก รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีและสื่อสารสนเทศต่างๆ ให้เป็นประโยชน์ในการแสวงหาความรู้
- ทักษะกระบวนการกลุ่ม เช่น ความสามารถในการเป็นผู้นำและผู้ตามในการทำงานกลุ่ม มีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายการทำงานของกลุ่ม ปฏิบัติหน้าที่ตามที่ ได้รับมอบหมายด้วยความรับผิดชอบ สร้างสรรค์ผลงาน ช่วยลดข้อขัดแย้งและแก้ปัญหาของกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๓. ด้านเจตคติและค่านิยม

กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จะช่วยพัฒนาเจตคติ และค่านิยม เกี่ยวกับประชาธิปไตยและความเป็นมนุษย์ เช่น รู้จักตนเอง พึ่งตนเอง ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย มีความกตัญญู รักเกียรติภูมิแห่งตน มีนิสัยในการเป็นผู้ผลิตที่ดี มีความพอดีในการบริโภค เห็นคุณค่าของการทำงานรู้จักคิดวิเคราะห์ การทำงานเป็นกลุ่ม เคารพสิทธิของผู้อื่น เสียสละ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนร่วม มีความผูกพันกับกลุ่มรักท้องถิ่น รักประเทศชาติ เห็นคุณค่า อนุรักษ์และพัฒนาศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ศรัทธาในหลักธรรมของศาสนา และการปกครองของศาสนา และการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

๔. ด้านการจัดการและการปฏิบัติ

กิจกรรมการเรียนรู้ในกลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการทำงานเป็นกลุ่ม สามารถนำความรู้ ทักษะ ค่านิยมและเจตคติที่ได้รับการอบรมบ่มนิสัยมาใช้ในการแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของผู้เรียนได้ เมื่อมองในภาพรวม แล้วจะพบว่า ความสำคัญของกลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม นอกจากจะช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง กับสภาพแวดล้อม ทั้งทางธรรมชาติและสังคมวัฒนธรรม มีทักษะกระบวนการต่างๆ ที่สามารถนำมาใช้ประกอบการตัดสินใจอย่างรอบคอบในการดำเนินชีวิต และมีส่วนร่วมในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาในฐานะพลเมืองดีแล้ว ยังช่วยให้นำความรู้ทำงานจริยธรรม หลักธรรมทางศาสนา มาพัฒนาตนเองและสังคมได้ ทำให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข

คุณภาพผู้เรียน

รายวิชาพื้นฐาน จบชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓

๑.มีความรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเองและผู้ที่อยู่รอบข้าง ตลอดจนสภาพแวดล้อมในท้องถิ่นที่อยู่อาศัย และเชื่อมโยงประสบการณ์ไปสู่โลกกว้าง

๒.มีทักษะกระบวนการและมีข้อมูลที่จำเป็นต่อการพัฒนาให้เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม ประพฤติปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนาที่ตนนับถือ มีความเป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบ การอยู่ร่วมกันและการทำงานกับผู้อื่น มีส่วนร่วมในกิจกรรมของห้องเรียน และได้ฝึกหัดในการตัดสินใจ

๓.มีความรู้เรื่องราวเกี่ยวกับตนเอง ครอบครัว โรงเรียน และชุมชนในลักษณะการบูรณาการ ผู้เรียนได้เข้าใจแนวคิดเกี่ยวกับปัจจุบันและอดีต มีความรู้พื้นฐานทำงานเศรษฐกิจได้สอดคล้องกับรายรับ-รายจ่ายของครอบครัว เข้าใจถึงการเป็นผู้ผลิต ผู้บริโภค รู้จักการออมขั้นต้นและวิธีการเศรษฐกิจพอเพียง

๔.รู้และเข้าใจในแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หน้าที่พลเมือง เศรษฐศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และภูมิศาสตร์ เพื่อเป็นพื้นฐานในการทำความเข้าใจในขั้นสูงต่อไป

จบชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖

๑.มีความรู้เรื่องของจังหวัด ภาค และประเทศของตนเอง ทั้งเชิงประวัติศาสตร์ ลักษณะทางกายภาพ สังคม ประเพณีและวัฒนธรรม ร่วมทั้งการเมืองการปกครอง และสภาพเศรษฐกิจโดยเน้นความเป็นประเทศไทย

๒.มีความรู้แลความเข้าใจในเรื่องศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ปฏิบัติตนตามหลักคำสอนของศาสนาที่ตน นับถือ รวมทั้งมีส่วนร่วมศาสนพิธีและพิธีกรรมทำงานศาสนามากยิ่งขึ้น

๓.ปฏิบัติตนตามสถานภาพ บทบาท สิทธิ หน้าที่ในฐานะพลเมืองดีของท้องถิ่น จังหวัด ภาค และประเทศ รวมทั้งได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมตามขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมของท้องถิ่นตนเองมากยิ่งขึ้น

จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓

๑.มีความรู้เกี่ยวกับความเป็นไปของโลก โดยการศึกษาประเทศไทยเปรียบเทียบกับประเทศในภูมิภาคต่างๆ ในโลก เพื่อพัฒนาแนวคิดเรื่องการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

๒.มีทักษะที่จำเป็นต่อการเป็นนักคิดอย่างมีวิจารณญาณ ได้รับการพัฒนาแนวคิดและขยายประสบการณ์ เปรียบเทียบระหว่างประเทศไทยกับประเทศในภูมิภาคต่างๆ ในโลก ได้แก่ เอเชีย โอเชียเนีย

แอฟริกา ยุโรป อเมริกาเหนือ อเมริกาใต้ ในด้านศาสนา คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม ความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม การเมืองการปกครอง ประวัติศาสตร์ และภูมิศาสตร์ ด้วยวิธีการทำงานประวัติศาสตร์และสังคมศาสตร์

๓.รู้และเข้าใจแนวคิดและวิเคราะห์เหตุการณ์ในอนาคตสามารถนำมาใช้เป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิตและวางแผนการดำเนินงานได้อย่างเหมาะสม

ตัวชี้วัดระหว่างและ
ตัวชี้วัดปลายทาง

สรุปตัวชี้วัดระหว่างทางและตัวชี้วัดปลายทาง

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน
พุทธศักราช ๒๕๕๑

ชั้น	ตัวชี้วัดทั้งหมด	ตัวชี้วัดระหว่างทาง	ตัวชี้วัดปลายทาง	หมายเหตุ
ป.๑	๓๑	๒๒	๙	
ป.๒	๓๔	๒๒	๑๒	
ป.๓	๓๙	๓๐	๙	
ป.๔	๓๘	๒๖	๑๒	
ป.๕	๓๖	๒๒	๑๔	
ป.๖	๓๙	๒๔	๑๕	
ม.๑	๔๕	๒๗	๑๘	
ม.๒	๔๕	๓๐	๑๕	
ม.๓	๕๐	๓๓	๑๗	
ม.๔ - ๖	๖๑	๔๒	๑๙	
รวม	๔๑๘	๒๗๘	๑๔๐	

**ตัวชี้วัดระหว่างทางและตัวชี้วัดปลายทาง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา
ศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑**

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑

สาระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

กลุ่มที่	ตัวชี้วัดระหว่างทาง	ตัวชี้วัดปลายทาง
มาตรฐาน ส ๑.๑ รู้และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ และศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข		
๑	ส ๑.๑ ป.๑/๑ บอกพุทธประวัติ หรือประวัติของศาสดาที่ตนนับถือโดยสังเขป	ส ๑.๑ ป.๑/๓ บอกความหมาย ความสำคัญ และเคารพพระรัตนตรัย ปฏิบัติตามหลักธรรม โอวาท ๓ ในพระพุทธศาสนาหรือหลักธรรม ของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด
	ส ๑.๑ ป.๑/๒ ชื่นชมและบอกแบบอย่างการดำเนินชีวิต และ ข้อคิดจากประวัติสาวก ชาดก/เรื่องเล่าและศาสนิกชนตัวอย่างตามที่กำหนด	
	ส ๑.๑ ป.๑/๔ เห็นคุณค่าและสวดมนต์ แผ่เมตตา มีสติ ที่เป็นพื้นฐานของสมาธิในพระพุทธศาสนา หรือการพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	
มาตรฐาน ส ๑.๒ เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกที่ดี และธำรงรักษาพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ		
๒	ส ๑.๒ ป.๑/๑ บำเพ็ญประโยชน์ต่อวัด หรือศาสนสถานของ ศาสนาที่ตนนับถือ	ส ๑.๒ ป.๑/๓ ปฏิบัติตนในศาสนพิธี พิธีกรรม และวันสำคัญทางศาสนา ตามที่กำหนดได้ถูกต้อง
	ส ๑.๒ ป.๑/๒ แสดงตนเป็นพุทธมามกะ หรือแสดงตนเป็นศาสนิกชนของศาสนาที่ตนนับถือ	

สาระที่ ๒ หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

กลุ่มที่	ตัวชี้วัดระหว่างทาง	ตัวชี้วัดปลายทาง
มาตรฐาน ส ๒.๑ เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงาม และธำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทย และสังคมโลกอย่างสันติสุข มาตรฐาน ส ๒.๒ เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธา และธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข		
กลุ่มที่	ตัวชี้วัดระหว่างทาง	ตัวชี้วัดปลายทาง
๓	ส ๒.๑ ป.๑/๑ บอกประโยชน์และปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัวและโรงเรียน	

	ส ๒.๑ ป.๑/๒ ยกตัวอย่างความสามารถและความดีของตนเองผู้อื่นและบอกผลจากการกระทำนั้น	ส ๒.๒ ป.๑/๓ มีส่วนร่วมในการตัดสินใจและทำกิจกรรม ในครอบครัวและโรงเรียนตามกระบวนการประชาธิปไตย
	ส ๒.๒ ป.๑/๑ บอกโครงสร้าง บทบาท และหน้าที่ของสมาชิกในครอบครัวและโรงเรียน	
	ส ๒.๒ ป.๑/๒ ระบุบทบาท สิทธิ หน้าที่ของตนเองในครอบครัว และโรงเรียน	

สาระที่ ๓ เศรษฐศาสตร์

กลุ่มที่	ตัวชี้วัดระหว่างทาง	ตัวชี้วัดปลายทาง
มาตรฐาน ส ๓.๑ เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค การใช้ทรัพยากร ที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ มาตรฐาน ส ๓.๒ เข้าใจระบบและสถาบันทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและความจำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก		
๔	ส ๓.๑ ป.๑/๑ ระบุสินค้า และบริการที่ใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน	ส ๓.๑ ป.๑/๒ ยกตัวอย่าง การใช้จ่ายเงินในชีวิตประจำวัน ที่ไม่เกินตัวและเห็นประโยชน์ ของการออม ส ๓.๑ ป.๑/๓ ยกตัวอย่าง การใช้ทรัพยากรในชีวิตประจำวันอย่างประหยัด
	ส ๓.๒ ป.๑/๑ อธิบายเหตุผลความจำเป็นที่คนต้องทำงานอย่างสุจริต	

สาระที่ ๔ ประวัติศาสตร์

กลุ่มที่	ตัวชี้วัดระหว่างทาง	ตัวชี้วัดปลายทาง
มาตรฐาน ส ๔.๑ เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการ ทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ มาตรฐาน ส ๔.๒ เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบันในด้านความสัมพันธ์และ การเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญ และสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น		
๕	ส ๔.๑ ป.๑/๑ บอกวัน เดือน ปี และการนับช่วงเวลา ตามปฏิทินที่ใช้ในชีวิตประจำวัน	ส ๔.๒ ป.๑/๒ บอกเหตุการณ์ ที่เกิดขึ้นในอดีตที่มีผลกระทบต่อตนเองในปัจจุบัน
	ส ๔.๑ ป.๑/๒ เรียงลำดับเหตุการณ์ในชีวิตประจำวันตามวันเวลาที่เกิดขึ้น	
	ส ๔.๑ ป.๑/๓ บอกประวัติความเป็นมาของตนเองและครอบครัวโดยสอบถามผู้เกี่ยวข้อง	

	ส ๔.๒ ป.๑/๑ บอกความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม สิ่งของ เครื่องใช้ หรือการดำเนินชีวิตของตนเองกับสมัย ของ พ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย	
มาตรฐาน ส ๔.๓ เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจ และ ธำรงความเป็นไทย		
๖	ส ๔.๓ ป.๑/๑ อธิบายความหมายและความสำคัญของ สัญลักษณ์สำคัญของชาติไทย และปฏิบัติตนได้ถูกต้อง	ส ๔.๓ ป.๑/๓ ระบุสิ่งที่ตนรักและ ภาคภูมิใจในท้องถิ่น
	ส ๔.๓ ป.๑/๒ บอกสถานที่สำคัญซึ่งเป็นแหล่งวัฒนธรรม ในชุมชน	

สาระที่ ๕ ภูมิศาสตร์

กลุ่มที่	ตัวชี้วัดระหว่างทาง	ตัวชี้วัดปลายทาง
มาตรฐาน ส ๕.๑ เข้าใจลักษณะของโลกทางกายภาพ และความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งซึ่งมีผลต่อกัน และกันในระบบของธรรมชาติ ใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ในการค้นหาวิเคราะห์ สรุป และใช้ ข้อมูลภูมิสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ		
มาตรฐาน ส ๕.๒ เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ก่อให้เกิด การสร้างสรรค์วัฒนธรรม มีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน		
กลุ่มที่	ตัวชี้วัดระหว่างทาง	ตัวชี้วัดปลายทาง
๗	ส ๕.๑ ป.๑/๑ จำแนกสิ่งแวดล้อมรอบตัวที่เกิดขึ้นเอง ตาม ธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น	ส ๕.๒ ป.๑/๑ บอกสิ่งแวดล้อม ที่เกิด ตามธรรมชาติที่ส่งผลต่อ ความเป็นอยู่ ของมนุษย์
	ส ๕.๑ ป.๑/๒ ระบุความสัมพันธ์ของตำแหน่ง ระยะ ทิศ ของสิ่งต่าง ๆ	
	ส ๕.๑ ป.๑/๓ ใช้แผนผังแสดงตำแหน่งของสิ่งต่าง ๆ ใน ห้องเรียน	
มาตรฐาน ส ๕.๑ เข้าใจลักษณะของโลกทางกายภาพและความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งซึ่งมีผลต่อกันและ กัน ในระบบของธรรมชาติ ใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ในการค้นหาวิเคราะห์สรุป และใช้ข้อมูล ภูมิสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ		
มาตรฐาน ส ๕.๒ เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ก่อให้เกิดการ สร้างสรรค์ วัฒนธรรม มีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อ การพัฒนาที่ยั่งยืน		
๘	ส ๕.๑ ป.๑/๔ สังเกตและบอกการเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศ ในรอบวัน	ส ๕.๒ ป.๑/๓ มีส่วนร่วมในการ ดูแล สิ่งแวดล้อมที่บ้านและห้องเรียน
	ส ๕.๒ ป.๑/๒ สังเกตและเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงของ สิ่งแวดล้อมเพื่อการปฏิบัติตนอย่างเหมาะสม	

รวม 31 ตัวชี้วัด 22 ตัวชี้วัดระหว่างทาง 9 ตัวชี้วัดปลายทาง

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒

สาระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

กลุ่มที่	ตัวชี้วัดระหว่างทาง	ตัวชี้วัดปลายทาง
มาตรฐาน ส ๑.๑ รู้และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ และศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข		
๑	ส ๑.๑ ป.๒/๑ บอกความสำคัญของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ	ส ๑.๑ ป.๒/๔ บอกความหมาย ความสำคัญ และเคารพ พระรัตนตรัย ปฏิบัติตามหลักธรรม โอวาท ๓ ในพระพุทธศาสนา หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด ส ๑.๑ ป.๒/๕ ขึ้นชมการทำความดีของตนเอง บุคคลในครอบครัวและในโรงเรียน ตามหลักศาสนา
	ส ๑.๑ ป.๒/๒ สรุปพุทธประวัติ ตั้งแต่ประสูติจนถึง การออกผนวช หรือประวัติศาสดาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	
	ส ๑.๑ ป.๒/๓ ขึ้นชมและบอกแบบอย่างการดำเนินชีวิต และข้อคิดจากประวัติสาวก ชาดก เรื่องเล่าและศาสนิกชน ตัวอย่างตามที่กำหนด	
	ส ๑.๑ ป.๒/๖ เห็นคุณค่าและสวดมนต์ แผ่เมตตา มีสติที่เป็นพื้นฐานของสมาธิในพระพุทธศาสนาหรือการพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	

กลุ่มที่	ตัวชี้วัดระหว่างทาง	ตัวชี้วัดปลายทาง
	ส ๑.๑ ป.๒/๗ บอกชื่อศาสนา ศาสดา และความสำคัญของคัมภีร์ของศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น ๆ	
มาตรฐาน ส ๑.๒ เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และธำรงรักษาพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ		
๒	ส ๑.๒ ป.๒/๑ ปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมต่อสาวกของศาสนา ที่ตนนับถือ ตามที่กำหนดได้ถูกต้อง	ส ๑.๒ ป.๒/๒ ปฏิบัติตนในศาสนพิธี พิธีกรรม และวันสำคัญทางศาสนา ตามที่กำหนดได้ถูกต้อง

สาระที่ ๒ หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

กลุ่มที่	ตัวชี้วัดระหว่างทาง	ตัวชี้วัดปลายทาง
มาตรฐาน ส ๒.๑ เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงาม และธำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทย และสังคมโลกอย่างสันติสุข มาตรฐาน ส ๒.๒ เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธา และธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข		
๓	ส ๒.๑ ป.๒/๒ ปฏิบัติตนตามมารยาทไทย	ส ๒.๑ ป.๒/๑ ปฏิบัติตน ตามข้อตกลง กติกา กฎ ระเบียบ และหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติ ในชีวิตประจำวัน
	ส ๒.๑ ป.๒/๔ เคารพในสิทธิ เสรีภาพของตนเองและผู้อื่น	
	ส ๒.๒ ป.๒/๑ อธิบายความสัมพันธ์ของตนเอง และสมาชิก ในครอบครัวในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน	

	ส ๒.๒ ป.๒/๒ ระบุผู้มีบทบาท อำนาจในการตัดสินใจ ในโรงเรียน และชุมชน	ส ๒.๑ ป.๒/๓ แสดงพฤติกรรม ใน การยอมรับความคิด ความเชื่อ และการปฏิบัติของบุคคลอื่น ที่แตกต่างกันโดยปราศจากอคติ
--	---	--

สาระที่ ๓ เศรษฐศาสตร์

กลุ่มที่	ตัวชี้วัดระหว่างทาง	ตัวชี้วัดปลายทาง
มาตรฐาน ส ๓.๑ เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ		
๔	ส ๓.๑ ป.๒/๒ บอกที่มาของรายได้และรายจ่ายของตนเอง และครอบครัว	ส ๓.๑ ป.๒/๔ สรุปผลดีของการใช้จ่ายที่เหมาะสมกับรายได้ และการออม
	ส ๓.๑ ป.๒/๓ บันทึกรายรับ-รายจ่ายของตนเอง	
มาตรฐาน ส ๓.๑ เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ		
มาตรฐาน ส ๓.๒ เข้าใจระบบและสถาบันทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและความจำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก		
๕	ส ๓.๑ ป.๒/๑ ระบุทรัพยากรที่นำมาผลิตสินค้าและบริการที่ใช้ในชีวิตประจำวัน	ส ๓.๒ ป.๒/๒ บอกความสัมพันธ์ ระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย
	ส ๓.๒ ป.๒/๑ อธิบายการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการโดยวิธีต่าง ๆ	

สาระที่ ๔ ประวัติศาสตร์

กลุ่มที่	ตัวชี้วัดระหว่างทาง	ตัวชี้วัดปลายทาง
มาตรฐาน ส ๔.๑ เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการ ทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ		
มาตรฐาน ส ๔.๒ เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบันในด้านความสัมพันธ์และ การเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญ และสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น		
๖	ส ๔.๑ ป.๒/๑ ใช้คำระบุเวลาที่แสดงเหตุการณ์ในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต	ส ๔.๒ ป.๒/๒ อธิบายผลกระทบ ของการเปลี่ยนแปลงที่มีต่อวิถีชีวิต ของคนในชุมชน
	ส ๔.๑ ป.๒/๒ ลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในครอบครัว หรือ ในชีวิตของตนเองโดยใช้หลักฐานที่เกี่ยวข้อง	
	ส ๔.๒ ป.๒/๑ สืบค้นถึงการเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตประจำวัน ของคนในชุมชนของตนจากอดีตถึงปัจจุบัน	
มาตรฐาน ส ๔.๓ เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจ และธำรงความเป็นไทย		

๗	ส ๔.๓ ป.๒/๑ ระบุบุคคลที่ทำประโยชน์ต่อท้องถิ่น หรือ ประเทศชาติ	ส ๔.๓ ป.๒/๒ ยกตัวอย่าง วัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาไทยที่ภาคภูมิใจและควรอนุรักษ์ไว้
---	---	--

สาระที่ ๕ ภูมิศาสตร์

กลุ่มที่	ตัวชี้วัดระหว่างทาง	ตัวชี้วัดปลายทาง
มาตรฐาน ส ๕.๑ เข้าใจลักษณะของโลกทางกายภาพ และความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งซึ่งมีผลต่อกันและกัน ในระบบของธรรมชาติ ใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ในการค้นหาวิเคราะห์ สรุป และใช้ข้อมูลภูมิสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ		
๘	ส ๕.๑ ป.๒/๒ ระบุตำแหน่งและลักษณะทางกายภาพ ของสิ่งต่าง ๆ ที่ปรากฏในแผนผัง แผนที่ รูปถ่าย และลูกโลก	ส ๕.๑ ป.๒/๑ ระบุ สิ่งแวดล้อม ทางธรรมชาติ และที่มนุษย์สร้างขึ้น ซึ่งปรากฏระหว่างบ้านกับโรงเรียน
มาตรฐาน ส ๕.๑ เข้าใจลักษณะของโลกทางกายภาพ และความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งซึ่งมีผลต่อกันและกัน ในระบบของธรรมชาติ ใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ในการค้นหาวิเคราะห์ สรุป และใช้ข้อมูลภูมิสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ		
๙	ส ๕.๑ ป.๒/๓ สังเกตและแสดงความสัมพันธ์ระหว่างโลก ดวงอาทิตย์และดวงจันทร์ที่ทำให้เกิดปรากฏการณ์	ส ๕.๒ ป.๒/๓ อธิบาย ความสัมพันธ์ระหว่างฤดูกาลกับการดำเนินชีวิตของมนุษย์
มาตรฐาน ส ๕.๒ เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์ วัฒนธรรม มีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน		
๑๐	ส ๕.๒ ป.๒/๑ อธิบายความสำคัญของสิ่งแวดล้อม ทางธรรมชาติ และที่มนุษย์สร้างขึ้น	ส ๕.๒ ป.๒/๔ มีส่วนร่วมในการ จัดการสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน
	ส ๕.๒ ป.๒/๒ จำแนกและใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่ใช้แล้ว ไม่หมดไป ที่ใช้แล้วหมดไป และสร้างทดแทนขึ้นใหม่ได้อย่างคุ้มค่า	

รวม 34 ตัวชี้วัด 22 ตัวชี้วัดระหว่างทาง 12 ตัวชี้วัดปลายทาง

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓

สาระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

กลุ่มที่	ตัวชี้วัดระหว่างทาง	ตัวชี้วัดปลายทาง
มาตรฐาน ส ๑.๑ รู้และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนา ที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข		
๑	ส ๑.๑ ป.๓/๑ อธิบายความสำคัญของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือในฐานะที่เป็นรากฐานสำคัญ ของวัฒนธรรมไทย	ส ๑.๑ ป.๓/๕ แสดงความเคารพพระรัตนตรัย และปฏิบัติตามหลักธรรมโอวาท ๓ ในพระพุทธศาสนาหรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด
	ส ๑.๑ ป.๓/๒ สรุปรูปพุทธประวัติตั้งแต่การบำเพ็ญเพียรจนถึงปรินิพพาน หรือประวัติของศาสดาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	
	ส ๑.๑ ป.๓/๓ ชื่นชมและบอกแบบอย่างการดำเนินชีวิต และ ข้อคิดจากประวัติสาวก ชาดก เรื่องเล่าและศาสนิกชนตัวอย่างตามที่กำหนด	
	ส ๑.๑ ป.๓/๔ บอกความหมาย ความสำคัญของพระไตรปิฎกหรือคัมภีร์ของศาสนาที่ตนนับถือ	
	ส ๑.๑ ป.๓/๖ เห็นคุณค่าและสวดมนต์ แผ่เมตตา มีสติที่เป็น พื้นฐานของสมาธิในพระพุทธศาสนา หรือการพัฒนาจิต ตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	
มาตรฐาน ส ๑.๑ รู้และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนา ที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกัน อย่างสันติสุข มาตรฐาน ส ๑.๒ เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และธำรงรักษาพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ		
๒	ส ๑.๑ ป.๓/๗ บอกชื่อ ความสำคัญ และปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสมต่อศาสนวัตถุ ศาสนสถาน และศาสนบุคคลของศาสนาอื่นๆ	ส ๑.๑ ป.๓/๒ เห็นคุณค่าและปฏิบัติตนในศาสนพิธี พิธีกรรม และวันสำคัญทางศาสนา ตามที่กำหนดได้ถูกต้อง
	ส ๑.๒ ป.๓/๑ ปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมต่อสาวกศาสนสถานศาสนวัตถุของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนดได้ถูกต้อง	
	ส ๑.๒ ป.๓/๓ แสดงตนเป็นพุทธมามกะหรือแสดงตนเป็นศาสนิกชนของศาสนาที่ตนนับถือ	

สาระที่ ๒ หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

กลุ่มที่	ตัวชี้วัดระหว่างทาง	ตัวชี้วัดปลายทาง
มาตรฐาน ส ๒.๑ เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงาม และธำรงรักษา ประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทย และสังคมโลกอย่างสันติสุข		
๓	ส ๒.๑ ป.๓/๒ บอกพฤติกรรมกรรมการดำเนินชีวิตของตนเองและผู้อื่นที่อยู่ในกระแสวัฒนธรรมที่หลากหลาย	ส ๒.๑ ป.๓/๑ สรุปรประโยชน์และปฏิบัติตนตามประเพณีและวัฒนธรรมในครอบครัวและท้องถิ่น
	ส ๒.๑ ป.๓/๓ อธิบายความสำคัญของวันหยุดราชการที่สำคัญ	
	ส ๒.๑ ป.๓/๔ ยกตัวอย่างบุคคลซึ่งมีผลงานที่เป็นประโยชน์ แก่ชุมชนและท้องถิ่นของตน	
มาตรฐาน ส ๒.๒ เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธา และธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข		
๔	ส ๒.๒ ป.๓/๑ ระบุบทบาทหน้าที่ของสมาชิกของชุมชนในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ตามกระบวนการประชาธิปไตย	ส ๒.๒ ป.๓/๓ ยกตัวอย่าง การเปลี่ยนแปลงในชั้นเรียน โรงเรียน และชุมชน ที่เป็นผลจาก การตัดสินใจของบุคคลและกลุ่ม
	ส ๒.๒ ป.๓/๒ วิเคราะห์ความแตกต่างของกระบวนการ การตัดสินใจในชั้นเรียน โรงเรียนและชุมชน โดยวิธีการออกเสียงโดยตรงและการเลือกตัวแทนออกเสียง	

สาระที่ ๓ เศรษฐศาสตร์

กลุ่มที่	ตัวชี้วัดระหว่างทาง	ตัวชี้วัดปลายทาง
มาตรฐาน ส ๓.๑ เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค การใช้ทรัพยากร ที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ		
มาตรฐาน ส ๓.๒ เข้าใจระบบและสถาบันทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและความจำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก		
๕	ส ๓.๑ ป.๓/๑ จำแนกความต้องการและความจำเป็นในการใช้สินค้าและบริการในการดำรงชีวิต	ส ๓.๑ ป.๓/๒ วิเคราะห์การใช้จ่ายของตนเอง
	ส ๓.๑ ป.๓/๓ อธิบายได้ว่าทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดมีผลต่อ การผลิตและบริโภคสินค้าและบริการ	
	ส ๓.๒ ป.๓/๑ บอกสินค้าและบริการที่รัฐจัดหาและให้บริการแก่ประชาชน	
	ส ๓.๒ ป.๓/๒ บอกความสำคัญของภาษีและบทบาทของประชาชนในการเสียภาษี	

กลุ่มที่	ตัวชี้วัดระหว่างทาง	ตัวชี้วัดปลายทาง
	ส ๓.๒ ป.๓/๓ อธิบายเหตุผลการแข่งขันทางการค้าที่มีผลทำให้ราคาสินค้าลดลง	

สาระที่ ๔ ประวัติศาสตร์

กลุ่มที่	ตัวชี้วัดระหว่างทาง	ตัวชี้วัดปลายทาง
มาตรฐาน ส ๔.๑ เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ		
มาตรฐาน ส ๔.๒ เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบันในด้านความสัมพันธ์และ การเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญ และสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น		
๖	ส ๔.๑ ป.๓/๑ เทียบศักราชที่สำคัญตามปฏิทินที่ใช้ ในชีวิตประจำวัน	ส ๔.๒ ป.๓/๓ เปรียบเทียบ ความเหมือนและความต่าง ทางวัฒนธรรมของชุมชนตนเองกับ ชุมชนอื่น ๆ
	ส ๔.๑ ป.๓/๒ แสดงลำดับเหตุการณ์สำคัญของโรงเรียนและชุมชนโดยระบุหลักฐานและแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้อง	
	ส ๔.๒ ป.๓/๑ ระบุปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตั้งถิ่นฐานและพัฒนาการของชุมชน	
	ส ๔.๒ ป.๓/๒ สรุปลักษณะที่สำคัญของขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชน	
มาตรฐาน ส ๔.๓ เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจ และธำรงความเป็นไทย		
๗	ส ๔.๓ ป.๓/๑ ระบупระนามและพระราชกรณียกิจโดยสังเขปของพระมหากษัตริย์ไทยที่ เป็นผู้สถาปนาอาณาจักรไทย	ส ๔.๓ ป.๓/๓ เล่าวีรกรรมของบรรพบุรุษไทยที่มีส่วนปกป้องประเทศชาติ
	ส ๔.๓ ป.๓/๒ อธิบายพระราชประวัติและพระราชกรณียกิจของพระมหากษัตริย์ในรัชกาลปัจจุบัน โดยสังเขป	

สาระที่ ๕ ภูมิศาสตร์

กลุ่มที่	ตัวชี้วัดระหว่างทาง	ตัวชี้วัดปลายทาง
มาตรฐาน ส ๕.๑ เข้าใจลักษณะของโลกทางกายภาพและความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งซึ่งมีผลต่อกันและกัน ในระบบของธรรมชาติ ใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ในการค้นหาวิเคราะห์ สรุปและใช้ข้อมูลภูมิสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ มาตรฐาน ส ๕.๒ เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์ วัฒนธรรม มีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน		

๘	ส ๕.๑ ป.๓/๑ สํารวจข้อมูลทางภูมิศาสตร์ในโรงเรียนและชุมชน โดยใช้แผนผัง แผนที่ และรูปถ่าย เพื่อแสดงความสัมพันธ์ของตำแหน่ง ระยะ ทิศทาง	ส ๕.๑ ป.๓/๒ วาดแผนผัง เพื่อแสดงตำแหน่งที่ตั้งของสถานที่สำคัญในบริเวณโรงเรียนและชุมชน
	ส ๕.๒ ป.๓/๑ เปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมของชุมชนในอดีตกับปัจจุบัน	
	ส ๕.๒ ป.๓/๔ อธิบายความแตกต่างของลักษณะเมืองและชนบท	
	ส ๕.๒ ป.๓/๕ อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะ ทางกายภาพกับการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน	
มาตรฐาน ส ๕.๒ เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์วัฒนธรรม มีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน		
๙	ส ๕.๒ ป.๓/๒ อธิบายการใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติในการสนอง ความต้องการพื้นฐานของมนุษย์และการประกอบอาชีพ	ส ๕.๒ ป.๓/๖ มีส่วนร่วมในการ จัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชน
	ส ๕.๒ ป.๓/๓ อธิบายสาเหตุที่ทำให้เกิดมลพิษโดยมนุษย์	

รวม ๓๙ ตัวชี้วัด ๓๐ ตัวชี้วัดระหว่างทาง ๙ ตัวชี้วัดปลายทาง

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔

สาระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

กลุ่มที่	ตัวชี้วัดระหว่างทาง	ตัวชี้วัดปลายทาง
มาตรฐาน ส ๑.๑ รู้และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ และศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข		
๑	ส ๑.๑ ป.๔/๑ อธิบายความสำคัญของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ในฐานะเป็นศูนย์รวมจิตใจของศาสนิกชน	ส ๑.๑ ป.๔/๔ แสดงความเคารพ พระรัตนตรัย ปฏิบัติตามไตรสิกขา และหลักธรรม โอวาท ๓ ในพระพุทธศาสนาหรือหลักธรรม ของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด ส ๑.๑ ป.๔/๕ ชื่นชมการทำความดี ของตนเอง บุคคลในครอบครัว โรงเรียน และชุมชนตามหลักศาสนา พร้อมทั้งบอกแนวปฏิบัติในการ ดำเนินชีวิต
	ส ๑.๑ ป.๔/๒ สรุปพุทธประวัติตั้งแต่บรรลุนิพพานจนถึงประกาศธรรมหรือประวัติศาสดาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	
	ส ๑.๑ ป.๔/๓ เห็นคุณค่า และปฏิบัติตามแบบอย่าง การดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติสาวก ชาดก เรื่องเล่า และศาสนิกชนตัวอย่างตามที่กำหนด	
	ส ๑.๑ ป.๔/๖ เห็นคุณค่าและสวดมนต์ แผ่เมตตา มีสติที่เป็นพื้นฐานของสมาธิในพระพุทธศาสนาหรือการพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	
	ส ๑.๑ ป.๔/๗ ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ เพื่อการอยู่ร่วมกันเป็นชาติได้อย่างสมานฉันท์	
	ส ๑.๑ ป.๔/๘ อธิบายประวัติศาสดาของศาสนาอื่น ๆ โดยสังเขป	
มาตรฐาน ส ๑.๒ เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และธำรงรักษาพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ		
๒	ส ๑.๒ ป.๔/๑ อภิปรายความสำคัญและมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาศาสนสถานของศาสนาที่ตนนับถือ	ส ๑.๒ ป.๔/๓ ปฏิบัติตนในศาสนพิธี พิธีกรรมและวันสำคัญทางศาสนาตามที่กำหนดได้ถูกต้อง
	ส ๑.๒ ป.๔/๒ มีมรรยาทของความเป็นศาสนิกชนที่ดี ตามที่กำหนด	

สาระที่ ๒ หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

กลุ่มที่	ตัวชี้วัดระหว่างทาง	ตัวชี้วัดปลายทาง
มาตรฐาน ส ๒.๑ เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงาม และดำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทย และสังคมโลกอย่างสันติสุข		
๓	ส ๒.๑ ป.๔/๑ ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย ในฐานะสมาชิกที่ดีของชุมชน	ส ๒.๑ ป.๔/๕ เสนอวิธีการ ที่จะอยู่ร่วมกัน อย่างสันติสุข ในชีวิตประจำวัน
	ส ๒.๑ ป.๔/๒ ปฏิบัติตนในการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี	
	ส ๒.๑ ป.๔/๓ วิเคราะห์สิทธิพื้นฐานที่เด็กทุกคนพึงได้รับตามกฎหมาย	

	ตัวชี้วัดระหว่างทาง	ตัวชี้วัดปลายทาง
มาตรฐาน ส ๒.๑ เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงาม และดำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทย และสังคมโลกอย่างสันติสุข		
๓	ส ๒.๑ ป.๔/๑ ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย ในฐานะสมาชิกที่ดีของชุมชน	ส ๒.๑ ป.๔/๕ เสนอวิธีการ ที่จะอยู่ร่วมกัน อย่างสันติสุข ในชีวิตประจำวัน
	ส ๒.๑ ป.๔/๒ ปฏิบัติตนในการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี	
	ส ๒.๑ ป.๔/๓ วิเคราะห์สิทธิพื้นฐานที่เด็กทุกคนพึงได้รับตามกฎหมาย	
	ส ๒.๑ ป.๔/๔ อธิบายความแตกต่างทางวัฒนธรรมของกลุ่มคนในท้องถิ่น	
มาตรฐาน ส ๒.๒ เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธา และดำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข		
๔	ส ๒.๒ ป.๔/๒ อธิบายบทบาทหน้าที่ของพลเมือง ในกระบวนการเลือกตั้ง	ส ๒.๒ ป.๔/๑ อธิบายอำนาจ อธิปไตยและความสำคัญของ ระบอบประชาธิปไตย ส ๒.๒ ป.๔/๓ อธิบายความสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ ตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

สาระที่ ๓ เศรษฐศาสตร์

กลุ่มที่	ตัวชี้วัดระหว่างทาง	ตัวชี้วัดปลายทาง
มาตรฐาน ส ๓.๑ เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค การใช้ทรัพยากร ที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ		
๕	ส ๓.๑ ป.๔/๑ ระบุปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกซื้อสินค้า และบริการ	ส ๓.๑ ป.๔/๓ อธิบายหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงและนำไปใช้ ในชีวิตประจำวันของตนเอง
	ส ๓.๑ ป.๔/๒ บอกสิทธิพื้นฐานและรักษาผลประโยชน์ของตนเองในฐานะผู้บริโภค	
มาตรฐาน ส ๓.๒ เข้าใจระบบและสถาบันทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและความจำเป็น ของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก		
๖	ส ๓.๒ ป.๔/๒ อธิบายหน้าที่เบื้องต้นของเงิน	ส ๓.๒ ป.๔/๑ อธิบายความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจของคนในชุมชน

สาระที่ ๔ ประวัติศาสตร์

กลุ่มที่	ตัวชี้วัดระหว่างทาง	ตัวชี้วัดปลายทาง
มาตรฐาน ส ๔.๑ เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการ ทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ		
มาตรฐาน ส ๔.๒ เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบันในด้านความสัมพันธ์และ การเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญ และสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น		
๗	ส ๔.๑ ป.๔/๑ นับช่วง เวลาเป็นทศวรรษ ศตวรรษ และ สหัสวรรษ	ส ๔.๒ ป.๔/๑ อธิบายการตั้งหลักแหล่ง และพัฒนาการของมนุษย์ ยุคก่อนประวัติศาสตร์และ ยุคประวัติศาสตร์ โดยสังเขป
	ส ๔.๑ ป.๔/๒ อธิบายยุคสมัยในการศึกษาประวัติของมนุษยชาติโดยสังเขป	
	ส ๔.๑ ป.๔/๓ แยกแยะประเภทหลักฐานที่ใช้ในการศึกษาความเป็นมา ของท้องถิ่น	
	ส ๔.๒ ป.๔/๒ ยกตัวอย่างหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่พบในท้องถิ่นที่แสดงพัฒนาการของมนุษยชาติ	

กลุ่มที่	ตัวชี้วัดระหว่างทาง	ตัวชี้วัดปลายทาง
มาตรฐาน ส ๔.๒ เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบันในด้านความสัมพันธ์และ การเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญ และสามารถวิเคราะห์ ผลกระทบที่เกิดขึ้น มาตรฐาน ส ๔.๓ เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจ และธำรงความเป็นไทย		
๘	ส ๔.๒ ป.๔/๒ ยกตัวอย่างหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่พบ ในท้องถิ่นที่แสดงพัฒนาการของมนุษยชาติ	ส ๔.๓ ป.๔/๑ อธิบายพัฒนาการ ของอาณาจักรสุโขทัยโดยสังเขป
	ส ๔.๓ ป.๔/๒ บอกประวัติและผลงานของบุคคลสำคัญ สมัยสุโขทัย	
	ส ๔.๓ ป.๔/๓ อธิบายภูมิปัญญาไทยที่สำคัญ สมัยสุโขทัย ที่น่ายกมาภูมิใจและควรค่าแก่การอนุรักษ์	

สาระที่ ๕ ภูมิศาสตร์

กลุ่มที่	ตัวชี้วัดระหว่างทาง	ตัวชี้วัดปลายทาง
มาตรฐาน ส ๕.๑ เข้าใจลักษณะของโลกทางกายภาพและความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งซึ่งมีผลต่อกันและกัน ในระบบของธรรมชาติ ใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ในการค้นหาวิเคราะห์ สรุปและใช้ข้อมูล ภูมิสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ		
มาตรฐาน ส ๕.๒ เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์ วัฒนธรรม มีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน		
๙	ส ๕.๑ ป.๔/๑ สืบค้นและอธิบายข้อมูลลักษณะทางกายภาพ ในจังหวัดของตนด้วยแผนที่และรูปถ่าย	ส ๕.๒ ป.๔/๑ วิเคราะห์ สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ที่ ส่งผลต่อการดำเนินชีวิต ของคนในจังหวัด
	ส ๕.๑ ป.๔/๒ ระบุแหล่งทรัพยากรและสถานที่สำคัญ ใน จังหวัดของตนด้วยแผนที่และรูปถ่าย	
	ส ๕.๑ ป.๔/๓ อธิบายลักษณะทางกายภาพที่ส่งผลต่อ แหล่งทรัพยากรและสถานที่สำคัญในจังหวัด	
มาตรฐาน ส ๕.๒ เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์ วัฒนธรรม มีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน		
๑๐	ส ๕.๒ ป.๔/๒ อธิบายการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมในจังหวัด และผลที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลง	ส ๕.๒ ป.๔/๓ นำเสนอแนวทาง การ จัดการสิ่งแวดล้อมในจังหวัด

รวม 38 ตัวชี้วัด 26 ตัวชี้วัดระหว่างทาง 12 ตัวชี้วัดปลายทาง

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕

สาระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

กลุ่มที่	ตัวชี้วัดระหว่างทาง	ตัวชี้วัดปลายทาง
มาตรฐาน ส ๑.๑ รู้และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดาหลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ และศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข		
๑	ส ๑.๑ ป.๕/๑ วิเคราะห์ความสำคัญของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือในฐานะที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมและหลักในการพัฒนาชาติไทย	ส ๑.๑ ป.๕/๕ แสดงความเคารพพระรัตนตรัย และปฏิบัติตามไตรสิกขา และหลักธรรมโอวาท ๓ ในพระพุทธศาสนา หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด ส ๑.๑ ป.๕/๗ ปฏิบัติตนตาม หลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ เพื่อการพัฒนาตนเองและสิ่งแวดล้อม
	ส ๑.๑ ป.๕/๒ สรุปพุทธประวัติตั้งแต่เสด็จกรุงกบิลพัสดุ์จนถึงพุทธกิจสำคัญ หรือประวัติศาสดาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	
	ส ๑.๑ ป.๕/๓ เห็นคุณค่า และประพฤติตนตามแบบอย่าง การดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติสาวก ชาดก เรื่องเล่า และศาสนิกชนตัวอย่างตามที่กำหนด	
	ส ๑.๑ ป.๕/๔ อธิบายองค์ประกอบและความสำคัญของพระไตรปิฎกหรือคัมภีร์ของศาสนาที่ตนนับถือ	
	ส ๑.๑ ป.๕/๖ เห็นคุณค่าและสวดมนต์ แผ่เมตตา มีสติที่เป็นพื้นฐานของสมาธิในพระพุทธศาสนาหรือการพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	
มาตรฐาน ส ๑.๒ เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และธำรงรักษาพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ		
๒	ส ๑.๒ ป.๕/๑ จัดพิธีกรรมตามศาสนาที่ตนนับถืออย่างเรียบง่าย มีประโยชน์ และปฏิบัติตนถูกต้อง	ส ๑.๒ ป.๕/๒ ปฏิบัติตนในศาสนพิธีพิธีกรรม และวันสำคัญทางศาสนาตามที่กำหนด และอภิปรายประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรม
	ส ๑.๒ ป.๕/๓ มีมรรยาทของความเป็นศาสนิกชนที่ดี ตามที่กำหนด	

สาระที่ ๒ หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

กลุ่มที่	ตัวชี้วัดระหว่างทาง	ตัวชี้วัดปลายทาง
มาตรฐาน ส ๒.๑ เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงาม และดำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทย และสังคมโลกอย่างสันติสุข		
๓	ส ๒.๑ ป.๕/๒ เสนอวิธีการปกป้องคุ้มครองตนเอง หรือผู้อื่นจากการละเมิดสิทธิเด็ก	ส ๒.๑ ป.๕/๑ ยกตัวอย่างและปฏิบัติตนตามสถานภาพ บทบาท สิทธิเสรีภาพ และหน้าที่ในฐานะพลเมืองดี
มาตรฐาน ส ๒.๑ เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงาม และดำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทย และสังคมโลกอย่างสันติสุข		
๔	ส ๒.๑ ป.๕/๓ เห็นคุณค่าวัฒนธรรมไทยที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตในสังคมไทย	ส ๒.๑ ป.๕/๔ มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน
มาตรฐาน ส ๒.๒ เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธา และดำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข		
๕	ส ๒.๒ ป.๕/๑ อธิบายโครงสร้าง อำนาจหน้าที่และความสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่น	ส ๒.๒ ป.๕/๓ วิเคราะห์ประโยชน์ที่ชุมชน จะได้รับจากองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น
	ส ๒.๒ ป.๕/๒ ระบุบทบาท หน้าที่ และวิธีการเข้าดำรงตำแหน่งของผู้บริหารท้องถิ่น	

สาระที่ ๓ เศรษฐศาสตร์

กลุ่มที่	ตัวชี้วัดระหว่างทาง	ตัวชี้วัดปลายทาง
มาตรฐาน ส ๓.๑ เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค การใช้ทรัพยากร ที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ		
๖	ส ๓.๑ ป.๕/๑ อธิบายปัจจัยการผลิตสินค้าและบริการ	ส ๓.๑ ป.๕/๒ ประยุกต์ใช้แนวคิดของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในครอบครัว โรงเรียน และชุมชน
	ส ๓.๑ ป.๕/๓ อธิบายหลักการสำคัญและประโยชน์ของสหกรณ์	
มาตรฐาน ส ๓.๒ เข้าใจระบบและสถาบันทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและความจำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก		
๗	ส ๓.๒ ป.๕/๑ อธิบายบทบาทหน้าที่เบื้องต้นของธนาคาร	ส ๓.๒ ป.๕/๒ จำแนกผลดีและผลเสียของการกู้ยืม

สาระที่ ๔ ประวัติศาสตร์

กลุ่มที่	ตัวชี้วัดระหว่างทาง	ตัวชี้วัดปลายทาง
มาตรฐาน ส ๔.๑ เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ		
๘	ส ๔.๑ ป.๕/๓ อธิบายความแตกต่างระหว่าง ความจริงกับข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องราวในท้องถิ่น	* ส ๔.๑ ป.๕/๒ รวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อตอบคำถามทางประวัติศาสตร์อย่างมีเหตุผล ส ๔.๑ ป.๕/๑ สืบค้นความเป็นมาของท้องถิ่นโดยใช้หลักฐานที่หลากหลาย
มาตรฐาน ส ๔.๑ เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ มาตรฐาน ส ๔.๒ เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบันในด้านความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลง ของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญ และสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น มาตรฐาน ส ๔.๓ เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจ และธำรงความเป็นไทย		
๙	ส ๔.๒ ป.๕/๑ อธิบายอิทธิพลของอารยธรรม อินเดียและจีน ที่มีต่อไทยและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยสังเขป	* ส ๔.๑ ป.๕/๒ รวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อตอบคำถามทางประวัติศาสตร์อย่างมีเหตุผล ส ๔.๒ ป.๕/๒ อภิปรายอิทธิพล ของวัฒนธรรมต่างชาติที่มีต่อสังคมไทยปัจจุบันโดยสังเขป ส ๔.๓ ป.๕/๑ อธิบายพัฒนาการของอาณาจักร อยุธยาและธนบุรีโดยสังเขป
	ส ๔.๓ ป.๕/๒ อธิบายปัจจัยที่ส่งเสริมความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจ และการปกครองของอาณาจักรอยุธยา	
	ส ๔.๓ ป.๕/๓ บอกประวัติและผลงานของบุคคลสำคัญ สมัยอยุธยาและธนบุรีที่น่าภาคภูมิใจ	
	ส ๔.๓ ป.๕/๔ อธิบายภูมิปัญญาไทยที่สำคัญสมัยอยุธยาและธนบุรีที่น่าภาคภูมิใจและควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้	

สาระที่ ๕ ภูมิศาสตร์

กลุ่มที่	ตัวชี้วัดระหว่างทาง	ตัวชี้วัดปลายทาง
มาตรฐาน ส ๕.๑ เข้าใจลักษณะของโลกทางกายภาพ และความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งซึ่งมีผลต่อกันและกัน ในระบบของธรรมชาติ ใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ในการค้นหาวิเคราะห์ สรุป และใช้ข้อมูลภูมิสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ		
มาตรฐาน ส ๕.๒ เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์ วัฒนธรรม มีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน		
๑๐	ส ๕.๑ ป.๕/๑ สืบค้นและอธิบายข้อมูลลักษณะทางกายภาพ ในภูมิภาคของตนด้วยแผนที่และรูปถ่าย	ส ๕.๒ ป.๕/๒ วิเคราะห์อิทธิพล ของ สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ที่ก่อให้เกิดวิถี การดำเนินชีวิต ในภูมิภาคของตน
	ส ๕.๑ ป.๕/๒ อธิบายลักษณะทางกายภาพที่ส่งผลต่อ แหล่ง ทรัพยากรและสถานที่สำคัญในภูมิภาคของตน	
	ส ๕.๒ ป.๕/๑ วิเคราะห์สิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่มีอิทธิพลต่อ ลักษณะการตั้งถิ่นฐานและการย้ายถิ่นของประชากรในภูมิภาค ของตน	
มาตรฐาน ส ๕.๒ เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์ วัฒนธรรม มีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน		
๑๑	-	ส ๕.๒ ป.๕/๓ นำเสนอตัวอย่าง ที่ สะท้อนให้เห็นผลจากการรักษา และ ทำลายสิ่งแวดล้อม และเสนอ แนวทางในการจัดการสิ่งแวดล้อม ในภูมิภาคของตน

รวม 36 ตัวชี้วัด 22 ตัวชี้วัดระหว่างทาง 14 ตัวชี้วัดปลายทาง

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖

สาระที่ ๑ ศาสนา ศิลธรรม จริยธรรม

กลุ่มที่	ตัวชี้วัดระหว่างทาง	ตัวชี้วัดปลายทาง
มาตรฐาน ส ๑.๑ รู้และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดาหลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ และศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข		
๑	ส ๑.๑ ป.๖/๑ วิเคราะห์ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะเป็นศาสนาประจำชาติหรือความสำคัญของศาสนาที่ตนนับถือ	ส ๑.๑ ป.๖/๕ ชื่นชมการทำความดีของบุคคลในประเทศตามหลัก ศาสนา พร้อมทั้งบอกแนวปฏิบัติ ในการดำเนินชีวิต ส ๑.๑ ป.๖/๗ ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ เพื่อแก้ปัญหาอบายมุขและสิ่งเสพติด ส ๑.๑ ป.๖/๘ อธิบายหลักธรรมสำคัญของศาสนาอื่น ๆ โดยสังเขป
	ส ๑.๑ ป.๖/๒ สรุปพุทธประวัติตั้งแต่ปลงอายุสังขารจนถึงสังเวชนียสถาน หรือประวัติศาสดาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	
	ส ๑.๑ ป.๖/๓ เห็นคุณค่าและประพจน์ตนตามแบบอย่าง การดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติสาวก ชาดก เรื่องเล่า และศาสนิกชนตัวอย่างตามที่กำหนด	
	ส ๑.๑ ป.๖/๔ วิเคราะห์ความสำคัญและเคารพ พระรัตนตรัย ปฏิบัติตามไตรสิกขาและหลักธรรมโอวาท ๓ ในพระพุทธศาสนา หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	
	ส ๑.๑ ป.๖/๖ เห็นคุณค่าและสวดมนต์แผ่เมตตา และบริหารจัดการเจริญปัญญา มีสติที่เป็นพื้นฐานของสมาธิในพระพุทธศาสนา หรือการพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	
มาตรฐาน ส ๑.๑ รู้และเข้าใจประวัติ ความสำคัญศาสดาหลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ และศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข		
มาตรฐาน ส ๑.๒ เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และดำรงรักษาพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ		
๒	ส ๑.๒ ป.๖/๑ อธิบายความรู้เกี่ยวกับสถานที่ต่างๆ ในศาสนสถาน และปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสม	ส ๑.๑ ป.๖/๙ อธิบายลักษณะสำคัญของศาสนพิธี พิธีกรรมของศาสนาอื่นๆ และปฏิบัติตนได้ อย่างเหมาะสมเมื่อต้องเข้าร่วมพิธี ส ๑.๒ ป.๖/๓ อธิบายประโยชน์ของการเข้าร่วมในศาสนพิธี พิธีกรรมและกิจกรรม ในวันสำคัญทางศาสนา ตามที่กำหนด และปฏิบัติตนได้ถูกต้อง

สาระที่ ๒ หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

กลุ่มที่	ตัวชี้วัดระหว่างทาง	ตัวชี้วัดปลายทาง
มาตรฐาน ส ๒.๑ เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงาม และธำรงรักษา ประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทย และสังคมโลกอย่างสันติสุข		
๓	ส ๒.๑ ป.๖/๒ วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมตาม กาลเวลาและธำรงรักษาวัฒนธรรมอันดีงาม	ส ๒.๑ ป.๖/๔ อธิบายคุณค่า ทาง วัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ระหว่างกลุ่มคนในสังคมไทย
	ส ๒.๑ ป.๖/๓ แสดงออกถึงมารยาทไทยได้เหมาะสมถูกต้อง กาลเทศะ	
มาตรฐาน ส ๒.๑ เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงาม และธำรงรักษา ประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทย และสังคมโลกอย่างสันติสุข		
มาตรฐาน ส ๒.๒ เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธา และธำรงรักษาไว้ซึ่ง การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข		
๔	ส ๒.๑ ป.๖/๑ ปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ ชีวิตประจำวัน ของครอบครัวและชุมชน	ส ๒.๒ ป.๖/๒ มีส่วนร่วม ใน กิจกรรมต่าง ๆ ที่ส่งเสริม ประชาธิปไตยในท้องถิ่นและ ประเทศ
	ส ๒.๑ ป.๖/๕ ติดตามข้อมูลข่าวสารเหตุการณ์ต่าง ๆ ใน ชีวิตประจำวัน เลือกรับและใช้ข้อมูลข่าวสารในการเรียนรู้ ได้เหมาะสม	
	ส ๒.๒ ป.๖/๑ เปรียบเทียบบทบาท หน้าที่ขององค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นและรัฐบาล	
	ส ๒.๒ ป.๖/๓ อภิปรายบทบาท ความสำคัญในการใช้สิทธิ ออกเสียงเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตย	

สาระที่ ๓ เศรษฐศาสตร์

กลุ่มที่	ตัวชี้วัดระหว่างทาง	ตัวชี้วัดปลายทาง
มาตรฐาน ส ๓.๑ เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภคการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ		
๕	ส ๓.๑ ป.๖/๑ อธิบายบทบาทของผู้ผลิตที่มีความรับผิดชอบ	ส ๓.๑ ป.๖/๓ บอกวิธีและประโยชน์ของการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน
	ส ๓.๑ ป.๖/๒ อธิบายบทบาทของผู้บริโภคที่รู้เท่าทัน	
มาตรฐาน ส ๓.๒ เข้าใจระบบและสถาบันทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและความจำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก		
๖	ส ๓.๒ ป.๖/๒ ยกตัวอย่างการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจภายในท้องถิ่น	ส ๓.๒ ป.๖/๑ อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างผู้ผลิต ผู้บริโภค ธนาคารและรัฐบาล

สาระที่ ๔ ประวัติศาสตร์

กลุ่มที่	ตัวชี้วัดระหว่างทาง	ตัวชี้วัดปลายทาง
มาตรฐาน ส ๔.๑ เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ		
มาตรฐาน ส ๔.๒ เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบันในด้านความสัมพันธ์และ การเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญ และสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น		
๗	ส ๔.๑ ป.๖/๑ อธิบายความสำคัญของวิธีการทางประวัติศาสตร์ ในการศึกษาเรื่องราวทางประวัติศาสตร์อย่างง่าย ๆ	* ส ๔.๑ ป.๖/๒ นำเสนอข้อมูล จากหลักฐานที่หลากหลายในการ ทำความเข้าใจเรื่องราวสำคัญในอดีต ส
	ส ๔.๒ ป.๖/๒ บอกความสัมพันธ์ของกลุ่มอาเซียน โดยสังเขป	๔.๒ ป.๖/๑ อธิบายสภาพสังคม เศรษฐกิจและการเมืองของ ประเทศเพื่อนบ้านในปัจจุบัน
มาตรฐาน ส ๔.๑ เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ		
มาตรฐาน ส ๔.๓ เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจ และธำรงความเป็นไทย		
๘	ส ๔.๑ ป.๖/๑ อธิบายความสำคัญของวิธีการทางประวัติศาสตร์ ในการศึกษาเรื่องราวทางประวัติศาสตร์อย่างง่าย ๆ	* ส ๔.๑ ป.๖/๒ นำเสนอข้อมูล จากหลักฐานที่หลากหลายในการ ทำความเข้าใจเรื่องราวสำคัญ ในอดีต ส ๔.๓ ป.๖/๑ อธิบายพัฒนาการ
	ส ๔.๓ ป.๖/๓ ยกตัวอย่างผลงานของบุคคลสำคัญด้านต่าง ๆ สมัยรัตนโกสินทร์	ของไทยสมัยรัตนโกสินทร์โดยสังเขป ส ๔.๓ ป.๖/๒ อธิบายปัจจัยที่
	ส ๔.๓ ป.๖/๔ อธิบายภูมิปัญญาไทยที่สำคัญสมัยรัตนโกสินทร์ ที่น่าภาคภูมิใจ และควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้	ส่งเสริมความเจริญรุ่งเรืองทาง เศรษฐกิจและการปกครองของไทย สมัยรัตนโกสินทร์

สาระที่ ๕ ภูมิศาสตร์

กลุ่มที่	ตัวชี้วัดระหว่างทาง	ตัวชี้วัดปลายทาง
มาตรฐาน ส ๕.๑ เข้าใจลักษณะของโลกทางกายภาพและความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งซึ่งมีผลต่อกันและกัน ในระบบของธรรมชาติ ใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ในการค้นหาวิเคราะห์ สรุป และใช้ข้อมูลภูมิสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ		
มาตรฐาน ส ๕.๒ เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์ วัฒนธรรม มีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน		
๙	ส ๕.๑ ป.๖/๑ สืบค้นและอธิบายข้อมูลลักษณะทางกายภาพของประเทศไทย ด้วยแผนที่ รูปถ่ายทางอากาศ และภาพจากดาวเทียม	ส ๕.๒ ป.๖/๑ วิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ กับลักษณะกิจกรรมทางเศรษฐกิจ และสังคมในประเทศไทย
	ส ๕.๑ ป.๖/๒ อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางกายภาพกับภัยพิบัติในประเทศไทย เพื่อเตรียมพร้อมรับมือภัยพิบัติ	
มาตรฐาน ส ๕.๒ เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์ วัฒนธรรม มีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน		
๑๐	ส ๕.๒ ป.๖/๒ วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพของประเทศไทยในอดีตกับปัจจุบัน และผลที่เกิดขึ้นจาก การเปลี่ยนแปลง	ส ๕.๒ ป.๖/๓ นำเสนอตัวอย่าง ที่สะท้อนให้เห็นผลจากการรักษา และทำลายทรัพยากร และ สิ่งแวดล้อม และเสนอแนวทางในการจัดการที่ยั่งยืนในประเทศไทย

รวม 39 ตัวชี้วัด 24 ตัวชี้วัดระหว่างทาง 15 ตัวชี้วัดปลายทาง

คำอธิบายรายวิชาและโครงสร้างรายวิชา

รายวิชาที่เปิดสอน

รายวิชาพื้นฐาน

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

รายวิชาพื้นฐาน ระดับชั้นประถมศึกษา ป. ๑ -ป. ๖

ส ๑๑๑๐๑ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม (หน้าที่พลเมือง)	จำนวน ๔๐ ชั่วโมง
ส ๑๑๑๐๒ ประวัติศาสตร์ ๑	จำนวน ๔๐ ชั่วโมง
ส ๑๒๑๐๑ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม (หน้าที่พลเมือง)	จำนวน ๔๐ ชั่วโมง
ส ๑๒๑๐๒ ประวัติศาสตร์ ๒	จำนวน ๔๐ ชั่วโมง
ส ๑๓๑๐๑ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม (หน้าที่พลเมือง)	จำนวน ๔๐ ชั่วโมง
ส ๑๓๑๐๒ ประวัติศาสตร์ ๓	จำนวน ๔๐ ชั่วโมง
ส ๑๔๑๐๑ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม (หน้าที่พลเมือง)	จำนวน ๘๐ ชั่วโมง
ส ๑๔๑๐๒ ประวัติศาสตร์ ๔	จำนวน ๔๐ ชั่วโมง
ส ๑๕๑๐๑ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม (หน้าที่พลเมือง)	จำนวน ๘๐ ชั่วโมง
ส ๑๕๑๐๒ ประวัติศาสตร์ ๕	จำนวน ๔๐ ชั่วโมง
ส ๑๖๑๐๑ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม (หน้าที่พลเมือง)	จำนวน ๘๐ ชั่วโมง
ส ๑๖๑๐๒ ประวัติศาสตร์ ๖	จำนวน ๔๐ ชั่วโมง

ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.๑-๓)

รายวิชาพื้นฐาน

ชื่อวิชา	รหัสวิชา	จำนวน หน่วยกิต	เวลาเรียน ชม./ สป	หมายเหตุ
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑				
สังคมศึกษา ๑	ส ๒๑๑๐๑	๑.๕	๓	ภาคเรียนที่ ๑
สังคมศึกษา ๒	ส ๒๑๑๐๔	๑.๕	๓	ภาคเรียนที่ ๒
ประวัติศาสตร์ ๑	ส ๒๑๑๐๒	๐.๕	๑	ภาคเรียนที่ ๑
ประวัติศาสตร์ ๒	ส ๒๑๑๐๕	๐.๕	๑	ภาคเรียนที่ ๒
พระพุทธศาสนา ๑	ส ๒๑๑๐๓	๐.๕	๑	ภาคเรียนที่ ๑
พระพุทธศาสนา ๒	ส ๒๑๑๐๖	๐.๕	๑	ภาคเรียนที่ ๒
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒				
สังคมศึกษา ๓	ส ๒๒๑๐๑	๑.๕	๓	ภาคเรียนที่ ๑
สังคมศึกษา ๔	ส ๒๒๑๐๔	๑.๕	๓	ภาคเรียนที่ ๒
ประวัติศาสตร์ ๓	ส ๒๒๑๐๒	๐.๕	๑	ภาคเรียนที่ ๑
ประวัติศาสตร์ ๔	ส ๒๒๑๐๕	๐.๕	๑	ภาคเรียนที่ ๒
พระพุทธศาสนา ๓	ส ๒๒๑๐๓	๐.๕	๑	ภาคเรียนที่ ๑
พระพุทธศาสนา ๔	ส ๒๒๑๐๖	๐.๕	๑	ภาคเรียนที่ ๒
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓				
สังคมศึกษา ๕	ส ๒๓๑๐๑	๑.๕	๓	ภาคเรียนที่ ๑
สังคมศึกษา ๖	ส ๒๓๑๐๔	๑.๕	๓	ภาคเรียนที่ ๒
ประวัติศาสตร์ ๕	ส ๒๓๑๐๒	๐.๕	๑	ภาคเรียนที่ ๑
ประวัติศาสตร์ ๖	ส ๒๓๑๐๕	๐.๕	๑	ภาคเรียนที่ ๒
พระพุทธศาสนา ๕	ส ๒๓๑๐๓	๐.๕	๑	ภาคเรียนที่ ๑
พระพุทธศาสนา ๖	ส ๒๓๑๐๖	๐.๕	๑	ภาคเรียนที่ ๒

คำอธิบายรายวิชาพื้นฐาน

ส ๑๑๑๐๑ วิชา สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

จำนวน ๔๐ ชั่วโมง

ศึกษา วิเคราะห์ พุทธประวัติ หรือประวัติของศาสดาที่ตนนับถือ แบบอย่างการดำเนินชีวิต และข้อคิดจากประวัติสาวก ชาดก/เรื่องเล่าและศาสนิกชนตัวอย่างตามที่กำหนด ความหมาย ความสำคัญและเคารพพระรัตนตรัย ปฏิบัติตามหลักธรรม โอวาท ๓ ในพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ สวดมนต์แผ่เมตตา มีสติบำเพ็ญประโยชน์ต่อวัด แสดงตนเป็นพุทธมามกะหรือศาสนิกชนของศาสนาที่ตนนับถือ ปฏิบัติในศาสนพิธี พิธีกรรมและวันสำคัญทางศาสนาตามที่กำหนดได้ถูกต้อง ประโยชน์และปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัวและโรงเรียน ศึกษา วิเคราะห์ ความสามารถและความดีและผลจากการกระทำของตนเอง ผู้อื่น โครงสร้าง บทบาทหน้าที่ของสมาชิกในครอบครัว โรงเรียน บทบาท สิทธิ หน้าที่ของตนเอง ในครอบครัวและโรงเรียน มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และทำกิจกรรมในครอบครัวและโรงเรียนตามกระบวนการประชาธิปไตย สินค้าและบริการที่ใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน การใช้จ่ายเงินในชีวิตประจำวัน ไม่เกินตัวและประโยชน์ของการออม การใช้ทรัพยากรในชีวิตประจำวันอย่างประหยัด ความจำเป็นของการทำงานที่สุจริต แยกแยะสิ่งต่างๆ รอบตัวที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และที่มนุษย์สร้างขึ้น ความสัมพันธ์ของตำแหน่ง ระยะ ทิศของสิ่งต่าง ๆ รอบตัว ทิศหลัก ใช้แผนผังง่าย ๆ ในการแสดงตำแหน่งของสิ่งต่างๆ ในห้องเรียนการเปลี่ยนแปลงของอากาศในรอบวัน สิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติที่ส่งผลต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์ การเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมที่อยู่รอบตัวการจัดระเบียบสิ่งแวดล้อมที่บ้านและชั้นเรียน ให้ผู้เรียนมีระเบียบวินัยขยันหมั่นเพียร ความรับผิดชอบ รู้จักช่วยเหลือแบ่งปัน

โดยใช้กระบวนการคิด กระบวนการสืบค้นข้อมูล กระบวนการปฏิบัติ กระบวนการทางสังคม กระบวนการกลุ่ม กระบวนการเผชิญสถานการณ์และแก้ปัญหา

เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ สามารถนำไปปฏิบัติในการดำเนินชีวิต มีคุณธรรม จริยธรรม มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในด้านรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ มีความรับผิดชอบต่อรักความเป็นไทย มีจิตสาธารณะ สามารถดำเนินชีวิตอย่างสันติสุขในสังคมไทยและสังคมโลก

รหัสตัวชี้วัด

มาตรฐานการเรียนรู้ / ตัวชี้วัด

มาตรฐานการเรียนรู้	ตัวชี้วัดระหว่างทาง	ตัวชี้วัดปลายทาง
ส ๑.๑	ส ๑.๑ ป.๑/๑ ป.๑/๒ ป.๑/๔	ส ๑.๑ ป.๑/๓
ส ๑.๒	ส ๑.๒ ป.๑/๑ ป.๑/๒	ส ๑.๒ ป.๑/๓
ส ๒.๑	ส ๒.๑ ป.๑/๑ ป.๑/๒	ส ๒.๑ ป.๑/๓
ส ๒.๒	ส ๒.๒ ป.๑/๑ ป.๑/๒	ส.๒.๒ ป.๑/๓
ส ๓.๑	ส ๓.๑ ป.๑/๑	ส ๓.๑ ป.๑/๒ ป.๑/๓
ส ๓.๒	ส ๓.๒ ป.๑/๑	-
ส ๕.๑	ส ๕.๑ ป.๑/๑ , ป.๑/๒ , ป.๑/๓ , ป.๑/๔	-
ส ๕.๒	ส ๕.๒ ป.๑/๒	ส ๕.๒ ป.๑/๑ , ป.๑/๓
รวม (๒๓)	๑๖ ตัวชี้วัด	๗ ตัวชี้วัด

โครงสร้างรายวิชา

รหัสวิชา ส ๑๑๐๐๑

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

วิชาสังคมศึกษา

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ เวลา ๔๐ ชั่วโมง

น้ำหนัก ๑.๐ หน่วยกิต

ลำดับ ที่	ชื่อหน่วย การเรียนรู้	ตัวชี้วัด		สาระสำคัญ	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
		ตัวชี้วัด ระหว่างทาง	ตัวชี้วัด ปลายทาง			
๑	ศาสนานำรู้	ส ๑.๑ ป.๑/๑ , ป.๑/๒ , ป.๑/๔ ส ๑.๒ ป.๑/๑ , ป.๑/๒	ส ๑.๑ ป.๑/๓ ส ๑.๒ ป.๑/๓	พึงปฏิบัติตนตามหลักคำสอนของศาสนาที่ตนนับถือ และแบบอย่างการดำเนินชีวิตของศาสนิกชนตัวอย่าง แสดงตนเป็นศาสนิกชนของศาสนา พัฒนาจิตและปฏิบัติตนในศาสนพิธี พิธีกรรมและวันสำคัญทางศาสนา บำเพ็ญประโยชน์ต่อศาสนสถาน ซึ่งจะส่งผลให้การดำเนินชีวิตปกติสุข	๑๐	๑๕
๒	ความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว และโรงเรียน	ส ๒.๒ ป.๑/๑ , ป.๑/๒	-	การที่สมาชิกทุกคนในครอบครัวและโรงเรียนปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ของตนด้วยความรับผิดชอบนั้น ย่อมส่งผลต่อการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขและมีความสัมพันธ์อันดีระหว่างกัน	๓	๓
๓	เรียนรู้การเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว และโรงเรียน	ส ๒.๑ ป.๑/๑	-	การเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัวและโรงเรียนเป็นสิ่งที่เราควรปฏิบัติ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับคนอื่นในครอบครัวและโรงเรียนได้อย่างมีความสุข	๓	๓
๔	ทำความดีง่ายนิดเดียว	ส ๒.๑ ป.๑/๒	-	บุคคลย่อมมีความสามารถแตกต่างกัน แต่ก็สามารถทำความดีที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมส่งผลให้ผู้ปฏิบัติมีความภาคภูมิใจและมีความสุข	๓	๓
๕	หลักประชาธิปไตยในครอบครัว และโรงเรียน	-	ส ๒.๒ ป.๑/๓	สมาชิกในครอบครัวและโรงเรียน ย่อมมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและทำกิจกรรมตาม กระบวนการประชาธิปไตย ซึ่งจะส่งผลต่อการปลูกฝังพื้นฐานสำคัญขอประชาธิปไตยต่อเยาวชน	๓	๖
๖	สินค้าและบริการ	ส ๓.๑ ป.๑/๑	ส ๓.๑ ป.๑/๓	สินค้าและบริการที่ใช้อยู่ในชีวิตประจำวันนั้นมีจำนวนมากมายและหลากหลาย	๔	๗

ลำดับ ที่	ชื่อหน่วย การเรียนรู้	ตัวชี้วัด		สาระสำคัญ	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
		ตัวชี้วัด ระหว่างทาง	ตัวชี้วัด ปลายทาง			
				ดังนั้นทุกคนจึงควรเลือกใช้ในส่วนที่เป็นประโยชน์อย่างคุ้มค่า		
๗	การเงิน เรื่องใกล้ตัว	-	ส ๓.๑ ป.๑/๒	การใช้จ่ายเงินในชีวิตประจำวันเพื่อซื้อสินค้าบริการที่ไม่เกินตัวและคุ้มค่า และรู้จักเก็บออมไว้ ย่อมส่งผลดีต่อสภาพความเป็นอยู่ในการดำเนินชีวิต	๓	๗
๘	สิ่งแวดล้อม รอบตัวเรา	ส ๕.๑ ป.๑/๑	ส ๕.๒ ป.๑/๓	สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ รอบตัวเรามีทั้งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น ซึ่งมีผลต่อการดำเนินชีวิตดังนั้นเราจึงต้องมีส่วนร่วมในการจัดระเบียบสิ่งแวดล้อมที่บ้าน ที่โรงเรียน เพื่อที่จะสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข	๓	๖
๙	ภูมิศาสตร์น่ารู้	ส ๕.๒ ป.๑/๒	ส ๕.๒ ป.๑/๓, ป.๑/๔	การรู้จักตำแหน่งของสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวเรานั้น จะต้องรู้จักทิศหลัก ที่ตั้งของสิ่งต่าง ๆ ความสัมพันธ์ของตำแหน่งระยะ ทิศ ของสิ่งเหล่านั้น	๓	๑๐
๑๐	การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อม	-	ส ๕.๒ ป.๑/๑	การเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศในรอบวัน และการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม มีผลต่อมนุษย์ ดังนั้นเราจึงต้องรู้จักปรับตัวให้เข้ากับสภาพการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว เพื่อดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข	๔	๑๐
รวมระหว่างปี					๓๙	๗๐
ปลายปี					๑	๓๐
รวมตลอดปี					๔๐	๑๐๐

คำอธิบายรายวิชาพื้นฐาน

ส ๑๒๑๐๑ วิชา สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

จำนวน ๔๐ ชั่วโมง

ศึกษา วิเคราะห์ เรื่องความสำคัญพระพุทธศาสนาในฐานะเป็นเอกลักษณ์ของชาติไทย ประวัติ ศาสนาคัมภีร์ และหลักธรรมของศาสนาต่าง ๆ การปฏิบัติตนในพิธีกรรมทางศาสนา การทำความดีตามหลักธรรมของศาสนา ข้อตกลง กติกา กฎ ระเบียบและหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติในชีวิตประจำวัน มารยาทไทย การแสดงพฤติกรรมในการยอมรับความคิดเห็น ความเชื่อและการปฏิบัติของบุคคลอื่นที่แตกต่างกันโดยปราศจากอคติ การเคารพในสิทธิ เสรีภาพของผู้อื่น ความสัมพันธ์ของตนเอง และสมาชิกในครอบครัวในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ผู้มีบทบาทในการตัดสินใจในโรงเรียน และชุมชน ศึกษาวิเคราะห์ทรัพยากรที่นำมาผลิตสินค้าและบริการที่ใช้ในชีวิตประจำวัน ที่มาของรายได้และรายจ่ายของตนเองและครอบครัว บันทึกรายรับรายจ่ายของตนเอง ผลดีของการใช้จ่ายที่เหมาะสมกับรายได้และการออม การแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการโดยวิธีต่าง ๆ บอกความสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย และวิเคราะห์สิ่งต่าง ๆ ที่เป็นธรรมชาติกับที่มนุษย์สร้างขึ้น ซึ่งปรากฏระหว่างโรงเรียนกับบ้านระบุตำแหน่งอย่างง่ายและลักษณะทางกายภาพของสิ่งต่าง ๆ ที่ปรากฏในโลก แผนที่ แผนที่ และภาพถ่าย ความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์ระหว่างโลก ดวงอาทิตย์และดวงจันทร์ ความสำคัญและคุณค่าของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและทางสังคม และใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่ใช้อย่างไม่หมดไปและที่ใช้อย่างหมดไปได้อย่างคุ้มค่า ความสัมพันธ์ของฤดูกาลกับการดำเนินชีวิตของมนุษย์ มีส่วนร่วมในการฟื้นฟูปรับปรุงสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนและชุมชน

โดยใช้กระบวนการคิด กระบวนการสืบค้นข้อมูล กระบวนการปฏิบัติ กระบวนการทางสังคม กระบวนการกลุ่ม กระบวนการแก้ปัญหา

เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ สามารถนำไปปฏิบัติในการดำเนินชีวิต มีคุณธรรมจริยธรรม มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในด้านรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ มีหลักธรรมในการดำเนินชีวิตรักความเป็นไทย มีจิตสาธารณะ และสามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างสันติสุข

มาตรฐานการเรียนรู้ / ตัวชี้วัด

มาตรฐานการเรียนรู้	ตัวชี้วัดระหว่างทาง	ตัวชี้วัดปลายทาง
ส ๑.๑	ส ๑.๑ ป.๒/๑ , ป.๒/๒ , ป.๒/๓ , ป.๒/๖ , ป.๒/๗	ส ๑.๑ ป.๒/๔ , ป.๒/๕
ส ๑.๒	ส ๑.๒ ป.๒/๑	ส ๑.๒ ป.๒/๒
ส ๒.๑	ส ๒.๑ ป.๒/๒ , ป.๒/๔	ส ๒.๑ ป.๒/๑ , ป.๒/๓
ส ๒.๒	ส ๒.๒ ป.๒/๑ , ป.๒/๒	-
ส ๓.๑	ส ๓.๑ ป.๒/๑ , ป.๒/๒ , ป.๒/๓	ส ๓.๑ ป.๒/๔
ส ๓.๒	ส ๓.๒ ป.๒/๑	ส ๓.๒ ป.๒/๒
ส ๕.๑	ส ๕.๑ ป.๒/๒ , ป.๒/๓	ส ๕.๑ ป.๒/๑
ส ๕.๒	ส ๕.๒ ป.๒/๑ , ป.๒/๒	ส ๕.๒ ป.๒/๓ , ป.๒/๔
รวม (๒๘)	๑๘ ตัวชี้วัด	๑๐ ตัวชี้วัด

โครงสร้างรายวิชา

รหัสวิชา ส ๑๒๑๐๑

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

วิชาสังคมศึกษา

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒ เวลา ๔๐ ชั่วโมง

น้ำหนัก ๑.๐ หน่วยกิต

ลำดับ ที่	ชื่อหน่วย การเรียนรู้	ตัวชี้วัด		สาระสำคัญ	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
		ตัวชี้วัด ระหว่างทาง	ตัวชี้วัด ปลายทาง			
๑	เรียนรู้ศาสนา และหลักธรรม	ส ๑.๑ ป.๒/๑ , ป.๒/๒ , ป.๒/๗	ส ๑.๑ ป.๒/๔	ศาสนาทุกศาสนาล้วนแต่มีความสำคัญ และ เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของศาสนิกชน การศึกษาพุทธประวัติ หรือประวัติศาสดาของ ศาสนาที่ตนถือนับถือ และคัมภีร์สำคัญของ ศาสนาที่ตนนับถือจะทำให้เข้าใจหลักธรรมคำ สอนของศาสนาและเห็นแบบอย่างที่ดีในการ ดำเนินชีวิต ซึ่งควรน้อมนำไปประพฤติปฏิบัติ ตามเพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมี ความสุข	๘	๑๕
๒	แบบอย่างที่ดี	ส ๑.๑ ป.๒/๓ , ป.๒/๖ ส ๑.๒ ป.๒/๑	ส ๑.๑ ป.๒/๕ ส ๑.๒ ป.๒/๑	ชาวพุทธที่ดีควรฝึกปฏิบัติตนตามมรรยาทชาว พุทธในการเข้าร่วมพิธีกรรมทางศาสนา ตาม ความเหมาะสม หมั่นพัฒนาจิตตาม แนวทาง ของศาสนา และปฏิบัติตนตามหลักธรรมคำ สอนของศาสนาที่ตนนับถือ และ การศึกษา การทำความดีของบุคคลอื่นๆ จะ ทำให้เห็น คุณค่าและคติธรรมในการทำความดี และอยู่ ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุข	๔	๑๐
๓	กฎของการอยู่ ร่วมกัน	ส ๒.๑ ป.๒/๔	ส ๒.๑ ป.๒/๑ , ป.๒/๓	ข้อตกลง กฎระเบียบ กฎหมาย เป็นสิ่งที่คน กำหนดขึ้นเป็นข้อปฏิบัติหรือข้อบังคับในการ อยู่ร่วมกัน เพื่อให้คนจำนวนมากสามารถอยู่ ร่วมกันได้โดยไม่ขัดแย้งกัน โดยจะต้องยอมรับ ความแตกต่างของบุคคลอื่นในสังคม จึงจะ สามารถใช้ชีวิตร่วมกันได้อย่างปกติสุข	๔	๕
๔	เด็กดีมีมารยาท	ส ๒.๑ ป.๒/๒	-	มรรยาทไทย เป็นวัฒนธรรมไทยที่ได้รับ การ ยอมรับจากสังคมว่า เป็นสิ่งที่สังคมควรปฏิบัติ และอนุรักษ์ไว้ให้คงอยู่กับสังคมไทยสืบไป	๓	๓

ลำดับ ที่	ชื่อหน่วย การเรียนรู้	ตัวชี้วัด		สาระสำคัญ	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
		ตัวชี้วัด ระหว่างทาง	ตัวชี้วัด ปลายทาง			
๕	ชุมชนของเรา	ส ๒.๒ ป.๒/๑ , ป.๒/๒	- -	สมาชิกในชุมชนทุกคนจะต้องมีส่วนร่วมในการดูแลชุมชนเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน ซึ่งจะส่งผลให้สมาชิกในชุมชนเกิดความรัก และความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชนร่วมกัน โรงเรียนและชุมชนจำเป็นจะต้องมีผู้นำคอย ดูแลเพื่อให้สมาชิกอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข	๔	๓
๖	ทรัพยากรการผลิตสินค้าและบริการ	ส ๓.๑ ป.๒/๑ , ป.๒/๒ , ป.๒/๓	ส ๓.๑ ป.๒/๔	ทรัพยากรในการผลิตสินค้าและบริการมีอยู่อย่างจำกัด จึงควรใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด และเกิดประโยชน์ที่คุ้มค่ามากที่สุด การรู้จักบันทึกรายรับ รายจ่ายของครอบครัวทำให้วางแผนการใช้จ่ายได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งสามารถเก็บออมเงินเพื่อใช้จ่ายในยามจำเป็น	๓	๙
๗	นักธุรกิจจิ๋ว	ส ๓.๒ ป.๒/๑	ส ๓.๒ ป.๒/๒	ความต้องการสินค้าและบริการของคนเรามีอย่างไม่มีขีดจำกัด ดังนั้นสินค้าและบริการดังกล่าวจึงต้องอาศัยการแลกเปลี่ยน ซึ่งเป็นกระบวนการสำคัญที่ทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อกับผู้ขายขึ้น	๔	๗
๘	ตำแหน่งและลักษณะทางกายภาพ	ส ๕.๑ ป.๒/๒ ส ๕.๒ ป.๒/๑ , ป.๒/๒	ส ๕.๑ ป.๒/๑ ส ๕.๒ ป.๒/๒	การสำรวจหรือศึกษาเกี่ยวกับสถานที่ต่าง ๆ ในโรงเรียน จำเป็นจะต้องรู้จักตำแหน่งของสิ่งต่าง ๆ จากเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ เพื่อจะได้บอกข้อมูลได้อย่างถูกต้อง	๕	๑๐
๙	ความสัมพันธ์ของโลก ดวงอาทิตย์ และดวงจันทร์	ส ๕.๑ ป.๒/๓	ส ๕.๒ ป.๒/๓	โลก ดวงอาทิตย์ และดวงจันทร์มีความสัมพันธ์กันทำให้เกิดปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ ซึ่งส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์	๔	๘
รวมระหว่างปี					๓๙	๗๐
ปลายปี					๑	๓๐
รวมตลอดปี					๔๐	๑๐๐

คำอธิบายรายวิชาพื้นฐาน

ส ๑๓๑๐๑ วิชา สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

จำนวน ๔๐ ชั่วโมง

ศึกษา วิเคราะห์ เรื่องความสำคัญของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือในฐานะที่เป็นรากฐานสำคัญ ของวัฒนธรรมไทย ประวัติศาสตร์ของศาสนา หลักธรรมของศาสนา ศาสนวัตถุ ศาสนสถาน ศาสนบุคคล และการ ปฏิบัติตนที่เหมาะสม ประเพณีวัฒนธรรม พฤติกรรมในการดำเนินชีวิตของตนเอง และผู้อื่น วันหยุดราชการ บุคคล สำคัญในท้องถิ่น บทบาทหน้าที่ของสมาชิกของชุมชนในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ตามกระบวนการ ประชาธิปไตย ความแตกต่างของกระบวนการตัดสินใจ การเปลี่ยนแปลงในชั้นเรียนโรงเรียน และชุมชน

ศึกษา วิเคราะห์ การผลิต และการบริโภค สินค้าและบริการที่รัฐจัดทำให้ ภาษี ที่ตั้งและลักษณะทางกายภาพ ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะ ทางกายภาพและวัฒนธรรมชุมชน แผนผัง แผนที่ และภาพถ่ายสภาพแวดล้อมของชุมชนในอดีตและปัจจุบัน สภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต ลักษณะของเมืองและชนบท มลพิษที่เกิดจากมนุษย์ และผลกระทบของ สิ่งแวดล้อมที่มีต่อมนุษย์ ให้ผู้เรียนมีระเบียบวินัย ขยันหมั่นเพียร ความรับผิดชอบ รู้จักช่วยเหลือแบ่งปัน มีสมาธิในการเรียนหรือการทำงาน โดยใช้กระบวนการคิด กระบวนการสืบค้นข้อมูล กระบวนการปฏิบัติ กระบวนการทางสังคม กระบวนการ กลุ่ม กระบวนการแก้ปัญหา

เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ สามารถนำไปปฏิบัติในการดำเนินชีวิต มีคุณธรรมจริยธรรม มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในด้านรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ มีหลักธรรมในการดำเนินชีวิต รักความเป็นไทย มีจิตสาธารณะ และสามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างสันติสุข

มาตรฐานการเรียนรู้ / ตัวชี้วัด

มาตรฐานการเรียนรู้	ตัวชี้วัดระหว่างทาง	ตัวชี้วัดปลายทาง
ส ๑.๑	ส ๑.๑ ป.๓/๑ , ป.๓/๒ , ป.๓/๓ , ป.๓/๔ , ป.๓/๖ , ป.๓/๗	ส ๑.๑ ป.๓/๕
ส ๑.๒	ส ๑.๒ ป.๓/๑ , ป.๓/๒	ส ๑.๒ ป.๓/๒
ส ๒.๑	ส ๒.๑ ป.๓/๒ , ป.๓/๓ , ป.๓/๔	ส ๒.๑ ป.๓/๑
ส ๒.๒	ส ๒.๒ ป.๓/๑ , ป.๓/๒	ส ๒.๒ ป.๓/๓
ส ๓.๑	ส ๓.๑ ป.๓/๑ , ป.๓/๓	ส ๓.๑ ป.๓/๒
ส ๓.๒	ส ๓.๒ ป.๓/๑ , ป.๓/๒ , ป.๓/๓	-
ส ๕.๑	ส ๕.๑ ป.๓/๑	ส ๕.๑ ป.๓/๒
ส ๕.๒	ส ๕.๒ ป.๓/๑ , ป.๓/๒ , ป.๓/๓ , ป.๓/๔ , ป.๓/๕	ส ๕.๒ ป.๓/๖
รวม (๓๑)	๒๔ ตัวชี้วัด	๗ ตัวชี้วัด

โครงสร้างรายวิชา

รหัสวิชา ส ๑๓๑๐๑

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

วิชาสังคมศึกษา

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ เวลา ๔๐ ชั่วโมง

น้ำหนัก ๑.๐ หน่วยกิต

ลำดับ ที่	ชื่อหน่วย การเรียนรู้	ตัวชี้วัด		สาระสำคัญ	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
		ตัวชี้วัด ระหว่างทาง	ตัวชี้วัด ปลายทาง			
๑	ศาสนานำรู้	ส ๑.๑ ป.๓/๑ , ป.๓/๒ , ป.๓/๔ , ป.๓/๖ , ป.๓/๗	ส ๑.๑ ป.๓/๕	ศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ และมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของศาสนิกชน เพราะเป็นหลักธรรมคำสอนที่มุ่งสอนให้ศาสนิกชน นำไปปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความสงบสุขในสังคม	๘	๑๕
๒	แบบอย่างที่ดี	ส ๑.๑ ป.๓/๓ ส ๑.๒ ป.๓/๑ , ป.๓/๓	ส ๑.๒ ป.๓/๒	ประวัติสาวก ชาดก และศาสนิกชน ตัวอย่างเป็น แบบอย่างที่ดี สามารถนำมาเป็นแบบอย่างในการ ดำเนินชีวิตได้ ศาสนิกชนที่ดีต้องรู้จักปฏิบัติตน อย่างเหมาะสมต่อศาสนสาวก ศาสนสถาน ศาสน วัตถุ เห็นคุณค่าและปฏิบัติศาสนพิธี พิธีกรรม และ วันสำคัญทางศาสนา และเหมาะสมกับการเป็นศาสนิกชนที่ดี	๓	๗
๓	วิถีชีวิตของเรา	ส ๒.๑ ป.๓/๒ , ป.๓/๓ , ป.๓/๔ ,	ส ๒.๑ ป.๓/๑	การศึกษาประเพณีและวัฒนธรรมในครอบครัว ท้องถิ่น การดำเนินชีวิตของ ผู้คนในแต่และ วัฒนธรรม วันหยุดราชการ ตลอดจนประวัติและ ผลงานของบุคคลที่ ทำประโยชน์ให้กับชุมชนหรือ ท้องถิ่น และคุณค่าของการทำความดีอันเป็นแนวทางปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีของชาติ	๓	๗
๔	หลัก ประชาธิปไตย นำรู้	ส ๒.๒ ป.๓/๑ , ป.๓/๒ ,	ส ๒.๒ ป.๓/๓	การอยู่ร่วมกันในสังคม เราต้องปฏิบัติตนให้ถูกต้อง เหมาะสมตามบทบาท หน้าที่ของสมาชิกที่ดีใน ชุมชน การเลือกผู้นำในระดับกลุ่ม ห้องเรียน โรงเรียน ชุมชน ถือ เป็นกระบวนการประชาธิปไตยที่สำคัญ	๔	๗

ลำดับ ที่	ชื่อหน่วย การเรียนรู้	ตัวชี้วัด		สาระสำคัญ	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
		ตัวชี้วัด ระหว่างทาง	ตัวชี้วัด ปลายทาง			
				และมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงในระดับต่าง ๆ		
๕	สินค้าและ บริการกับการ	ส ๓.๑ ป.๓/๑	-	สินค้าและบริการที่ตอบสนองความ ต้องการของมนุษย์มีอยู่หลายประเภท การ เลือกสินค้าและ บริการจะต้องรู้จัก พิจารณาให้รอบคอบก่อน ตัดสินใจซื้อ เพื่อให้ได้รับประโยชน์จากการซื้อสินค้า และบริการให้คุ้มค่าที่สุดที่สุด	๔	๓
๖	การวางแผน การใช้จ่ายเงิน ของตนเอง	ส ๓.๒ ป.๓/๑ , ป.๓/๒	ส ๓.๑ ป.๓/๒	การวางแผนใช้จ่ายเงินเป็นสิ่งที่จำเป็นทุก คนควร ปฏิบัติที่เพราะจะทำให้เราใช้ จ่ายเงินเหมาะสมกับ รายรับที่มี และช่วย ให้มีเงินออมไว้ใช้จ่ายเมื่อยามจำเป็น และ การบทบาทของประชาชนกับภาษี	๔	๑๐
๗	ทรัพยากรกับ การผลิตและ การบริโภค	ส ๓.๑ ป.๓/๑ ส ๓.๒ ป.๓/๓	-	ทรัพยากรที่เรานำมาใช้ในการผลิตสินค้า และบริการมีอยู่อย่างจำกัด ดังนั้นจึงควรใช้ อย่าง ประหยัดและคุ้มค่า เพื่อให้เกิด ประโยชน์สูงสุด ทั้ง ในฐานะที่เป็นผู้ผลิต และผู้บริโภค	๔	๓
๘	เรียนรู้สิ่ง ต่างๆรอบตัว เรา	ส ๕.๑ ป.๓/๑	ส ๕.๑ ป.๓/๒	ที่ตั้งและลักษณะทางกายภาพของชุมชน สามารถ ศึกษาได้จากแผนผัง แผนที่ และ ภาพถ่ายเกี่ยวกับ ชุมชน และชุมชนที่มีที่ตั้ง และลักษณะกายภาพที่แตกต่างกันจะ ส่งผลให้มีวัฒนธรรม ชุมชนแตกต่างกัน	๔	๘
๙	มนุษย์กับการ เปลี่ยนแปลง	ส ๕.๒ ป.๓/๑ , ป.๓/๒ , ป.๓/๓ , ป.๓/๔ , ป.๓/๕	ส ๕.๒ ป.๓/๖	สภาพแวดล้อมในชุมชนจากอดีตถึงปัจจุบัน มีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา ทำให้มี อิทธิพลต่อ การดำเนินชีวิตของคนใน ชุมชนด้านต่างๆ ดังนั้น จึงควรตระหนักถึง ผลกระทบที่จะเกิดขึ้น และ ช่วยกันดูแล รักษาสภาพแวดล้อมให้มีความอุดม สมบูรณ์	๕	๑๐

ลำดับ ที่	ชื่อหน่วย การเรียนรู้	ตัวชี้วัด		สาระสำคัญ	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
		ตัวชี้วัด ระหว่างทาง	ตัวชี้วัด ปลายทาง			
รวมระหว่างปี					๓๙	๗๐
ปลายปี					๑	๓๐
รวมตลอดปี					๔๐	๑๐๐

คำอธิบายรายวิชาพื้นฐาน

ส ๑๔๑๐๑ วิชา สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

จำนวน ๘๐ ชั่วโมง

ศึกษา ความสำคัญของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ สรุปรพุทธประวัติ ตั้งแต่บรรลุนิพพาน จนถึง ประกาศธรรม หรือประวัติศาสดาที่ตนนับถือหรือปฏิบัติตนตามแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติ สวรรค์ ชาดก เรื่องเล่า และศาสนิกชนตัวอย่าง แสดงความเคารพพระรัตนตรัย ปฏิบัติตามไตรสิกขาและหลักธรรม โอวาท ๓ ในพระพุทธศาสนา หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ ชื่นชมการทำความดีของตนเอง บุคคลใน ครอบครัว โรงเรียน และชุมชน ตามหลักศาสนา พร้อมทั้งบอกแนวปฏิบัติในการดำเนินชีวิต สวดมนต์ แผ่เมตตา มี สติ มีสมาธิในพระพุทธศาสนา หรือการพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของ ศาสนาที่ตนนับถือหรือปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย เป็นผู้ นำ ผู้ตามที่ดี วิเคราะห์สิทธิพื้นฐานที่เด็กทุกคนพึงได้รับตามกฎหมาย ศึกษา วิเคราะห์ความแตกต่างทางวัฒนธรรมของกลุ่มคนในท้องถิ่น เสนอวิธีการที่จะอยู่ร่วมกันอย่างสันติ สุข อำนาจอธิปไตย ความสำคัญของระบอบประชาธิปไตย บทบาทหน้าที่ของพลเมืองในกระบวนการเลือกตั้ง ความสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ปัจจัยที่มี ผลต่อการเลือกซื้อสินค้าและบริการ สิทธิพื้นฐานและรักษาผลประโยชน์ในฐานะผู้บริโภค หลักการของเศรษฐกิจ พอเพียงและนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจของคนในชุมชน หน้าที่เบื้องต้นของเงิน ใช้แผน ที่และภาพถ่ายระบุลักษณะสำคัญทางกายภาพ แหล่งทรัพยากรและสิ่งต่าง ๆ ในจังหวัดของตนเอง ความสัมพันธ์ ของสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่ ในจังหวัด สภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ส่งผลกระทบต่อ การดำเนินชีวิต การเปลี่ยนแปลง สภาพแวดล้อมและผลที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงนั้น และมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในจังหวัด ให้ผู้เรียนมีระเบียบวินัย ขยันหมั่นเพียร ความรับผิดชอบ รู้จักช่วยเหลือ แบ่งปัน มีสมาธิในการเรียนหรือการทำงาน

โดยใช้กระบวนการคิด กระบวนการสืบค้นข้อมูล กระบวนการปฏิบัติ กระบวนการทางสังคม กระบวนการ กลุ่ม กระบวนการเผชิญสถานการณ์ และแก้ปัญหา

เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ สามารถนำไปปฏิบัติในการดำเนินชีวิต มีคุณธรรม จริยธรรม มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในด้านรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ รักความ เป็นไทย มีจิตสาธารณะ สามารถดำเนินชีวิตอย่างสันติสุขในสังคมไทย และสังคมโลก

มาตรฐานการเรียนรู้ / ตัวชี้วัด

มาตรฐานการเรียนรู้	ตัวชี้วัดระหว่างทาง	ตัวชี้วัดปลายทาง
ส ๑.๑	ส ๑.๑ ป.๔/๑ , ป.๔/๒ , ป.๔/๓ , ป.๔/๖ , ป.๔/๗ , ป.๔/๘	ส ๑.๑ ป.๔/๔ , ป.๔/๕
ส ๑.๒	ส ๑.๒ ป.๔/๑ , ป.๔/๒	ส ๑.๒ ป.๔/๓
ส ๒.๑	ส ๒.๑ ป.๔/๑ , ป.๔/๒ , ป.๔/๓ , ป.๔/๔	ส ๒.๑ ป.๔/๕
ส ๒.๒	ส ๒.๒ ป.๔/๒	ส ๒.๒ ป.๔/๑ , ป.๔/๓
ส ๓.๑	ส ๓.๑ ป.๔/๑ , ป.๔/๒	ส ๓.๑ ป.๔/๓
ส ๓.๒	ส ๓.๒ ป.๔/๒	ส ๓.๒ ป.๔/๑
ส ๕.๑	ส ๕.๑ ป.๔/๑ , ป.๔/๒ , ป.๔/๓	-
ส ๕.๒	ส ๕.๒ ป.๔/๒	ส ๕.๒ ป.๔/๑ , ป.๔/๓
รวม (๓๐)	๒๐ ตัวชี้วัด	๓๐ ตัวชี้วัด

โครงสร้างรายวิชา

รหัสวิชา ส ๑๔๑๐๑

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

วิชาสังคมศึกษา

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ เวลา ๘๐ ชั่วโมง

น้ำหนัก ๒.๐ หน่วยกิต

ลำดับ ที่	ชื่อหน่วย การเรียนรู้	ตัวชี้วัด		สาระสำคัญ	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
		ตัวชี้วัด ระหว่างทาง	ตัวชี้วัด ปลายทาง			
๑	ศาสนาและ หลักธรรม	ส ๑.๑ ป.๔/๑ , ป.๔/๒ , ป.๔/๓ , ป.๔/๖ , ป.๔/๗ , ป.๔/๘ ส ๑.๒ ป.๔/๑ , ป.๔/๒	ส ๑.๑ ป.๔/๔ , ป.๔/๕ ส ๑.๒ ป.๔/๓	ทุกศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ เป็นศูนย์รวมการทำความดี และเป็นแหล่ง ทำกิจกรรมทางสังคม หลักธรรมทุกศาสนา มีหลักการคล้ายคลึงกัน คือ สอนให้ทุกคน เป็นคนดี เราจึงควรศึกษาหลักธรรมของ ศาสนาต่างๆ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ ในชีวิตประจำวัน การศึกษาการทำความดี ของบุคคลต่างๆ ทำให้เห็นคุณค่านำมาเป็น แบบอย่างในการทำความดีของตนได้	๑๕	๒๐
๒	สมาชิกที่ดี ของชุมชน	ส ๒.๑ ป.๔/๑ , ป.๔/๒ , ป.๔/๓	ส ๒.๑ ป.๔/๕	สมาชิกที่ดีของชุมชนย่อมต้องเข้าร่วมกิจกรรมตามวิถีประชาธิปไตย เป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี และคำนึงถึงสิทธิพื้นฐานที่เด็กทุกคนพึงได้รับ และสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข	๕	๗
๓	วัฒนธรรม ท้องถิ่น	ส ๒.๑ ป.๔/๔	-	การศึกษาวัฒนธรรมในท้องถิ่นต่าง ๆ จนมีความเข้าใจและยอมรับในวัฒนธรรมที่แตกต่างกันจะทำให้การอยู่ร่วมกันในสังคมเกิดความสงบสุข	๕	๓
๔	การปกครอง ระบอบ ประชาธิปไตย	ส ๒.๒ ป.๔/๒	ส ๒.๒ ป.๔/๑ , ป.๔/๓	ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ประชาชนมีบทบาทหน้าที่ สิทธิ และเสรีภาพตามวิถีประชาธิปไตย	๗	๕
๕	การบริโภค สินค้าและ บริการ	ส ๓.๑ ป.๔/๑ , ป.๔/๒	-	ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการเลือกซื้อสินค้า และบริการนั้นมีหลายประการ ซึ่งขึ้นอยู่กับ ผู้ซื้อ ผู้ขาย ตัวสินค้า ซึ่งผู้บริโภคมีสิทธิ พื้นฐาน	๗	๕

ลำดับ ที่	ชื่อหน่วย การเรียนรู้	ตัวชี้วัด		สาระสำคัญ	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
		ตัวชี้วัด ระหว่างทาง	ตัวชี้วัด ปลายทาง			
				และรักษาประโยชน์ของตนเองใน ฐานะ ผู้บริโภค		
๖	เศรษฐกิจ พอเพียง	ส ๓.๑ ป.๔/๑	-	เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงชี้แนะ แนวทางในการดำรงอยู่ และปรับตนให้แก่ ประชาชนในทุกกระดับ เพื่อให้ดำรงชีวิตอยู่ได้ อย่างมีความสุข	๗	๓
๗	เศรษฐกิจ ชุมชน ใน ประเทศไทย	-	ส ๓.๒ ป.๔/๑	ในแต่ละชุมชนย่อมมีอาชีพ สินค้า และบริการ ต่าง ๆ ที่ผลิตในชุมชน จึงต้องมีการพึ่งพา อาศัยกันภายในชุมชน มีการสร้างความ เข้มแข็งให้ชุมชน	๗	๗
๘	เงินทองของ มีค่า	ส ๓.๒ ป.๔/๒	-	เงิน เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนสินค้าและ บริการต่าง ๆ ในแต่ละประเทศจะมีสกุลเงินที่ ใช้ในการแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศ	๗	๕
๙	เครื่องมือทาง ภูมิศาสตร์	ส ๕.๑ ป.๔/๑ ป.๔/๒ ป.๔/๓	-	แผนที่ ภาพถ่ายของจังหวัดช่วยให้เข้าใจ ลักษณะสำคัญทางกายภาพ และสิ่งต่าง ๆ ของจังหวัด	๙	๕
๑๐	สภาพแวดล้อม รอบตัว	ส ๕.๒ ป.๔/๒	ส ๕.๒ ป.๔/๑ , ป.๔/๓	สภาพแวดล้อมทางกายภาพมีผลต่อความ เป็นอยู่ของมนุษย์ ซึ่งมนุษย์จะต้องรู้เท่าทัน และปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่อยู่ รอบตัวเรา และมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ สภาพแวดล้อม	๙	๑๐
รวมระหว่างปี					๗๘	๗๐
ปลายปี					๒	๓๐
รวมตลอดปี					๘๐	๑๐๐

คำอธิบายรายวิชาพื้นฐาน

ส ๑๕๑๐๑ วิชา สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

จำนวน ๘๐ ชั่วโมง

ศึกษา วิเคราะห์ เรื่องความสำคัญของศาสนาที่ตนนับถือในฐานะเป็นมรดกทางวัฒนธรรม และเป็นหลักใน การพัฒนาชาติไทย ประวัติศาสนาและศาสดาของศาสนาต่าง ๆ หลักธรรมและพิธีกรรมของศาสนาต่าง ๆ สถานภาพของบุคคลในสังคม การปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย คุณลักษณะของพลเมืองดี สิทธิ เด็ก วัฒนธรรมไทย และภูมิปัญญาท้องถิ่น การปกครองส่วนท้องถิ่น ปัจจัยการผลิต เทคโนโลยีในการผลิตสินค้า และบริการ พฤติกรรมของผู้บริโภค สินค้าและบริการในชุมชน เศรษฐกิจพอเพียง สหกรณ์ ธนาคารและบทบาท หน้าที่ ดอกเบี้ย การฝากเงิน และการถอนเงิน การกู้ยืมเงิน ตำแหน่ง ระยะ ทิศทางของภูมิภาคของตน ลักษณะภูมิ ลักษณะที่สำคัญของภาคต่าง ๆ ความสัมพันธ์ของลักษณะทางกายภาพ และลักษณะสังคมในภูมิภาค สภาพแวดล้อม ทางกายภาพที่มีอิทธิพลต่อการตั้งถิ่นฐาน และการย้ายถิ่นฐานของประชากร อิทธิพลของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ผลที่เกิดจากการทำลายสภาพแวดล้อม แนวทางอนุรักษ์ และรักษาสภาพแวดล้อมในภูมิภาค

โดยใช้กระบวนการคิด กระบวนการสืบค้นข้อมูล กระบวนการปฏิบัติ กระบวนการทางสังคม กระบวนการ กลุ่ม กระบวนการแก้ปัญหา ให้ผู้เรียนมีระเบียบวินัย ขยันหมั่นเพียร ความรับผิดชอบ รู้จักช่วยเหลือ แบ่งปัน มีสมาธิในการเรียนหรือการทำงาน

เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ สามารถนำไปปฏิบัติในการดำเนินชีวิต มีคุณธรรมจริยธรรม มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในด้านรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ มีหลักธรรมในการดำเนินชีวิต รักความเป็นไทย มีจิตสาธารณะ และสามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างสันติสุข

มาตรฐานการเรียนรู้ / ตัวชี้วัด

มาตรฐานการเรียนรู้	ตัวชี้วัดระหว่างทาง	ตัวชี้วัดปลายทาง
ส ๑.๑	ส ๑.๑ ป.๕/๑ , ป.๕/๒ , ป.๕/๓ , ป.๕/๔ , ป.๕/๖	ส ๑.๑ ป.๕/๕ , ป.๕/๗
ส ๑.๒	ส ๑.๒ ป.๕/๑ , ป.๕/๓	ส ๑.๒ ป.๕/๒
ส ๒.๑	ส ๒.๑ ป.๕/๒ , ป.๕/๓	ส ๒.๑ ป.๕/๑ , ป.๕/๔
ส ๒.๒	ส ๒.๒ ป.๕/๑ , ป.๕/๒	ส ๒.๒ ป.๕/๓
ส ๓.๑	ส ๓.๑ ป.๕/๑ , ป.๕/๓	ส ๓.๑ ป.๕/๒
ส ๓.๒	ส ๓.๒ ป.๕/๑	ส ๓.๒ ป.๕/๒
ส ๕.๑	ส ๕.๑ ป.๕/๑ , ป.๕/๒	-
ส ๕.๒	ส ๕.๒ ป.๕/๑	ส ๕.๒ ป.๕/๒ , ป.๕/๓
รวม (๒๗)	๑๗ ตัวชี้วัด	๑๐ ตัวชี้วัด

โครงสร้างรายวิชา

รหัสวิชา ส ๑๕๑๐๑

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

วิชาสังคมศึกษา

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ เวลา ๘๐ ชั่วโมง

น้ำหนัก ๒.๐ หน่วยกิต

ลำดับ ที่	ชื่อหน่วย การเรียนรู้	ตัวชี้วัด		สาระสำคัญ	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
		ตัวชี้วัด ระหว่างทาง	ตัวชี้วัด ปลายทาง			
๑	ศาสนาน่ารู้	ส ๑.๑ ป.๕/๑ , ป.๕/๒	-	พระพุทธศาสนา หรือศาสนาอื่น ๆ มีความสำคัญ ในฐานะที่เป็นมรดก ๕ ทางวัฒนธรรมและเป็น หลักธรรมในการพัฒนาชาติไทย	๑๐	๗
๒	หลักธรรมของ ศาสนา	-	ส ๑.๑ ป.๕/๕ , ป.๕/๗	ศาสนาแต่ละศาสนามีหลักคำสอนที่แตกต่างกัน แต่ทุกศาสนาล้วนมุ่ง สอนให้ศาสนิกชนของตน เป็นคนดี ดังนั้นศาสนิกชนจึงควรน้อมนำ หลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือมาประยุกต์ใช้ ในการดำเนินชีวิตของตนเองเพื่อให้เกิดความ สงบสุข	๕	๖
๓	เรียนรู้สิ่งที่ดี	ส ๑.๑ ป.๕/๓ , ป.๕/๔	-	การศึกษาพระไตรปิฎกหรือคัมภีร์ของศาสนา ต่างๆ ประวัติสาวก ชาดก เรื่องเล่า และศาสนิก ชนตัวอย่าง จะทำให้เข้าใจหลักธรรมคำสอนของ ศาสนาและเห็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิต ซึ่งควรยึดถือ เป็นแบบอย่างและนำไปปฏิบัติตาม เพื่อให้ดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข	๕	๓
๔	ศาสนิกชนที่ดี	ส ๑.๑ ป.๕/๖ ส ๑.๒ ป.๕/๑ ป.๕/๒	ส ๑.๒ ป.๕/๓	ศาสนิกชนที่ดีพึงปฏิบัติและจัดพิธีกรรมที่ตนนับ ถืออย่างเรียบง่าย แสดงตนเป็นศาสนิกชนที่มี มรรยาท และปฏิบัติ ตนในศาสนพิธีหรือ พิธีกรรม และวันสำคัญต่าง ๆ ทางศาสนาได้ อย่างถูกต้อง	๔	๖
๕	พลเมืองดี ตามวิถี ประชาธิปไตย	ส ๒.๑ ป.๕/๑	-	การอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขในสังคมนั้น ทุกคน จะต้องปฏิบัติตาม สถานภาพ บทบาท สิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ของตนเองในฐานะพลเมืองดี	๔	๓
๖	สิทธิเด็กน่ารู้	-	ส ๒.๑ ป.๕/๒	ทุกชีวิตที่เกิดมามีชีวิตได้รับสิทธิพื้นฐาน ๔ ประการ ตามหลักสิทธิ มนุษยชน ไม่ว่าจะเป็น	๔	๖

ลำดับ ที่	ชื่อหน่วย การเรียนรู้	ตัวชี้วัด		สาระสำคัญ	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
		ตัวชี้วัด ระหว่างทาง	ตัวชี้วัด ปลายทาง			
				เด็กหรือผู้ใหญ่ก็ตาม การศึกษาความรู้ เกี่ยวกับ สิทธิเด็กจะช่วยให้เรามีความรู้ความเข้าใจและ สามารถ ป้องกันตนเองและผู้อื่นจากการถูก ละเมิดสิทธิได้		
๗	เด็กรุ่นใหม่ใส่ใจ วัฒนธรรม ท้องถิ่น	ส ๒.๑ ป.๕/๓	ส ๒.๑ ป.๕/๔	วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นสิ่งที่มี คุณค่าและความสำคัญ ทั้งต่อท้องถิ่นและ ประเทศชาติ เป็นเครื่องสะท้อนให้เห็นความ เจริญงอกงามทางความคิดและภูมิปัญญาของคน ไทยจากอดีตจนถึง ปัจจุบัน เราทุกคนจึงควรมี ส่วนร่วมในการศึกษา อนุรักษ์ และ เผยแพร่ วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นเหล่านี้ให้อยู่คู่กับ สังคมไทยสืบไป	๗	๖
๘	การปกครอง ส่วนท้องถิ่น	ส ๒.๒ ป.๕/๑ , ป.๕/๒	ส ๒.๒ ป.๕/๓	การปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นการกระจาย อำนาจการปกครองส่วนกลางไปสู่ท้องถิ่นโดยมี การกำหนดโครงสร้าง อำนาจ หน้าที่ของ ผู้ดำรง ตำแหน่งผู้บริหารท้องถิ่นอย่างชัดเจน ส่งผลให้ ชุมชนได้รับประโยชน์จากการปกครองส่วน ท้องถิ่นอย่างทั่วถึงและเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม	๕	๕
๙	ปัจจัยการผลิต	ส ๓.๑ ป.๕/๑	-	ปัจจัยการผลิตมีอิทธิพลต่อปริมาณสินค้าและ บริการ การเปลี่ยนแปลงปัจจัยการผลิตจะส่งผล ทั้งทางบวกและทางลบต่อปริมาณผลผลิตหรือ สินค้าและบริการ การศึกษาเรื่องปัจจัยการผลิต สินค้าและการบริการจะทำให้เรามีความรู้และ สามารถตัดสินใจเลือกซื้อสิน ค้าหรือบริการได้อย่างเหมาะสม	๔	๕
๑๐	เศรษฐกิจ พอเพียง กับสหกรณ์	ส ๓.๑ ป.๕/๓	ส ๓.๑ ป.๕/๒	เศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวคิดที่เน้นการพึ่งพา ตนเองด้วยการนำ ทฤษฎีการที่มีอยู่อย่างจำกัด มาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุด ส่วนสหกรณ์ เป็นองค์กรธุรกิจรูปแบบหนึ่งที่จัดตั้งขึ้นเพื่อให้	๕	๖

ลำดับ ที่	ชื่อหน่วย การเรียนรู้	ตัวชี้วัด		สาระสำคัญ	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
		ตัวชี้วัด ระหว่างทาง	ตัวชี้วัด ปลายทาง			
				ความ ช่วยเหลือแก่สมาชิกโดยที่ไม่ได้แสวงหา กำไรทางเศรษฐกิจ		
๑๑	ธนาการนำรู้	ส ๓.๒ ป.๕/๑	ส ๓.๒ ป.๕/๒	ธนาการ เป็นหน่วยงานที่มีบทบาทในการ รวบรวมเงินจากผู้ออม เพื่อ นำไปให้กู้ยืมในการ ลงทุนต่างๆ ส่งผลให้เศรษฐกิจเติบโตขึ้น การ กู้ยืม เงินต้องมีดอกเบี้ย ซึ่งมีทั้งผลดีและผลเสีย	๙	๖
๑๒	เรียนรู้ ภูมิศาสตร์	ส ๕.๑ ป.๕/๑ , ป.๕/๒	-	การศึกษาตำแหน่ง ระยะ ทิศทาง และลักษณะ ภูมิลักษณะของภูมิภาค ต่าง ๆ ทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ และอธิบายความสัมพันธ์ของ ลักษณะทางกายภาพกับลักษณะทางสังคมใน ภูมิภาคของตนเองได้	๙	๕
๑๓	มนุษย์กับ สิ่งแวดล้อม	ส ๕.๑ ป.๕/๑	ส ๕.๑ ป.๕/๒ , ป.๕/๓	สภาพแวดล้อมทางกายภาพมีอิทธิพลต่อการตั้ง ถิ่นฐาน การย้ายถิ่นฐานของประชากร และมี อิทธิพลต่อวิถีชีวิตและการสร้างสรรค์ วัฒนธรรม ของท้องถิ่น	๗	๖
รวมระหว่างปี					๗๘	๗๐
ปลายปี					๒	๓๐
รวมตลอดปี					๘๐	๑๐๐

คำอธิบายรายวิชาพื้นฐาน

ส ๑๖๑๐๑ วิชา สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

จำนวน ๘๐ ชั่วโมง

ศึกษา วิเคราะห์ เรื่องความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะเป็นศาสนาประจำชาติ และความสำคัญของศาสนาที่ตนนับถือ ประวัติศาสตร์ หลักธรรมสำคัญของศาสนาต่าง ๆ พิธีกรรมทางศาสนา กฎหมายที่เกี่ยวข้อง ชีวิตประจำวัน ประโยชน์ของการปฏิบัติตามกฎหมาย ความหมาย ประเภท การเปลี่ยนแปลง ความแตกต่าง การอนุรักษ์วัฒนธรรม ขาวและเหตุการณ์ การปกครองส่วนท้องถิ่น กิจกรรมประชาธิปไตย การเลือกตั้ง บทบาทของ ผู้ผลิตและผู้บริโภค การใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน ระบบเศรษฐกิจ หน่วยเศรษฐกิจ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ ภาษา สิทธิผู้บริโภคและผู้ใช้แรงงาน การรวมกลุ่มเชิงเศรษฐกิจ ลักษณะทางกายภาพของประเทศไทย ความสัมพันธ์ ระหว่างลักษณะทางกายภาพกับภัยธรรมชาติ ภูมิลักษณะที่มีต่อภูมิสังคมของไทย สิ่งแวดล้อม ความสัมพันธ์ระหว่าง มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมและผลกระทบที่เกิดขึ้น แนวการใช้และการ อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยบูรณาการหลักพุทธธรรมบุญญศึกษา ทาน ศีล ภาวนา ให้ผู้เรียนมี ระเบียบวินัย ขยันหมั่นเพียร ความรับผิดชอบ รู้จักช่วยเหลือแบ่งปัน มีสมาธิในการเรียนหรือการทำงาน

โดยใช้กระบวนการคิด กระบวนการสืบค้นข้อมูล กระบวนการปฏิบัติ กระบวนการทางสังคม กระบวนการ กลุ่ม กระบวนการแก้ปัญหา

เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ สามารถนำไปปฏิบัติในการดำเนินชีวิต มีคุณธรรมจริยธรรม มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในด้านรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ มีหลักธรรมในการดำเนินชีวิต รักความเป็นไทย มีจิตสาธารณะ และสามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างสันติสุข

มาตรฐานการเรียนรู้ / ตัวชี้วัด

มาตรฐานการเรียนรู้	ตัวชี้วัดระหว่างทาง	ตัวชี้วัดปลายทาง
ส ๑.๑	ส ๑.๑ ป.๖/๑ , ป.๖/๒ , ป.๖/๓ , ป.๖/๔ , ป.๖/๖	ส ๑.๑ ป.๖/๕ , ป.๖/๗ , ป.๖/๘ , ป.๖/๙
ส ๑.๒	ส ๑.๒ ป.๖/๑ , ป.๖/๒ , ป.๖/๓	ส ๑.๒ ป.๖/๓
ส ๒.๑	ส ๒.๑ ป.๖/๑ , ป.๖/๒ , ป.๖/๓ , ป.๖/๕	ส ๒.๑ ป.๖/๔
ส ๒.๒	ส ๒.๒ ป.๖/๑ , ป.๖/๓	ส ๒.๒ ป.๖/๒
ส ๓.๑	ส ๓.๑ ป.๖/๑ , ป.๖/๒	ส ๓.๑ ป.๖/๓
ส ๓.๒	ส ๓.๒ ป.๖/๒	ส ๓.๒ ป.๖/๑
ส ๕.๑	ส ๕.๑ ป.๖/๑ , ป.๖/๒	-
ส ๕.๒	ส ๕.๒ ป.๖/๒	ส ๕.๒ ป.๖/๑ , ป.๖/๓
รวม (๓๑)	๒๐ ตัวชี้วัด	๑๑ ตัวชี้วัด

โครงสร้างรายวิชา

รหัสวิชา ส ๑๖๑๐๑

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

วิชาสังคมศึกษา

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ เวลา ๘๐ ชั่วโมง

น้ำหนัก ๒.๐ หน่วยกิต

ลำดับ ที่	ชื่อหน่วย การเรียนรู้	ตัวชี้วัด		สาระสำคัญ	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
		ตัวชี้วัด ระหว่างทาง	ตัวชี้วัด ปลายทาง			
๑	ศาสนาและ หลักธรรมนำ ความสุข	ส ๑.๑ ป.๖/๑ , ป.๖/๒ , ป.๖/๔	ส ๑.๑ ป.๖/๗ , ป.๖/๘	ศาสนาทุกศาสนามีความสำคัญต่อผู้นับถือ การศึกษาประวัติของศาสนา และหลักธรรมคำ สอนของศาสนาจะทำให้เกิดความศรัทธาและ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้	๑๕	๑๕
๒	เรียนรู้สิ่งที่ดี และศาสนพิธี น่ารู้	ส ๑.๑ ป.๖/๓ , ป.๖/๖ , ป.๖/๙ ส ๑.๒ ป.๖/๑ , ป.๖/๒ , ป.๖/๔	ส ๑.๑ ป.๖/๕ ส ๑.๒ ป.๖/๓	ศาสนาทุกศาสนามีความสำคัญต่อผู้นับถือ การศึกษาประวัติของศาสนา และหลักธรรมคำ สอนของศาสนาจะทำให้เกิดความศรัทธาและ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้ นอกจากนี้การเรียนรู้เกี่ยวกับศาสนสถาน การ ปฏิบัติตนตามมรรยาทของศาสนิกชนที่ดี การ เข้าร่วมพิธีกรรมทางศาสนา ตลอดจนการ แสดงตนเป็น ศาสนิกชนที่ดี จะทำให้สามารถ ปฏิบัติตนได้ อย่างถูกต้องในฐานะที่เป็นศาสนิกชนที่ดี	๕	๘
๓	เด็กรุ่นใหม่ ใส่ใจ ประชาธิปไตย	ส ๒.๒ ป.๖/๑ , ป.๖/๓	ส ๒.๒ ป.๖/๒	การเรียนรู้เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นและรัฐบาล รวมทั้ง กิจกรรมต่าง ๆ ที่ส่งเสริมประชาธิปไตย และ การเลือกตั้งเป็นสิ่งที่คนไทยต้องเรียนรู้และ ปฏิบัติ เพื่อทำให้เกิดความเข้าใจ และ ตระหนัก ถึงความสำคัญของการทำหน้าที่พลเมืองที่ดี	๕	๗
๔	กฎหมายใน ชีวิตประจำวัน	ส ๒.๑ ป.๖/๑	-	กฎหมายเป็นข้อบังคับให้สมาชิกในสังคมปฏิบัติ หรือละเว้นการปฏิบัติ เพื่อให้สามารถ อยู่ ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุข	๗	๕
๕	วัฒนธรรม	ส ๒.๑ ป.๖/๒ ,	ส ๒.๑ ป.๖/๔	วัฒนธรรมเป็นแบบแผนในการดำเนินชีวิตของ คนในสังคมวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่นมีความ	๘	๕

ลำดับ ที่	ชื่อหน่วย การเรียนรู้	ตัวชี้วัด		สาระสำคัญ	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
		ตัวชี้วัด ระหว่างทาง	ตัวชี้วัด ปลายทาง			
	และการ เปลี่ยนแปลง	ป.๖/๓		แตกต่างกันและมีการเปลี่ยนแปลงไปตาม กาลเวลา		
๖	ข้อมูลข่าวสาร และเหตุการณ์	ส ๒.๑ ป.๖/๕	-	การรับข้อมูลข่าวสารและเหตุการณ์ต่างๆ ที่ เกิดขึ้นอย่างมีวิจารณ์ญาณจะช่วยให้รู้เท่าทัน ความเป็นไปของสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นรอบตัว	๗	๓
๗	เศรษฐศาสตร์ น่ารู้	ส ๓.๑ ป.๖/๑ , ป.๖/๒ ส ๓.๒ ป.๖/๒	ส ๓.๑ ป.๖/๓ ส ๓.๒ ป.๖/๑	มนุษย์ทุกคนย่อมอยู่ในฐานะที่เป็นทั้งผู้ผลิต และผู้บริโภค เนื่องจากทุกคนไม่สามารถผลิต สินค้าและบริการมาสนองความต้องการของ ตนเองได้ทุกอย่างจึงต้องพึ่งพาอาศัยกันเพื่อ ตอบสนองความต้องการของตนเอง และการ รวมกลุ่มทางเศรษฐกิจภายในท้องถิ่น	๘	๑๐
๘	เครื่องมือทาง ภูมิศาสตร์น่ารู้	ส ๕.๑ ป.๖/๑	-	เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ เป็นอุปกรณ์ที่มี ความสำคัญต่อการศึกษาและค้นคว้าทางด้าน ภูมิศาสตร์ เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ	๗	๓
๙	ลักษณะทาง กายภาพกับ ปรากฏการณ์ ทางธรรมชาติ	ส ๕.๑ ป.๖/๒	-	การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทาง กายภาพกับปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ ทำให้ เข้าใจการเกิดปรากฏการณ์ทางธรรม ชาติที่มี ผลต่อการดำรงชีวิต และสามารถดำรงชีวิตอยู่ ได้อย่างปลอดภัย	๗	๕
๑๐	มนุษย์กับ สิ่งแวดล้อม	ส ๕.๒ ป.๖/๒	ส ๕.๒ ป.๖/๑ ป.๖/๓	การดำรงชีวิตของมนุษย์มีความสัมพันธ์กับ สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติเป็นอย่างมาก ดังนั้นเราจึงควรช่วยกันอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งใช้ให้เกิด ประโยชน์ สูงสุด คุ่มค่ามากที่สุด และมี จิตสำนึกในการใช้ ที่ถูกต้อง	๙	๙
รวมระหว่างปี					๗๘	๗๐
ปลายปี					๒	๓๐
รวมตลอดปี					๘๐	๑๐๐

คำอธิบายรายวิชา

ส ๒๑๑๐๑ วิชา สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
เวลา ๖๐ ชั่วโมง (๓ ชั่วโมง/สัปดาห์)

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ภาคเรียนที่ ๑
จำนวน ๑.๕ หน่วยกิต

ศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์เกี่ยวกับการเป็นพลเมืองดีตามวิถีชีวิตประชาธิปไตย โดยการทำประโยชน์ในระดับชุมชน / ท้องถิ่น เรียนรู้เกี่ยวกับสภาพ บทบาท สิทธิ เสรีภาพและหน้าที่ในฐานะพลเมืองดีของสังคมและของประเทศ เกี่ยวกับลักษณะ ความสำคัญ แนวปฏิบัติ ประโยชน์และคุณค่าของการปฏิบัติ โดยเน้นจิตสาธารณะ เรียนรู้เรื่องกฎ ระเบียบ กฎหมายตามหลักสิทธิมนุษยชนรู้และเข้าใจ ประเพณีและวัฒนธรรมในด้านลักษณะ องค์ประกอบ บทบาท หน้าที่และแนวทางการปฏิบัติตนของสมาชิกในสถาบันทางสังคมเกี่ยวกับสถาบันครอบครัว การศึกษา ศาสนา และการเมืองการปกครอง เข้าใจระบบการเมืองการปกครองไทยเกี่ยวกับระบบบริหารราชการแผ่นดิน และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบัน ปฏิบัติตนตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่เกี่ยวข้องกับตนเอง รวมถึงการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขโดยยึดหลักคุณธรรมของการอยู่ร่วมกันตามหลักศาสนาที่ตนนับถือ รู้เข้าใจ สามารถวิเคราะห์สังเคราะห์เศรษฐกิจศาสตร์เบื้องต้นเกี่ยวกับเป้าหมายความสำคัญ การผลิต การบริโภค และความหมายของหน่วยเศรษฐกิจ เข้าใจเรื่องระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย เศรษฐกิจพอเพียง รู้วิธีการนำทรัพยากรทางเศรษฐกิจศาสตร์หน่วยครัวเรือนไปใช้อย่างคุ้มค่า และมีคุณธรรม รู้ความหมาย บทบาทหน้าที่ของผู้บริโภค หลักการและวิธีการเลือกบริโภค เข้าใจเรื่องอุปสงค์ อุปทาน การแลกเปลี่ยนสินค้า การพึ่งพาสถาบันการเงิน การแข่งขันทางเศรษฐกิจในประเทศ และการมีกฎหมายเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา

โดยใช้กระบวนการคิดวิเคราะห์ อภิปราย กระบวนการกลุ่ม สืบค้นข้อมูล และการบันทึกข้อมูล

เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ ความสามารถในการสื่อสารและเห็นคุณค่าแห่งการนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำรงชีวิตประจำวัน โดยมีจิตสาธารณะรักความเป็นไทย เพื่อให้เห็นคุณค่ามีเจตคติที่ดีต่อวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ผู้การปฏิบัติมีพฤติกรรมบ่งชี้ตามสมรรถนะหลัก ได้แก่ สมรรถนะการจัดการตนเอง สมรรถนะการคิดขั้นสูง สมรรถนะการสื่อสาร สมรรถนะการทำงานเป็นทีม สมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง และสมรรถนะการอยู่ร่วมกับธรรมชาติและวิทยาการอย่างยั่งยืน

รหัสตัวชี้วัด

มาตรฐาน	ตัวชี้วัดระหว่างทาง	ตัวชี้วัดปลายทาง
ส ๒.๑	ม.๑/๑ , ม.๑/๒	ม.๑/๓ , ม.๑/๔
ส ๒.๒	ม.๑/๑ , ม.๑/๒	ม.๑/๓
ส ๓.๑	ม.๑/๑	ม.๑/๒ , ม.๑/๓
ส ๓.๒	ม.๑/๒ , ม.๑/๓	ม.๑/๑ , ม.๑/๔
รวม	๗ ตัวชี้วัด	๗ ตัวชี้วัด
รวมทั้งหมด ๑๔ ตัวชี้วัด		

โครงสร้างรายวิชา

ส๒๑๐๑ สังคมศึกษา ๑

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ภาคเรียนที่ ๑

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ฯ

เวลา ๖๐ ชั่วโมง จำนวน ๑.๕ หน่วยกิต

ลำดับที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	ตัวชี้วัด		สาระสำคัญ	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนักคะแนน
		ตัวชี้วัดระหว่างทาง	ตัวชี้วัดปลายทาง			
๑	กฎหมายที่เกี่ยวข้องในชีวิตประจำวัน	ส ๒.๑ ม.๑/๑ , ม.๑/๒	ส ๒.๑ ม.๑/๔	- กฎหมายในการคุ้มครองสิทธิของบุคคลเช่น - กฎหมายคุ้มครองเด็ก - กฎหมายการศึกษา - กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค - กฎหมายลิขสิทธิ์ - ประโยชน์ของการปฏิบัติตามกฎหมายคุ้มครองสิทธิ ของบุคคล - บทบาทและหน้าที่ของเยาวชนที่มีต่อสังคมและประเทศชาติ - วิธีปฏิบัติตนในการเคารพสิทธิเสรีภาพของตนเองและผู้อื่น - ผลที่ได้รับจากการเคารพในสิทธิเสรีภาพของตนเองและผู้อื่น	๑๔	๑๒
๒	วัฒนธรรมไทยและประเทศเพื่อนบ้าน	-	ส ๒.๑ ม.๑/๓	- ความคล้ายคลึงและความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรมไทยกับประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ - วัฒนธรรมเป็นปัจจัยที่สร้างความสัมพันธ์ที่ดีหรืออาจนำไปสู่ความเข้าใจผิดต่อกัน	๙	๙
๓	กฎหมายรัฐธรรมนูญ	ส ๒.๒ ม.๑/๑ , ม.๑/๓	-	- หลักการ เจตนารมณ์ โครงสร้างและสาระสำคัญของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย - อำนาจอธิปไตยและการถ่วงดุล - การปฏิบัติตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ	๘	๘

ลำดับที่	ชื่อหน่วย การเรียนรู้	ตัวชี้วัด		สาระสำคัญ	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
		ตัวชี้วัด ระหว่างทาง	ตัวชี้วัด ปลายทาง			
๔	ความรู้ทั่วไป เกี่ยวกับ เศรษฐศาสตร์	ส ๓.๑ ม.๑/๑	ส ๓.๑ ม.๑/๒	- ความหมายและความสำคัญของเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น - ทรัพยากรทางเศรษฐศาสตร์ - ความหมายและความสำคัญของการบริโภค - หลักการบริโภค - ปัจจัยที่มีผลต่อการบริโภค - ค่านิยมและพฤติกรรมการบริโภค	๘	๗
๕	เศรษฐกิจพอเพียง	-	ส ๓.๑ ม.๑/๓	- ความหมาย ความเป็นมาของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง - หลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและโครงการตามพระราชดำริ - การประยุกต์ใช้ ความสำคัญคุณค่าและประโยชน์ของเศรษฐกิจพอเพียง	๔	๕
๖	สถาบันทางการเงิน	ส ๓.๒ ม.๑/๒	ส ๓.๒ ม.๑/๑	- ความหมาย ประเภท และความสำคัญ - บทบาทหน้าที่ของธนาคารกลาง - ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภค - การค้าภายในประเทศ - ปัญหาทางเศรษฐกิจ และแนวทางแก้ไข	๖	๗
๗	อุปสงค์ อุปทาน	ส ๓.๒ ม./๓	-	- ความหมาย กฎอุปสงค์ อุปทาน - ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่ออุปสงค์และอุปทาน	๕	๗
๘	กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา	-	ส ๓.๒ ม.๑/๔	- ความหมายและความสำคัญ - กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา - การละเมิดแห่งทรัพย์สินทางปัญญา	๔	๕

ลำดับที่	ชื่อหน่วย การเรียนรู้	ตัวชี้วัด		สาระสำคัญ	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
		ตัวชี้วัด ระหว่างทาง	ตัวชี้วัด ปลายทาง			
รวมระหว่างเรียน					๕๘	๖๐
กลางภาค					๑	๑๐
ปลายภาค					๑	๓๐
รวมตลอดภาคเรียน					๖๐	๑๐๐

คำอธิบายรายวิชา

ส ๒๑๑๐๓ วิชา สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
เวลา ๖๐ ชั่วโมง (๓ ชั่วโมง/สัปดาห์)

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ภาคเรียนที่ ๒
จำนวน ๑.๕ หน่วยกิต

ศึกษา วิเคราะห์ลักษณะทางกายภาพของทวีปเอเชีย ทวีปออสเตรเลีย และโอเชียเนีย โดยใช้เครื่องมือทางภูมิศาสตร์สืบค้นข้อมูล อธิบายพิกัดภูมิศาสตร์(ละติจูด และลองจิจูด) เส้นแบ่งเวลา และเปรียบเทียบ วัน เวลา ของโลก วิเคราะห์สาเหตุการเกิดภัยพิบัติของทวีปเอเชีย ออสเตรเลียและโอเชียเนีย สำรวจและระบุที่ตั้งของกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมในทวีปเอเชีย ทวีปออสเตรเลีย และโอเชียเนีย วิเคราะห์ปัจจัยทางกายภาพและปัจจัยทางสังคมที่มีผลต่อทำเลที่ตั้งของกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมในทวีปเอเชีย ทวีปออสเตรเลีย และโอเชียเนีย สืบค้น อภิปรายประเด็นปัญหาจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมทางกายภาพกับมนุษย์ที่เกิดขึ้นในทวีปเอเชีย ทวีปออสเตรเลีย และโอเชียเนีย วิเคราะห์แนวทางการจัดการภัยพิบัติและการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในทวีปเอเชีย ทวีปออสเตรเลีย และโอเชียเนีย อย่างยั่งยืน

โดยใช้กระบวนการคิดวิเคราะห์ การอภิปราย กระบวนการกลุ่ม การสืบค้นข้อมูลและการบันทึกข้อมูล

เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ ความสามารถในการสื่อสารและเห็นคุณค่าแห่งการนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำรงชีวิตประจำวัน โดยมีจิตสำนึกและรักความเป็นไทย เพื่อให้เห็นคุณค่ามีเจตคติที่ดีต่อวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สู่การปฏิบัติมีพฤติกรรมบ่งชี้ตามสมรรถนะหลัก ได้แก่ สมรรถนะการจัดการตนเอง สมรรถนะการคิดขั้นสูง สมรรถนะการสื่อสาร สมรรถนะการทำงานเป็นทีม สมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง และสมรรถนะการอยู่ร่วมกับธรรมชาติและวิทย์การอย่างยั่งยืน

รหัสตัวชี้วัด

มาตรฐาน	ตัวชี้วัดระหว่างทาง	ตัวชี้วัดปลายทาง
ส ๕.๑	ม.๑/๑ , ม.๑/๒ , ม.๑/๓	-
ส ๕.๒	ม.๑/๑ , ม.๑/๓	ม.๑/๒ , ม.๑/๔
รวม	๕ ตัวชี้วัด	๒ ตัวชี้วัด
รวมทั้งหมด ๗ ตัวชี้วัด		

โครงสร้างรายวิชา

ส๒๑๑๐๔ สังคมศึกษา ๒

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ภาคเรียนที่ ๒

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ฯ

เวลา ๖๐ ชั่วโมง จำนวน ๑.๕ หน่วยกิต

ลำดับที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	ตัวชี้วัด		สาระสำคัญ	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนักคะแนน
		ตัวชี้วัดระหว่างทาง	ตัวชี้วัดปลายทาง			
๑	เรียนรู้ทวีปเอเชีย ทวีปออสเตรเลีย และโอเชียเนีย	ส ๕.๑ ม. ๑/๑ , ม. ๑/๒ , ม. ๑/๓	ส ๕.๒ ม. ๑/๔	-ลักษณะทางกายภาพ ของทวีปเอเชีย ทวีปออสเตรเลีย และโอเชียเนีย -พิกัดทางภูมิศาสตร์ (ละติจูด และลองจิจูด) เส้นแบ่งเวลา เปรียบเทียบวัน เวลาของโลก -ภัยพิบัติของทวีปเอเชีย ทวีปออสเตรเลีย และโอเชียเนีย	๒๗	๒๕
๒	เศรษฐกิจของทวีปเอเชีย ทวีปออสเตรเลีย และโอเชียเนีย	ส ๕.๒ ม. ๑/๑ , ม. ๑/๓	ส ๕.๒ ม. ๑/๒	-ทำเลที่ตั้งของกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมในทวีปเอเชีย ออสเตรเลีย และโอเชียเนีย -การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางประชากร สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรมในทวีปเอเชีย ทวีปออสเตรเลีย และโอเชียเนีย -ประเด็นปัญหาจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมทางกายภาพกับมนุษย์ที่เกิดขึ้นในทวีปเอเชีย ออสเตรเลีย และโอเชียเนีย	๓๑	๓๕
รวมระหว่างเรียน					๕๘	๖๐
กลางภาค					๑	๑๐
ปลายภาค					๑	๓๐
รวมตลอดภาคเรียน					๖๐	๑๐๐

คำอธิบายรายวิชา

ส ๒๒๑๐๑ วิชา สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
เวลา ๖๐ ชั่วโมง (๓ ชั่วโมง/สัปดาห์)

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ ภาคเรียนที่ ๑
จำนวน ๑.๕ หน่วยกิต

ศึกษา วิเคราะห์สรุบนำเสนอ เกี่ยวกับการปฏิบัติตนตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับตนเอง ครอบครัว ชุมชนและประเทศการปฏิบัติตนตามสถานภาพบทบาทสิทธิเสรีภาพและหน้าที่ในฐานะพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยสถานภาพบทบาทของคนในสังคมทำให้คนในแต่ละสถาบันเข้าใจบทบาทความสำคัญและความสัมพันธ์ของสถาบันทางสังคม วัฒนธรรมไทยในแต่ละภูมิภาคมีความเหมือนและแตกต่างกัน คล้ายกับประเทศเพื่อนบ้านในเอเชีย การเข้าใจวัฒนธรรมนำไปสู่ความเข้าใจอันดีระหว่างกัน การออกกฎหมายมาบังคับใช้กับประชาชน เหตุการณ์เปลี่ยนแปลงสำคัญของระบบการปกครองของไทย มีหลักการเลือกข้อมูล ข่าวสารทางการเมืองที่มีผลกระทบต่อสังคมไทยในสมัยปัจจุบัน

ศึกษาวิเคราะห์สรุบนำเสนอความสำคัญของการลงทุนและการออมต่อระบบเศรษฐกิจการลงทุนในครัวเรือนต้องรู้จักการบริหารจัดการ พิจารณาจากปัจจัยต่าง ๆ และปัญหาการลงทุนและการออมในสังคมไทย อธิบายปัจจัยการผลิตสินค้าและบริการและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการผลิตสินค้าและบริการ หลักการเป้าหมายของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แนวทางการคุ้มครองสิทธิของตนเองในฐานะผู้บริโภค ระบบเศรษฐกิจแบบต่างการกระจายของทรัพยากรในโลกที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศหลักการและผลกระทบการพึ่งพาอาศัยและการแข่งขันทางเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชียและภูมิภาคอื่นของโลก

โดยใช้กระบวนการกลุ่ม กระบวนการสร้างความรู้ สืบค้นข้อมูล อภิปราย อธิบาย วิเคราะห์และลงมือปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ เห็นคุณค่าของการมีวินัย ใฝ่รู้ใฝ่เรียน มีวินัยมุ่งมั่นในการทำงาน ซื่อสัตย์สุจริต มีความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ รักความเป็นไทย การมีจิตสาธารณะ มีทักษะชีวิตการสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีประยุกต์นำไปใช้ในชีวิตประจำวัน สุข เพื่อให้เห็นคุณค่ามีเจตคติที่ดีต่อวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สู่การปฏิบัติมีพฤติกรรมบ่งชี้ตามสมรรถนะหลัก ได้แก่ สมรรถนะการจัดการตนเอง สมรรถนะการคิดขั้นสูง สมรรถนะการสื่อสาร สมรรถนะการทำงานเป็นทีม สมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง และสมรรถนะการอยู่ร่วมกับธรรมชาติและวิทยาการอย่างยั่งยืน

รหัสตัวชี้วัด

มาตรฐาน	ตัวชี้วัดระหว่างทาง	ตัวชี้วัดปลายทาง
ส ๒.๑	ม.๒/๒ , ม.๒/๓	ม.๒/๑ , ม.๒/๔
ส ๒.๒	ม.๒/๑	ม.๒/๒
ส ๓.๑	ม.๒/๑ , ม.๒/๒ , ม.๒/๔	ม.๒/๓
ส ๓.๒	ม.๒/๑, ม.๒/๒, ม.๒/๓	ม.๒/๔
รวม	๙ ตัวชี้วัด	๕ ตัวชี้วัด
รวมทั้งหมด ๑๔ ตัวชี้วัด		

โครงสร้างรายวิชา

ส๒๒๑๐๑ สังคมศึกษา ๓

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ฯ

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ ภาคเรียนที่ ๑

เวลา ๖๐ ชั่วโมง จำนวน ๑.๕ หน่วยกิต

ลำดับที่	ชื่อหน่วย การเรียนรู้	ตัวชี้วัด		สาระสำคัญ	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
		ตัวชี้วัด ระหว่างทาง	ตัวชี้วัด ปลายทาง			
๑	กฎหมายที่เกี่ยวข้องในชีวิตประจำวัน	-	ส ๒.๑ ม.๒/๑	- กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับตนเองและครอบครัว - กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชุมชนและประเทศ	๕	๕
๒	หน้าที่พลเมือง	ส ๒.๑ ม.๒/๒	-	- สถานภาพ บทบาท สิทธิและเสรีภาพ - การปฏิบัติตนตามสถานภาพ บทบาท สิทธิและเสรีภาพ	๔	๔
๓	สถาบันทางสังคม	ส ๒.๑ ม.๒/๓	-	- ความสำคัญและความสัมพันธ์ของสถาบันทางสังคม	๔	๔
๔	วัฒนธรรมไทย	-	ส ๒.๑ ม.๒/๔	- วัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมของประเทศในภูมิภาคเอเชีย	๔	๔
๕	กระบวนการตรากฎหมาย	ส ๒.๒ ม.๒/๑	-	- กระบวนการตรากฎหมาย	๔	๔
๖	เหตุการณ์และการเปลี่ยนแปลงสำคัญของการปกครองของไทย	ส ๒.๒ ม.๒/๒	-	- เหตุการณ์และการเปลี่ยนแปลงสำคัญของระบอบการปกครองของไทย - หลักการเลือกรับข้อมูล ข่าวสารเพื่อนำมาวิเคราะห์	๖	๖
๗	การออมและการลงทุน	ส ๓.๑ ม.๒/๑	-	- ความหมายและความสำคัญ - การบริหารจัดการเงินออมและการลงทุนภาคครัวเรือน - ปัจจัยการลงทุนและการออม - ปัญหาการลงทุนและการออม	๘	๘
๘	การผลิตและการบริการกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	ส ๓.๑ ม.๒/๒	ส ๓.๑ ม.๒/๓	- ความหมายและความสำคัญของการผลิต - การผลิตสินค้าในท้องถิ่น - เทคโนโลยีกับการผลิต - หลักการผลิตสินค้าและบริการในท้องถิ่น	๗	๗

ลำดับที่	ชื่อหน่วย การเรียนรู้	ตัวชี้วัด		สาระสำคัญ	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
		ตัวชี้วัด ระหว่างทาง	ตัวชี้วัด ปลายทาง			
				- หลักการและเป้าหมายปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง - ปัญหาการผลิตสินค้าและบริการในท้องถิ่น - การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการผลิตสินค้า		
๙	กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค	ส ๓.๑ ม.๒/๔	-	- กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค - การรักษาและคุ้มครองสิทธิประโยชน์ของผู้บริโภค	๕	๖
๑๐	ระบบเศรษฐกิจ	ส ๓.๒ ม.๒/๑	-	- ระบบเศรษฐกิจแบบต่าง ๆ	๕	๖
๑๑	เศรษฐกิจระหว่างประเทศ	ส ๓.๒ ม.๒/๒ , ม.๒/๓	ส ๓.๒ ม.๒/๔	- หลักการและผลกระทบการพึ่งพาอาศัยกันและการแข่งขันกันทางเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชีย - การกระจายของทรัพยากรในโลกที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ - การแข่งขันทางการค้าในประเทศและต่างประเทศ	๖	๖
รวมระหว่างเรียน					๕๘	๖๐
กลางภาค					๑	๑๐
ปลายภาค					๑	๓๐
รวมตลอดภาคเรียน					๖๐	๑๐๐

คำอธิบายรายวิชา

ส ๒๒๑๐๓ วิชา สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
เวลา ๖๐ ชั่วโมง (๓ ชั่วโมง/สัปดาห์)

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ ภาคเรียนที่ ๒
จำนวน ๑.๕ หน่วยกิต

ศึกษา วิเคราะห์ สรุป นำเสนอ เกี่ยวกับเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ลักษณะทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมทวีปยุโรปและแอฟริกาและสาเหตุการเกิดภัยพิบัติและผลกระทบในทวีปยุโรปและทวีปแอฟริกา สำรวจและระบุทำเลที่ตั้งของกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมในทวีปยุโรป และทวีปแอฟริกา วิเคราะห์ปัจจัยทางกายภาพและปัจจัยทางสังคมที่ส่งผลต่อทำเลที่ตั้งของกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมในทวีปยุโรปและทวีปแอฟริกา สืบค้น อภิปรายประเด็นปัญหาจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมทางกายภาพกับมนุษย์ที่เกิดขึ้นในทวีปยุโรปและทวีปแอฟริกา และวิเคราะห์แนวทางการจัดการภัยพิบัติและการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในทวีปยุโรปและทวีปแอฟริกาที่ยั่งยืน

โดยใช้กระบวนการกลุ่ม การสืบค้น การอภิปราย การบันทึกข้อมูล มีการนำเสนอ

เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ มีความมุ่งมั่นในการทำงาน มีความซื่อสัตย์ มีจิตสาธารณะ สามารถประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อให้เห็นคุณค่ามีเจตคติที่ดีต่อวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ผู้การปฏิบัติมีพฤติกรรมบ่งชี้ตามสมรรถนะหลัก ได้แก่ สมรรถนะการจัดการตนเอง สมรรถนะการคิดขั้นสูง สมรรถนะการสื่อสาร สมรรถนะการทำงานเป็นทีม สมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง และสมรรถนะการอยู่ร่วมกับธรรมชาติและวิทยาการอย่างยั่งยืน

รหัสตัวชี้วัด

มาตรฐาน	ตัวชี้วัดระหว่างทาง	ตัวชี้วัดปลายทาง
ส ๕.๑	ม.๒/๑ ม.๒/๒ ม.๒/๓	-
ส ๕.๒	ม.๒/๑ , ม.๒/๓	ม.๒/๒ , ม.๒/๔
รวม	๕ ตัวชี้วัด	๒ ตัวชี้วัด
รวมทั้งหมด ๗ ตัวชี้วัด		

โครงสร้างรายวิชา

ส๒๒๑๐๔ สังคมศึกษา ๔

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ฯ

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ ภาคเรียนที่ ๒

เวลา ๔๐ ชั่วโมง จำนวน ๑ หน่วยกิต

ลำดับที่	ชื่อหน่วย การเรียนรู้	มาตรฐานการ		สาระสำคัญ	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
		เรียนรู้/ ตัวชี้วัด				
๑	เครื่องมือ ทางภูมิศาสตร์นำรู้	ส ๕.๑ ม.๒/๑	-	- ลักษณะทางกายภาพของทวีป ยุโรป และทวีปแอฟริกา โดยใช้ เครื่องมือทางภูมิศาสตร์	๘	๑๐
๒	มาตรฐาน ทิศ สัญลักษณ์	ส ๕.๑ ม.๒/๑	-	-มาตรฐาน ทิศ สัญลักษณ์	๑๐	๑๐
๓	ภัยพิบัติของทวีปยุโรป และทวีปแอฟริกา	ส ๕.๑ ม.๒/๓	-	-ภัยพิบัติของทวีปยุโรป และทวีป แอฟริกา	๑๐	๑๐
๔	กิจกรรมทางเศรษฐกิจ และสังคมในทวีปยุโรป แอฟริกา	ส ๕.๒ ม.๒/๑	-	-ทำเลที่ตั้งของกิจกรรมทาง เศรษฐกิจ และสังคมในทวีปยุโรป และทวีปแอฟริกา	๑๐	๑๐
๕	ปัจจัยทางกายภาพและ ปัจจัยทางสังคม	-	ส ๕.๒ ม.๒/๒	- การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทาง ประชากร สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ในทวีปยุโรป แอฟริกา	๑๐	๑๐
๖	ปฏิสัมพันธ์ระหว่าง มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม	ส ๕.๒ ม.๒/๓	ส ๕.๒ ม.๒/๔	-ปฏิสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อม ทางกายภาพกับมนุษย์ที่เกิดขึ้นใน ทวีปยุโรปและทวีปแอฟริกา - การจัดการภัยพิบัติและการจัดการ ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมในทวีป ยุโรป และทวีปแอฟริกา	๑๐	๑๐
รวมระหว่างเรียน					๕๘	๖๐
กลางภาค					๑	๑๐
ปลายภาค					๑	๓๐
รวมตลอดภาคเรียน					๔๐	๑๐๐

คำอธิบายรายวิชา

ส ๒๓๑๐๑ วิชา สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
เวลา ๖๐ ชั่วโมง (๓ ชั่วโมง/สัปดาห์)

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ภาคเรียนที่ ๑
จำนวน ๑.๕ หน่วยกิต

ศึกษา วิเคราะห์ สรุป นำเสนอ เกี่ยวกับความแตกต่างของการกระทำความผิดระหว่างคดีอาญา และคดีแพ่ง ความหมายความสำคัญของสิทธิมนุษยชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยความสำคัญของการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย ภูมิปัญญาไทยและ วัฒนธรรมสากลที่เหมาะสม ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งในประเทศ แนวความคิดในการดำรงชีวิตอย่างมีความสุขใน ประเทศและสังคมโลก กลไกราคาในระบบเศรษฐกิจ การมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาการ พัฒนาต้องถื่นตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หลักการสำคัญของระบบสหกรณ์ บทบาทหน้าที่ของรัฐบาลในการพัฒนาเศรษฐกิจดำเนินนโยบายของรัฐบาลที่มีต่อบุคคล กลุ่มคนในประเทศ การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศในภูมิภาคต่าง ๆ เปรียบเทียบผลกระทบที่เกิดจากภาวะเงินเอ เงินเฟ้อ การแก้ปัญหา คนว่างงาน และปัญหาการกีดกันทางการค้าระหว่างประเทศ

โดยใช้กระบวนการสืบหาความรู้ การสืบค้นข้อมูล การจัดโครงสร้าง การอภิปราย อธิบายการประพฤติปฏิบัติตนตามหน้าที่พลเมืองดี การประยุกต์ใช้ความรู้ การให้เหตุผล และการจำแนกประเภท และนำเสนอโดยใช้โครงงานอย่างมีประสิทธิภาพ

เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจความแตกต่างของการกระทำความผิดระหว่างคดีอาญาและคดีแพ่ง ความหมายความสำคัญของสิทธิมนุษยชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ความสำคัญของการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย ภูมิปัญญาไทย ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาบูรณาการทักษะการคิดขั้นสูงในการเรียนรู้ การใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างคุ้มค่าและเหมาะสม เพื่อให้เห็นคุณค่ามีเจตคติที่ดีต่อวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สู่การปฏิบัติมีพฤติกรรมบ่งชี้ตามสมรรถนะหลัก ได้แก่ สมรรถนะการจัดการตนเอง สมรรถนะการคิดขั้นสูง สมรรถนะการสื่อสาร สมรรถนะการทำงานเป็นทีม สมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง และสมรรถนะการอยู่ร่วมกับธรรมชาติและวิทยาการอย่างยั่งยืน

รหัสตัวชี้วัด

มาตรฐาน	ตัวชี้วัดระหว่างทาง	ตัวชี้วัดปลายทาง
ส ๒.๑	ม.๓/๑ , ม.๓/๒ , ม.๓/๓ , ม.๓/๔	ม.๓/๕
ส ๒.๒	ม.๓/๒ , ม.๓/๓	ม.๓/๑ , ม.๓/๔
ส ๓.๑	ม.๓/๑ , ม.๓/๓	ม.๓/๒
ส ๓.๒	ม.๓/๑ , ม.๓/๔ , ม.๓/๕ , ม.๓/๖	ม.๓/๒ , ม.๓/๓
รวม	๑๒ ตัวชี้วัด	๖ ตัวชี้วัด
รวมทั้งหมด ๑๘ ตัวชี้วัด		

โครงสร้างรายวิชา

ส ๒๓๑๐๑ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ๕

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ฯ

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ภาคเรียนที่ ๑

เวลา ๖๐ ชั่วโมง จำนวน ๑.๕ หน่วยกิต

ลำดับที่	ชื่อหน่วย การเรียนรู้	ตัวชี้วัด		สาระสำคัญ	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
		ตัวชี้วัด ระหว่างทาง	ตัวชี้วัด ปลายทาง			
๑	กฎหมายแพ่งและ อาญา	ส ๒.๑ ม.๓/๑	-	- ลักษณะการกระทำความผิด ทางอาญาและโทษ - ลักษณะการกระทำความผิด ทางแพ่งและความรับผิดทางแพ่ง - ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน - การทำผิดสัญญา การทำละเมิด	๕	๖
๒	กฎหมายสิทธิ มนุษยชน	ส ๒.๑ ม.๓/๒	-	- ความหมายและความสำคัญ - การมีส่วนร่วมคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย	๔	๔
๓	วัฒนธรรมไทย	ส ๒.๑ ม.๓/๓	-	- ความสำคัญของวัฒนธรรมไทย - การอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย - การเลือกรับวัฒนธรรมสากล	๕	๕
๔	ปัญหาสังคม	ส ๒.๑ ม.๓/๔	ส ๒.๑ ม.๓/๕	- ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความขัดแย้ง - สาเหตุปัญหาทางสังคม - แนวทางลดความขัดแย้ง - ปัจจัยที่ส่งเสริมการดำรงชีวิตให้มีความสุข	๔	๔
๕	ระบอบการ ปกครอง	ส ๒.๒ ม. ๓/๒	ส ๒.๒ ม. ๓/๑ ม.๓/๔	- ระบอบการปกครองแบบต่าง ๆ - ความแตกต่าง ความคล้ายคลึงของการปกครองไทยกับประเทศอื่น - ประเด็น ปัญหาและผลกระทบที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประชาธิปไตย - แนวทางแก้ไขปัญหา	๕	๕
๖	กฎหมาย รัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย	ส ๒.๒ ม. ๓/๓	-	- บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่เกี่ยวกับการเลือกตั้ง การมีส่วนร่วมและการตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐ - อำนาจหน้าที่ของรัฐบาล	๔	๔

ลำดับที่	ชื่อหน่วย การเรียนรู้	ตัวชี้วัด		สาระสำคัญ	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
		ตัวชี้วัด ระหว่างทาง	ตัวชี้วัด ปลายทาง			
				- บทบาทสำคัญของรัฐบาลในการบริหารราชการแผ่นดิน - ความจำเป็นในการมีรัฐบาล ตามระบอบประชาธิปไตย		
๗	กลไกราคา	ส ๓.๑ ม.๓/๑	-	- ความหมายและประเภทของตลาด - อุปสงค์ อุปทาน - ความหมายและความสำคัญของกลไกราคา - การเปลี่ยนแปลงราคาสินค้าและบริการ	๕	๕
๘	เศรษฐกิจพอเพียงและการสหกรณ์	-	ส ๓.๑ ม.๓/๒	- สภาพปัญหาท้องถิ่นด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม - แนวทางแก้ไขปัญหาและพัฒนาท้องถิ่นตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง - เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาในระดับต่าง ๆ - ระบบสหกรณ์ - ความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงกับระบบของสหกรณ์	๖	๖
๙	การพัฒนาเศรษฐกิจ	ส ๓.๒ ม.๓/๑	ส ๓.๒ ม.๓/๒	- บทบาทหน้าที่ของรัฐบาลในการพัฒนาประเทศ - บทบาทและกิจกรรมทางเศรษฐกิจของรัฐบาล - นโยบายและกิจกรรมทางเศรษฐกิจของรัฐบาล	๗	๗
๑๐	การค้า การลงทุน และการร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ	ส ๓.๒ ม.๓/๖	ส ๓.๒ ม.๓/๓	- บทบาทความสำคัญของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ - ลักษณะของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ	๗	๘

ลำดับที่	ชื่อหน่วย การเรียนรู้	ตัวชี้วัด		สาระสำคัญ	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
		ตัวชี้วัด ระหว่างทาง	ตัวชี้วัด ปลายทาง			
				- กลุ่มทางเศรษฐกิจในภูมิภาคต่าง ๆ - การค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ - สาเหตุและวิธีการกีดกันทางการค้า		
๑๑	ปัญหาทางเศรษฐกิจ	ส ๓.๒ ม.๓/๔ ม.๓/๕	-	- ผลกระทบที่เกิดจากภาวะเงินเฟ้อ เงินฝืด ความหมาย สาเหตุและแนวทางแก้ไขภาวะเงินเฟ้อ เงินฝืด - ปัญหาการว่างงาน - ผลกระทบและแนวทางแก้ไขปัญหา	๖	๖
รวมระหว่างเรียน					๕๘	๖๐
กลางภาค					๑	๑๐
ปลายภาค					๑	๓๐
รวมตลอดภาคเรียน					๖๐	๑๐๐

คำอธิบายรายวิชา

ส ๒๓๑๐๓ วิชา สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
เวลา ๖๐ ชั่วโมง (๓ ชั่วโมง/สัปดาห์)

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ภาคเรียนที่ ๒
จำนวน ๑.๕ หน่วยกิต

ศึกษาวิเคราะห์ อธิบาย มีส่วนร่วมในการใช้เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ในการรวบรวม วิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะทางกายภาพและสังคม การเปลี่ยนแปลงของประชากร เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปัญหาสิ่งแวดล้อม ผลกระทบของทวีปอเมริกาเหนือและอเมริกาใต้และผลกระทบที่ส่งต่อประเทศไทย

โดยใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ การสืบค้นข้อมูล การอภิปราย อธิบาย การเชื่อมโยง การวิเคราะห์ การประยุกต์ใช้ความรู้ กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการนำเสนอโดยใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ มีความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถในการคิด ความสามารถ

ในการแก้ปัญหา ความสามารถในการใช้ ทักษะชีวิต ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี และมีทักษะในการปฏิบัติงาน มีความรัก ชาติ ศาสนา กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่าง พอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย และมีจิตสาธารณะ เพื่อให้เห็นคุณค่ามีเจตคติที่ดีต่อวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ส่งเสริมการปฏิบัติมีพฤติกรรมบ่งชี้ตามสมรรถนะหลัก ได้แก่ สมรรถนะการจัดการตนเอง สมรรถนะการคิดขั้นสูง สมรรถนะการสื่อสาร สมรรถนะการทำงานเป็นทีม สมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง และสมรรถนะการอยู่ร่วมกับธรรมชาติและวิทย์การอย่างยั่งยืน

รหัสตัวชี้วัด

มาตรฐาน	ตัวชี้วัดระหว่างทาง	ตัวชี้วัดปลายทาง
ส ๕.๑	ม.๓/๑ , ม.๓/๒	-
ส ๕.๒	ม.๓/๑ , ม.๓/๓ , ม.๓/๕	ม.๓/๒, ม.๓/๔
รวม	๕ ตัวชี้วัด	๒ ตัวชี้วัด
รวมทั้งหมด ๗ ตัวชี้วัด		

โครงสร้างรายวิชา

ส๒๓๑๐๔ สังคมศึกษา ๕

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ฯ

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ภาคเรียนที่ ๒

เวลา ๔๐ ชั่วโมง จำนวน ๑ หน่วยกิต

ลำดับที่	ชื่อหน่วย การเรียนรู้	มาตรฐานการ		สาระสำคัญ	เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก คะแนน
		เรียนรู้/ ตัวชี้วัด				
๑	ลักษณะทางกายภาพ และเศรษฐกิจของ ทวีปอเมริกาเหนือ และอเมริกาใต้	ส ๕.๑ ม.๓/๑ ม.๓/๒	ส ๕.๒ ม.๓/๒	- การใช้เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ในการ รวบรวม วิเคราะห์ และนำเสนอข้อมูล เกี่ยวกับลักษณะทางกายภาพ -ทำเลที่ตั้ง ลักษณะภูมิประเทศของ ทวีปอเมริกาเหนือมีความสัมพันธ์กับ ภูมิอากาศ พืชพรรณธรรมชาติ และมี ผลต่อเศรษฐกิจของทวีปอเมริกาเหนือ และอเมริกาใต้	๒๙	๓๐
๒	มนุษย์กับ สิ่งแวดล้อมในทวีป อเมริกาเหนือ และ ทวีปอเมริกาใต้	ส ๕.๒ ม.๓/๑ ม.๓/๓ ม.๓/๕	ส ๕.๒ ม.๓/๔	-การเปลี่ยนแปลงของประชากร สภาพแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม มีผลต่อปัญหาสิ่งแวดล้อม ของทวีปอเมริกาเหนือ และอเมริกาใต้ -แนวทางการจัดการภัยพิบัติและการ จัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมใน ทวีปอเมริกาเหนือ อเมริกาใต้อย่าง ยั่งยืน -เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของโลก -ความร่วมมือระหว่างประเทศที่มีผล ต่อการจัดการทรัพยากรและ สิ่งแวดล้อม	๒๙	๓๐
รวมระหว่างเรียน					๕๘	๖๐
กลางภาค					๑	๑๐
ปลายภาค					๑	๓๐
รวมตลอดภาคเรียน					๖๐	๑๐๐

สื่อ/แหล่งเรียนรู้

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ได้จัดทำสื่อและจัดให้มีแหล่งเรียนรู้ ตามหลักการและนโยบายของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

สื่อการเรียนรู้เป็นเครื่องมือส่งเสริมสนับสนุนการจัดการกระบวนการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนเข้าถึงความรู้ ทักษะกระบวนการ และคุณลักษณะตามมาตรฐานของหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ สื่อการเรียนรู้มีหลากหลายประเภท ทั้งสื่อธรรมชาติ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยี และเครือข่ายการเรียนรู้ต่างๆ ที่มีในท้องถิ่น การเลือกใช้สื่อควรเลือกให้มีความเหมาะสมกับระดับพัฒนาการ และลีลาการเรียนรู้ที่หลากหลายของผู้เรียน

การจัดหาสื่อการเรียนรู้ ผู้เรียนและผู้สอนสามารถจัดทำและพัฒนาขึ้นเอง หรือปรับปรุงเลือกใช้ อย่างมีคุณภาพจากสื่อต่างๆ ที่มีอยู่รอบตัวเพื่อนามาใช้ประกอบในการจัดการเรียนรู้ที่สามารถส่งเสริมและสื่อสารให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยสถานศึกษาควรจัดให้มีอย่างพอเพียง เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียน เกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง สถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้มีหน้าที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรดำเนินการดังนี้

๑. จัดให้มีแหล่งการเรียนรู้ ศูนย์สื่อการเรียนรู้ ระบบสารสนเทศการเรียนรู้ และเครือข่ายการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพทั้งในสถานศึกษาและในชุมชน เพื่อการศึกษาค้นคว้าและการแลกเปลี่ยน ประสบการณ์การเรียนรู้ ระหว่างสถานศึกษา ท้องถิ่น ชุมชน สังคมโลก

๒. จัดทำและจัดหาสื่อการเรียนรู้สำหรับการศึกษาค้นคว้าของผู้เรียน เสริมความรู้ให้ผู้สอน รวมทั้งจัดหาสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้เป็นสื่อการเรียนรู้

๓. เลือกและใช้สื่อการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ มีความเหมาะสม มีความหลากหลาย สอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้ ธรรมชาติของสาระการเรียนรู้ และความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน

๔. ประเมินคุณภาพของสื่อการเรียนรู้ที่เลือกใช้อย่างเป็นระบบ

๕. ศึกษาค้นคว้า วิจัย เพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน

๖. จัดให้มีการกำกับ ติดตาม ประเมินคุณภาพและประสิทธิภาพเกี่ยวกับสื่อและการใช้สื่อการเรียนรู้เป็นระยะๆ และสม่ำเสมอในการจัดทำ การเลือกใช้ และการประเมินคุณภาพสื่อการเรียนรู้ที่ใช้ในสถานศึกษาควรคำนึงถึงหลักการสำคัญของสื่อการเรียนรู้ เช่น ความสอดคล้องกับหลักสูตร วัตถุประสงค์การเรียนรู้ การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ การจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียน เนื้อหามีความถูกต้องและทันสมัย ไม่กระทบความมั่นคงของชาติ ไม่ขัดต่อศีลธรรม มีการใช้ภาษาที่ถูกต้อง รูปแบบการนำเสนอที่เข้าใจง่าย และน่าสนใจ

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

กลุ่มสาระการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

๑. อัตราส่วนคะแนน (ระดับประถมศึกษา)

คะแนนระหว่างปีการศึกษา : สอบปลายปีการศึกษา = ๗๐ : ๓๐

รายการวัด	คะแนน
☐ระหว่างภาค มีการวัดและประเมินผล ดังนี้ ๑. คะแนนระหว่างปีการศึกษา ๑.๑ วัดโดยใช้แบบทดสอบ ๑.๒ วัดทักษะ/กระบวนการ/สมรรถนะ (เลือกวัดตามแผนการจัดการเรียนรู้) ๑.๒.๑ ภาระงานที่มอบหมาย - การทำใบงาน/แบบฝึกหัด/แบบฝึกทักษะ - กิจกรรมโครงงาน - การศึกษาค้นคว้าทำงานสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม - การร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ ๑.๒.๒ เพิ่มสะสมงานสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ๑.๒.๓ ชิ้นงานทำงานสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ๑.๒.๔ ทักษะกระบวนการทำงานสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน ๑.๓ วัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และเจตคติที่ดีต่อวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม - มีวินัย รับผิดชอบ - ใฝ่เรียนรู้ - มุ่งมั่นในการทำงาน - มีจิตสาธารณะ ๒. คะแนนสอบกลางปีการศึกษา มีการวัดและประเมินผลโดยใช้แบบทดสอบ	(๗๐)
☐คะแนนสอบปลายปีการศึกษา มีการวัดและประเมินผลโดยใช้แบบทดสอบ	(๓๐)
รวมทั้งภาคเรียน	๑๐๐

๓. เกณฑ์การวัดผลประเมินผล

๑. การวัดและประเมินผลโดยใช้แบบทดสอบ

กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนแต่ละแบบทดสอบ ดังนี้

๑.๑ เกณฑ์ให้คะแนนแบบทดสอบแบบเลือกตอบ พิจารณาจากความถูกต้องของการเลือกตอบ

ตอบถูกให้ ๑ คะแนน ตอบผิดให้ ๐ คะแนน

๑.๒ เกณฑ์ให้คะแนนแบบทดสอบแบบถูกผิด พิจารณาจากความถูกต้องของคำตอบ

ตอบถูกให้ ๑ คะแนน ตอบผิดให้ ๐ คะแนน

๑.๓ เกณฑ์ให้คะแนนแบบทดสอบแบบจับคู่ พิจารณาจากความถูกต้องของการจับคู่

จับคู่ถูกให้ ๑ คะแนน จับคู่ผิดให้ ๐ คะแนน

๑.๔ เกณฑ์ให้คะแนนแบบทดสอบแบบเปรียบเทียบ พิจารณาจากความถูกต้องของการเปรียบเทียบ

เปรียบเทียบถูกให้ ๑ คะแนน เปรียบเทียบผิดให้ ๐ คะแนน

๑.๕ เกณฑ์ให้คะแนนแบบทดสอบแบบเติมคำ พิจารณาจากความถูกต้องของคำตอบ

ตอบถูกให้ ๑ คะแนน ตอบผิดให้ ๐ คะแนน

๑.๖ เกณฑ์ให้คะแนนแบบทดสอบแบบเขียนตอบ พิจารณาจากคำตอบในภาพรวมทั้งหมด

โดยกำหนดระดับคะแนนเป็น ๔ ระดับ ดังนี้

ระดับคะแนน	เกณฑ์การให้คะแนน
๔	ตอบได้ถูกต้อง และสามารถอธิบายเหตุผลได้อย่างชัดเจน พร้อมทั้งแสดงแนวคิดเชิงเปรียบเทียบ
๓	ตอบได้ถูกต้อง และสามารถอธิบายเหตุผลได้อย่างชัดเจน
๒	ตอบได้ถูกต้อง และสามารถอธิบายเหตุผลได้เป็นบางส่วน แต่ยังไม่อย่างชัดเจน
๑	ตอบได้ถูกต้อง แต่ไม่สามารถอธิบายเหตุผลได้
๐	ตอบได้ถูกต้อง และไม่สามารถอธิบายเหตุผลได้

๑.๗ เกณฑ์ให้คะแนนแบบทดสอบแบบต่อเนื่อง

๑.๗.๑ เกณฑ์ให้คะแนนแบบทดสอบแบบต่อเนื่องที่กำหนดสถานการณ์ พิจารณาจากความถูกต้องของคำตอบ ตอบถูกให้ ๑ คะแนน ตอบผิดให้ ๐ คะแนน

๑.๗.๒ เกณฑ์ให้คะแนนแบบทดสอบแบบต่อเนื่องสองขั้นตอน

โดยกำหนดระดับคะแนนเป็น ๓ ระดับ ดังนี้

ระดับคะแนน	เกณฑ์การให้คะแนน
๒	เลือกคำตอบและบอกเหตุผลประกอบถูกต้อง
๑	เลือกคำตอบถูกต้อง แต่บอกเหตุผลประกอบไม่ถูกต้อง หรือ เลือกคำตอบไม่ถูกต้อง แต่บอกเหตุผลประกอบได้สอดคล้องกับคำตอบที่เลือก
๐	เลือกคำตอบและบอกเหตุผลประกอบไม่ถูกต้อง

๑.๘ เกณฑ์ให้คะแนนแบบทดสอบแบบแสดงวิธีทำ โดยกำหนดระดับคะแนนเป็น ๔ ระดับ ดังนี้

ระดับคะแนน	เกณฑ์การให้คะแนน
๔	คำตอบถูกต้องและแสดงวิธีทำที่มีประสิทธิภาพโดยแสดงถึงการคิดอย่างเป็นระบบและการคิดวิเคราะห์
๓	คำตอบถูกต้องและแสดงวิธีทำถูกต้องสมบูรณ์
๒	คำตอบถูกต้อง แต่แสดงวิธีทำถูกต้อง

๑	คาตอบถูกต้อง มีการแสดงแสดงวิธีทำ แต่ยังไม่สมบูรณ์
๐	คาตอบไม่ถูกต้อง และแสดงวิธีทำไม่ถูกต้อง

๒. การวัดและประเมินผลด้านทักษะ/กระบวนการ/สมรรถนะ

๒.๑ ภาระงานที่มอบหมาย ดังนี้

-ใบงาน/แบบฝึกหัด/แบบฝึกทักษะ

กำหนดเกณฑ์การประเมินผลของการทำใบงาน/แบบฝึกหัด/แบบฝึกทักษะ เป็น ๔ ระดับ ดังนี้

ระดับคุณภาพ	เกณฑ์การพิจารณา
๔ (ดีมาก)	- ทำใบงาน/แบบฝึกหัด/แบบฝึกทักษะครบถ้วนและเสร็จตามกำหนดเวลา - ทำใบงาน/แบบฝึกหัด/แบบฝึกทักษะได้ถูกต้อง - แสดงลำดับขั้นตอนของการทำใบงาน/แบบฝึกหัด/แบบฝึกทักษะชัดเจนเหมาะสม
๓ (ดี)	- ทำใบงาน/แบบฝึกหัด/แบบฝึกทักษะครบถ้วนและเสร็จตามกำหนดเวลา - ทำใบงาน/แบบฝึกหัด/แบบฝึกทักษะได้ถูกต้อง - สลับขั้นตอนของการทำใบงาน/แบบฝึกหัด/แบบฝึกทักษะ หรือไม่ระบุขั้นตอนของการทำใบงาน/แบบฝึกหัด/แบบฝึกทักษะ
๒ (พอใช้)	- ทำใบงาน/แบบฝึกหัด/แบบฝึกทักษะครบถ้วน แต่เสร็จหลังกำหนดเวลาเล็กน้อย - ทำใบงาน/แบบฝึกหัด/แบบฝึกทักษะข้อไม่ถูกต้อง - สลับขั้นตอนของการทำใบงาน/แบบฝึกหัด/แบบฝึกทักษะ หรือไม่ระบุขั้นตอนของการทำใบงาน/แบบฝึกหัด/แบบฝึกทักษะ
๑ (ต้องปรับปรุง)	- ทำใบงาน/แบบฝึกหัด/แบบฝึกทักษะไม่ครบถ้วน หรือไม่เสร็จตามกำหนดเวลาเล็กน้อย - ทำใบงาน/แบบฝึกหัด/แบบฝึกทักษะไม่ถูกต้อง - แสดงลำดับขั้นตอนของการทำใบงาน/แบบฝึกหัด/แบบฝึกทักษะไม่สัมพันธ์กับโจทย์ หรือไม่แสดงลำดับขั้นตอน

- การประเมินผลการศึกษาค้นคว้าทำงานสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

๑) กำหนดเกณฑ์การประเมินผลการศึกษาค้นคว้าทำงานคณิตศาสตร์ด้านทฤษฎี เป็น ๔ ระดับ ดังนี้

ระดับคุณภาพ	เกณฑ์การพิจารณา
๔ (ดีมาก)	- การวางแผนชัดเจนและทำงานเป็นระบบ - แสดงข้อมูลที่ละเอียดชัดเจน - แสดงความเชื่อมโยงระหว่างเนื้อหาวิชาได้ชัดเจน - ลงข้อสรุปที่ถูกต้องชัดเจน - นำเสนอผลงานอย่างเหมาะสม
๓ (ดี)	- การวางแผนชัดเจน - แสดงข้อมูลที่ละเอียดชัดเจน - แสดงความเชื่อมโยงระหว่างเนื้อหาวิชาได้ชัดเจน - ลงข้อสรุปที่ถูกต้องชัดเจน - นำเสนอผลงานได้ยังไม่ชัดเจน
๒	- การวางแผนไม่ชัดเจน

(พอใช้)	- แสดงข้อมูลบางส่วนผิดพลาด - แสดงความเชื่อมโยงระหว่างเนื้อหาวิชาได้ไม่ชัดเจน - ลงข้อสรุปบางส่วนผิดพลาด - นำเสนอผลงานได้ไม่ชัดเจน
๑ (ต้องปรับปรุง)	- การวางแผนไม่ชัดเจน - แสดงข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง - แสดงความเชื่อมโยงระหว่างเนื้อหาวิชาได้ไม่ชัดเจน - ลงข้อสรุปที่ไม่ถูกต้อง - นำเสนอผลงานได้ไม่ถูกต้อง

๒) กำหนดเกณฑ์การประเมินผลการศึกษาค้นคว้าทำงานสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ที่มีผลงานเป็นสิ่งประดิษฐ์ เป็น ๔ ระดับ ดังนี้

ระดับคุณภาพ	เกณฑ์การพิจารณา
๔ (ดีมาก)	- มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และแปลกใหม่ - แก้ปัญหาและตอบสนองตามความต้องการ - วางแผนการสร้างโดยใช้เทคนิคระดับสูงและมีคุณภาพ พร้อมทั้งแสดงรายละเอียดของชิ้นงานในแต่ละส่วนชัดเจนสมบูรณ์ - เลือกและใช้เครื่องมือวัดพร้อมระบุหน่วยวัดได้เหมาะสม - ดึงดูดความสนใจและมีประสิทธิภาพในการทำงานนานสูงสุด ตลอดจนปลอดภัย ประหยัด แข็งแรงและน่าเชื่อถือ - ใช้งานได้ตามความคาดหวัง - สร้างและเก็บรักษาง่าย - คู่มือแนะนำการใช้มีความชัดเจนและเข้าใจง่าย
๓ (ดี)	- มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และแปลกใหม่ - แก้ปัญหาและตอบสนองตามความต้องการ - วางแผนการสร้างและแสดงรายละเอียดของแต่ละส่วนชัดเจน - เลือกและใช้เครื่องมือวัดพร้อมระบุหน่วยวัดได้เหมาะสม - ดึงดูดความสนใจ - ใช้งานได้ตามความคาดหวัง - สร้างและเก็บรักษาง่าย
๒ (พอใช้)	- มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ - แก้ไขปัญหาและตอบสนองตามความต้องการ - วางแผนการสร้างและแสดงรายละเอียดของแต่ละส่วนได้ชัดเจนสมบูรณ์เป็นส่วนใหญ่ - เลือกและใช้เครื่องมือวัดพร้อมระบุหน่วยวัดได้เหมาะสม - ดึงดูดความสนใจ - ใช้งานได้ตามความคาดหวัง - สร้างและเก็บรักษาง่าย
๑ (ต้องปรับปรุง)	- ขาดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ - ไม่ตอบสนองต่อแก้ไขปัญหาและความต้องการ - วางแผนการสร้างได้ชัดเจนเพียงบางส่วน

	- เลือกและใช้เครื่องมือวัดพร้อมระบุหน่วยวัดได้ไม่เหมาะสม - ชิ้นงานขัดข้อง ใช้งานไม่ได้ตามความคาดหวัง
--	---

- การประเมินผลการร่วมกิจกรรมการเรียนรู้

การร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ส่วนใหญ่จะมอบหมายภาระงานเป็นกลุ่ม กำหนดเกณฑ์การประเมินผลการร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ ดังนี้

รายการประเมิน	ระดับคุณภาพ	เกณฑ์การพิจารณา
๑. การวางแผน	๓(ดี) ๒ (พอใช้) ๑ (ต้องปรับปรุง)	-วางแผนและมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบให้สมาชิกไม่ชัดเจน -วางแผน แต่มอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบให้สมาชิกไม่ชัดเจน -ไม่มีการวางแผน
๒. ความร่วมมือในกลุ่ม	๓ (ดี) ๒ (พอใช้) ๑ (ต้องปรับปรุง)	-ทุกคนทำงานตามหน้าที่รับผิดชอบ -สมาชิกส่วนมากทำงานตามหน้าที่ -สมาชิกไม่ทำงานตามหน้าที่
๓. ทักษะการปฏิบัติการ ๓.๑ การสังเกต ๓.๒ การสร้างข้อความ คาคการณ์ ๓.๓ การสำรวจ ตรวจสอบ ๓.๔ การแปลความและ ประเมินผล ๓.๕ การลงข้อสรุป	๓ (ดี) ๒ (พอใช้) ๑ (ต้องปรับปรุง)	-ปฏิบัติได้ครบทุกอย่างถูกต้องเหมาะสม -ปฏิบัติได้ครบทุกข้อแต่ยังมีข้อผิดพลาดเป็นบางส่วน -ไม่สามารถปฏิบัติได้ครบทุกข้อด้วยตนเองและมีความผิดพลาดในการลงข้อสรุป
๔. การเขียนรายงาน	๓ (ดี) ๒ (พอใช้) ๑ (ต้องปรับปรุง)	-เขียนรายงานด้วยรูปแบบที่ถูกต้องเหมาะสมและนำเสนอได้สมบูรณ์ - เขียนรายงานได้ไม่สมบูรณ์ - รายงานมีข้อผิดพลาด หรือไม่เขียนรายงาน
๕. เวลา	๓ (ดี) ๒ (พอใช้) ๑ (ต้องปรับปรุง)	-ปฏิบัติงานเสร็จสมบูรณ์ตามเวลาที่กำหนด -ปฏิบัติงานเสร็จตามเวลาที่กำหนดแต่ไม่สมบูรณ์ -ปฏิบัติงานไม่เสร็จสมบูรณ์ตามเวลาที่กำหนด

๒.๒ เพิ่มสะสมงานสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

การประเมินผลเพิ่มสะสมงานสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม กำหนดเกณฑ์การประเมิน ดังนี้

ระดับคุณภาพ	เกณฑ์การพิจารณา
(ดีมาก)	- แสดงถึงความเข้าใจปัญหาอย่างชัดเจน - มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการออกแบบโครงการ - ใช้เทคนิควิธีการต่างๆ ในการจัดทำโครงการจนประสบผลสำเร็จ - การนำเสนอรายงานเป็นลำดับขั้นตอนดีมากและใช้เป็นแบบอย่างได้ - มีการวางแผนการทำงานเป็นระบบและทำงานเสร็จตามกำหนดเวลาที่กำหนด - มีการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากแหล่งการเรียนรู้ที่น่าเชื่อถือและหลากหลาย
๓ (ดี)	- แสดงถึงความเข้าใจปัญหา - การออกแบบโครงการถูกต้องเป็นบางส่วน - ใช้เทคนิควิธีการในการจัดทำโครงการให้ประสบผลสำเร็จเพียงบางส่วน - การนำเสนอรายงานเป็นลำดับขั้นตอน - มีการวางแผนการทำงานและทำงานเสร็จตามกำหนดเวลาที่กำหนด - มีการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย
๒ (พอใช้)	- เข้าใจปัญหาแต่ใช้เวลาอย่างมาก - ต้องอาศัยการแนะนำในการออกแบบโครงการ - ต้องได้รับคำแนะนำเกี่ยวกับเทคนิควิธีการในการจัดทำโครงการ - ต้องได้รับคำแนะนำในการเขียนรายงาน - มีการวางแผนการทำงาน แต่ไม่ชัดเจนและทำงานเสร็จช้ากว่าที่กำหนดไว้ - มีการศึกษาค้นคว้าข้อมูลน่าเชื่อถือได้เพียงบางส่วน
๑ (ต้องปรับปรุง)	- ไม่เข้าใจปัญหา - การออกแบบโครงการและการทดลองไม่ถูกต้อง - ต้องได้รับคำแนะนำเกี่ยวกับเทคนิควิธีการในการจัดทำโครงการทุกขั้นตอน - การเขียนรายงานยังมีข้อบกพร่อง - มีการวางแผนการทำงาน ไม่เป็นระบบและทำงานเสร็จช้ากว่าที่กำหนดไว้ - มีการศึกษาค้นคว้าข้อมูลน้อยมากไม่สัมพันธ์กับโครงการที่จัดทำ

๒.๔ ทักษะกระบวนการทางสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

-การประเมินผลสมรรถนะด้านสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม กำหนดเกณฑ์การประเมิน ดังนี้

รายการประเมิน	ระดับคุณภาพ	เกณฑ์การพิจารณา
๑. การแก้ปัญหา	๓(ดี) ๒ (พอใช้) ๑ (ต้องปรับปรุง)	-ใช้ยุทธวิธีดำเนินการแก้ปัญหาได้สำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพและอธิบายขั้นตอนของวิธีการได้อย่างชัดเจน

		-มียุทธวิธีดำเนินการแก้ปัญหาได้สำเร็จแต่ไม่สามารถอธิบายขั้นตอนของวิธีการได้อย่างชัดเจน -มีหลักฐานหรือร่องรอยการดำเนินการแก้ปัญหาบางส่วนแต่แก้ปัญหาไม่สำเร็จ
๒. การให้เหตุผล	๓ (ดี) ๒ (พอใช้) ๑ (ต้องปรับปรุง)	-มีการอ้างอิงที่ถูกต้องและเสนอแนวคิดประกอบการตัดสินใจอย่างสมเหตุสมผล -มีการอ้างอิงที่ถูกต้องบางส่วนและเสนอแนวคิดประกอบการตัดสินใจแต่อาจไม่สมเหตุสมผลบางกรณี -มีการเสนอแนวคิดที่ไม่สมเหตุสมผลในการตัดสินใจและไม่บรรลุการอ้างอิง
๓. การสื่อสารความหมายทางสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	๓ (ดี) ๒ (พอใช้) ๑ (ต้องปรับปรุง)	-ใช้ภาษาและสัญลักษณ์ การสื่อความหมายทางสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมที่ถูกต้องนำเสนอโดยใช้กราฟ แผนภูมิ หรือ ตารางแสดงข้อมูลประกอบตามลำดับขั้นตอนชัดเจนและมีรายละเอียดสมบูรณ์ -ใช้ภาษาและสัญลักษณ์ การสื่อความหมายทางสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมนำเสนอโดยใช้กราฟ แผนภูมิ หรือ ตารางแสดงข้อมูลประกอบตามลำดับขั้นตอนได้ชัดเจนบางส่วน แต่ขาดรายละเอียดที่สมบูรณ์ -ใช้ภาษาและสัญลักษณ์ การสื่อความหมายทางสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมอย่างง่าย ๆ ไม่ได้ใช้กราฟ แผนภูมิ หรือ ตารางและการนำเสนอข้อมูลไม่ชัดเจน

รายการประเมิน	ระดับคุณภาพ	เกณฑ์การพิจารณา
๔. การเชื่อมโยงความรู้ต่าง ๆ	๓ (ดี) ๒ (พอใช้) ๑ (ต้องปรับปรุง)	-นำความรู้ หลักการและวิธีการทางสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมในการเชื่อมโยงกับสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมหรือสาระอื่นในชีวิตประจำวันเพื่อช่วยในการแก้ปัญหาหรือประยุกต์ใช้ได้อย่างสอดคล้องและเหมาะสม -นำความรู้ หลักการ และวิธีการทางสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมในการเชื่อมโยงกับสาระได้บางส่วน -นำความรู้ หลักการ และวิธีการทางสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ไปเชื่อมโยงไม่เหมาะสม

-การประเมินผลสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

การประเมินผลสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน ประเมินโดยใช้แบบประเมินสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน โดยกำหนดเกณฑ์ในการประเมิน ดังนี้

ระดับคุณภาพ	ความหมาย
(๓) ดีเยี่ยม	ผู้เรียนปฏิบัติตามสมรรถนะจนเป็นนิสัย และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อประโยชน์สุขของตนเองและสังคม โดยพิจารณาจากผลการประเมินระดับดีเยี่ยม จำนวน ๓-๕ สมรรถนะ และไม่มีสมรรถนะใดได้ผลการประเมินต่ำกว่าระดับดี
(๒) ดี	ผู้เรียนมีสมรรถนะในการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ เพื่อให้เป็นการยอมรับของสังคมโดยพิจารณาจาก ๑. ได้ผลการประเมินระดับดีเยี่ยม จำนวน ๑-๒ สมรรถนะ และไม่มีสมรรถนะใดได้ผลการประเมินต่ำกว่าระดับดี หรือ ๒. ได้ผลการประเมินระดับดีเยี่ยม จำนวน ๒ สมรรถนะ และไม่มีสมรรถนะใดได้ผลการประเมินต่ำกว่าระดับผ่าน หรือ ๓. ได้ผลการประเมินระดับดี จำนวน ๔-๕ สมรรถนะ และไม่มีสมรรถนะใดได้ผลการประเมินต่ำกว่าระดับผ่าน
(๑) ผ่าน	ผู้เรียนรับรู้และปฏิบัติตามกฎเกณฑ์และเงื่อนไขที่สถานศึกษากำหนด โดยพิจารณาจาก ๑. ได้ผลการประเมินระดับผ่าน จำนวน ๔-๕ สมรรถนะ และไม่มีสมรรถนะใดได้ผลการประเมินต่ำกว่าระดับผ่าน หรือ ๒. ได้ผลการประเมินระดับดี จำนวน ๒ สมรรถนะ และไม่มีสมรรถนะใดได้ผลการประเมินต่ำกว่าระดับผ่าน
(๐) ไม่ผ่าน	ผู้เรียนรับรู้และปฏิบัติได้ไม่ครบตามเกณฑ์และเงื่อนไขที่กำหนด โดยพิจารณาจากผลการประเมินระดับต้องปรับปรุง ตั้งแต่ ๑ สมรรถนะ

เกณฑ์การให้คะแนน

พฤติกรรมที่ปฏิบัติสม่ำเสมอ ให้ ๓ คะแนน

พฤติกรรมที่ปฏิบัติบ่อยครั้ง ให้ ๒ คะแนน

พฤติกรรมที่ปฏิบัติบางครั้ง ให้ ๑ คะแนน

พฤติกรรมที่ปฏิบัติน้อยครั้ง ให้ ๐ คะแนน

เกณฑ์การตัดสินระดับคุณภาพตามสมรรถนะรายข้อ

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
๑๓ - ๑๕	ดีเยี่ยม (๓)
๙ - ๑๒	ดี (๒)
๕ - ๘	ผ่าน (๑)
ต่ำกว่า ๕	ไม่ผ่าน (๐)

แบบประเมินสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

ชื่อ.....นามสกุล.....เลขที่.....ชั้น.....

คำชี้แจง : ให้ผู้สอนสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน และขีด ☐☐ลงในช่องที่ตรงกับคะแนน

สมรรถนะด้าน	รายการประเมิน	ระดับคุณภาพ			
		ดีเยี่ยม (๓)	ดี (๒)	ผ่าน (๑)	ไม่ผ่าน (๐)
๑. ความสามารถในการสื่อสาร	๑.๑ มีความสามารถในการรับ-ส่งสาร				
	๑.๒ มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ ความคิด ความเข้าใจของตนเอง โดยใช้ภาษาอย่างเหมาะสม				
	๑.๓ ใช้วิธีการสื่อสารที่เหมาะสม มีประสิทธิภาพ				
	๑.๔ เจรจาต่อรองเพื่อขจัดและลดปัญหาความขัดแย้งต่างๆ ได้				
	๑.๕ เลือกรับและไม่รับข้อมูลข่าวสารด้วยเหตุผลและถูกต้อง				
	สรุปผลการประเมิน	รวม คะแนน ระดับ			
๒. ความสามารถในการคิด	๓.๑ สามารถแก้ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่เผชิญได้				
	๓.๒ ใช้เหตุผลในการแก้ปัญหา				
	๓.๓ เข้าใจความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงในสังคม				
	๓.๔ แสวงหาความรู้ ประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกันและแก้ไข้ปัญหา				
	๓.๕ สามารถตัดสินใจได้เหมาะสมตามวัย				
	สรุปผลการประเมิน	รวม คะแนน ระดับ			
๓. ความสามารถในการแก้ปัญหา	๓.๑ สามารถแก้ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่เผชิญได้				
	๓.๒ ใช้เหตุผลในการแก้ปัญหา				
	๓.๓ เข้าใจความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงในสังคม				
	๓.๔ แสวงหาความรู้ ประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกันและแก้ไข้ปัญหา				
	๓.๕ สามารถตัดสินใจได้เหมาะสมตามวัย				
	สรุปผลการประเมิน	รวม คะแนน ระดับ			
๔. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต	๔.๑ เรียนรู้ด้วยตนเองได้เหมาะสมตามวัย				
	๔.๒ สามารถทำงานกลุ่มร่วมกับผู้อื่นได้				
	๔.๓ นำความรู้ที่ได้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน				
	๔.๔ จัดการปัญหาและความขัดแย้งได้เหมาะสม				
	๔.๕ หลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเอง				
	สรุปผลการประเมิน	รวม คะแนน ระดับ			

สมรรถนะด้าน	รายการประเมิน	ระดับคุณภาพ			
		ดีเยี่ยม (๓)	ดี (๒)	ผ่าน (๑)	ไม่ผ่าน (๐)
๕. ความสามารถในการใช้	๕.๑ เลือกและใช้เทคโนโลยีได้เหมาะสมตามวัย				
	๕.๒ มีทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยี				

เทคโนโลยี	๕.๓ สามารถนำเทคโนโลยีไปใช้พัฒนาตนเอง				
	๕.๔ ใช้เทคโนโลยีในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์				
	๕.๕ มีคุณธรรม จริยธรรมในการใช้เทคโนโลยี				
	สรุปผลการประเมิน	รวม คะแนน ระดับ			
ระดับคุณภาพตามเกณฑ์การประเมินในหลักสูตรรายชั้น					

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

๓. คุณลักษณะอันพึงประสงค์

การประเมินผลคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ประเมินโดยใช้แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยกำหนดเกณฑ์ในการประเมิน ดังนี้

ระดับคุณภาพ	ความหมาย
(๓) ดีเยี่ยม	ผู้เรียนปฏิบัติตามคุณลักษณะจนเป็นนิสัยและนำไปใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อประโยชน์สุขของตนเองและสังคม โดยพิจารณาจากผลการประเมินทั้ง ๘ คุณลักษณะ คือ ได้ระดับ ๓ จำนวน ๕-๘ คุณลักษณะ และไม่มีคุณลักษณะใดได้ผลการประเมินต่ำกว่าระดับ ๒
(๒) ดี	ผู้เรียนมีคุณลักษณะในการปฏิบัติตามเกณฑ์ เพื่อให้เป็นที่ยอมรับของสังคม โดยพิจารณาจาก ๑. ได้ผลการประเมินระดับ ๓ จำนวน ๑-๔ คุณลักษณะ และไม่มีคุณลักษณะใดได้ผลการประเมินต่ำกว่าระดับ ๒ หรือ ๒. ได้ผลการประเมินระดับ ๓ จำนวน ๔ คุณลักษณะ และไม่มีคุณลักษณะใดได้ผลการประเมินต่ำกว่าระดับ ๑ หรือ ๓. ได้ผลการประเมินระดับ ๒ จำนวน ๕-๘ คุณลักษณะ และไม่มีคุณลักษณะใดได้ผลการประเมินต่ำกว่าระดับ ๑
(๑) ผ่าน	ผู้เรียนรับรู้และปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ และเงื่อนไขที่สถานศึกษากำหนด โดยพิจารณาจาก ๑. ได้ผลการประเมินระดับ ๑ จำนวน ๕-๘ คุณลักษณะ และไม่มีคุณลักษณะใดได้ผลการประเมินต่ำกว่าระดับ ๑ หรือ ๒. ได้ผลการประเมินระดับ ๒ จำนวน ๔ คุณลักษณะ และไม่มีคุณลักษณะใดได้ผลการประเมินต่ำกว่าระดับ ๑
(๐) ไม่ผ่าน	ผู้เรียนรับรู้และปฏิบัติได้ไม่ครบตามกฎเกณฑ์และเงื่อนไขที่สถานศึกษากำหนด โดยพิจารณาจากผลการประเมินระดับ ๐ ตั้งแต่ ๑ คุณลักษณะขึ้นไป

เกณฑ์การให้คะแนน

พฤติกรรมที่ปฏิบัติสม่ำเสมอ ให้ ๓ คะแนน

พฤติกรรมที่ปฏิบัติบ่อยครั้ง ให้ ๒ คะแนน

พฤติกรรมที่ปฏิบัติบางครั้ง ให้ ๑ คะแนน

พฤติกรรมที่ปฏิบัติน้อยครั้ง ให้ ๐ คะแนน

แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์

ชื่อ.....นามสกุล.....เลขที่.....ชั้น.....

คำชี้แจง : ให้ผู้สอนสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน และขีด ☐☐ลงในช่องที่ตรงกับคะแนน

สมรรถนะด้าน	รายการประเมิน	ระดับคุณภาพ			
		ดีเยี่ยม (๓)	ดี (๒)	ผ่าน (๑)	ไม่ผ่าน (๐)
๑. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์	- ยืนตรงเคารพธงชาติ และร้องเพลงชาติได้ - เข้าร่วมกิจกรรมที่สร้างความสามัคคี ประองตอง และเป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน - เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาที่ตนนับถือ ปฏิบัติตามหลักศาสนา - เข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์ตามที่โรงเรียนจัดขึ้น				
๒. ซื่อสัตย์ สุจริต	- ให้ข้อมูลที่ถูกต้อง และเป็นจริง - ปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง				
๓. มีวินัย รับผิดชอบ	- ปฏิบัติตามข้อตกลง กฎเกณฑ์ ระเบียบ ข้อบังคับของครอบครัว มีความตรงต่อเวลาในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ในชีวิตประจำวัน				
๔. ใฝ่เรียนรู้	- รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ และนำไปปฏิบัติได้ - รู้จักจัดสรรเวลาให้เหมาะสม - เชื่อมโยงคำสอนของบิดา -มารดา โดยไม่โต้แย้ง - ตั้งใจเรียน				
๕. อยู่อย่างพอเพียง	- ใช้ทรัพย์สินและสิ่งของของโรงเรียนอย่างประหยัด - ใช้อุปกรณ์การเรียนอย่างประหยัดและรู้คุณค่า - ใช้จ่ายอย่างประหยัดและมีการเก็บออมเงิน				
๖. มุ่งมั่นในการทำงาน	- มีความตั้งใจและพยายามในการทำงานที่ได้รับมอบหมาย - มีความอดทนและไม่ท้อแท้ต่ออุปสรรคเพื่อให้งานสำเร็จ				
๗. รักความเป็นไทย	- มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย - เห็นคุณค่าและปฏิบัติตามวัฒนธรรมไทย				
๘. มีจิตสาธารณะ	๑. รู้จักช่วยพ่อแม่ ผู้ปกครอง และครูทำงาน ๒. รู้จักการดูแลรักษาทรัพย์สินสมบัติและสิ่งแวดล้อมของห้องเรียนและโรงเรียน				
ระดับคุณภาพตามเกณฑ์การประเมินในหลักสูตรรายชั้น					

๔. เกณฑ์การตัดสินผลการเรียน

๔.๑ เกณฑ์การตัดสินระดับผลการเรียน

ระดับผลการเรียน	ความหมาย	ช่วงคะแนน
๐	ผลการเรียนดีเยี่ยม	๐ -๔๙
๑	ผลการเรียนดีมาก	๕๐ -๕๔
๑.๕	ผลการเรียนดี	๕๕ -๕๙
๒	ผลการเรียนค่อนข้างดี	๖๐ -๖๔
๒.๕	ผลการเรียนปานกลาง	๖๕ -๖๙
๓	ผลการเรียนพอใช้	๗๐ -๗๔
๓.๕	ผลการเรียนผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ	๗๕ -๗๙
๔	ผลการเรียนต่ำกว่าเกณฑ์	๘๐ -๑๐๐

๔.๒ เกณฑ์การตัดสินผลการเรียน ร และ มส.

๔.๒.๑ ตัดสินผลการเรียน ร

หมายถึง รอกการตัดสินและยังตัดสินผลการเรียนไม่ได้เนื่องจาก ผู้เรียนไม่มีข้อมูลผลการเรียน
ในรายวิชาครบถ้วน ได้แก่ ไม่ได้วัดผลกลางภาคเรียน/ปลายภาคเรียน ไม่ได้ส่งงาน
ที่มอบหมายให้ทำ ซึ่งงานนั้นเป็นส่วนหนึ่งของการตัดสินผลการเรียน หรือมีเหตุ
สุดวิสัยที่ทำให้ประเมินผลการเรียนไม่ได้

๔.๒.๒ ตัดสินผลการเรียน มส.

หมายถึง ผู้เรียนไม่มีสิทธิเข้ารับการวัดผลปลายภาคเรียน เนื่องจากผู้เรียนมีเวลาเรียนไม่ถึง
ร้อยละ ๘๐ ของเวลาเรียนทั้งหมด และไม่ได้รับการผ่อนผันให้เข้ารับการวัดผล
ปลายภาคเรียน

๕. การประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์และการเขียน

เกณฑ์การประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์และการเขียน คะแนนเต็ม ๒๐ คะแนน

ระดับคุณภาพ	ความหมาย	ช่วงคะแนน
ดีเยี่ยม	มีผลงานที่แสดงถึงความสามารถในการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน ที่มีคุณภาพดีเลิศอยู่เสมอ	๑๖ -๒๐
ดี	มีผลงานที่แสดงถึงความสามารถในการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน ที่มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับได้	๑๓ -๑๕
ผ่าน	มีผลงานที่แสดงถึงความสามารถในการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน ที่มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับได้ แต่ยังมีข้อบกพร่องบางประการ	๑๐ -๑๒
ไม่ผ่าน	ไม่มีผลงานที่แสดงถึงความสามารถในการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน หรือถ้ามีผลงาน ผลงานนั้นยังมีข้อบกพร่องที่ต้องการได้รับการปรับปรุงแก้ไขหลายประการ	๐ - ๙

ส่วนท้าย

การวัดและประเมินผล

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนต้องอยู่บนหลักการพื้นฐานสองประการคือการประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียนและเพื่อตัดสินผลการเรียน ในการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน ให้ประสบผลสำเร็จนั้น ผู้เรียนจะต้องได้รับการพัฒนาและประเมินตามตัวชี้วัดเพื่อให้บรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ สะท้อนสมรรถนะสำคัญ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนซึ่งเป็นเป้าหมายหลักในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในทุกระดับไม่ว่าจะเป็นระดับชั้นเรียน ระดับสถานศึกษา ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับชาติ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ เป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนโดยใช้ผลการประเมินเป็นข้อมูลและสารสนเทศที่แสดงพัฒนาการ ความก้าวหน้า และความสำเร็จทางการเรียนของผู้เรียน ตลอดจนข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาและเรียนรู้อย่างเต็มตามศักยภาพ

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ แบ่งออกเป็น ๔ ระดับ ได้แก่ ระดับชั้นเรียน ระดับสถานศึกษา ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับชาติ มีรายละเอียด ดังนี้

๑. การประเมินระดับชั้นเรียน เป็นการวัดและประเมินผลที่อยู่ในกระบวนการจัดการเรียนรู้ ผู้สอนดำเนินการเป็นปกติและสม่ำเสมอ ในการจัดการเรียนการสอน ใช้เทคนิคการประเมินอย่างหลากหลาย เช่น การซักถาม การสังเกต การตรวจการบ้าน การประเมินโครงงาน การประเมินชิ้นงาน/ภาระงาน แฟ้มสะสมงาน การใช้แบบทดสอบ ฯลฯ โดยผู้สอนเป็นผู้ประเมินเองหรือเปิดโอกาส ให้ผู้เรียนประเมินตนเอง เพื่อนประเมินเพื่อน ผู้ปกครองร่วมประเมิน ในกรณีที่ไม่มีตัวชี้วัดให้มี การสอนซ่อมเสริม

การประเมินระดับชั้นเรียนเป็นการตรวจสอบว่าผู้เรียนมีพัฒนาการความก้าวหน้าในการเรียนรู้ อันเป็นผลมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหรือไม่ และมากน้อยเพียงใด มีสิ่งที่จะต้องได้รับการพัฒนาปรับปรุงและส่งเสริมในด้านใดนอกจากนี้ยังเป็นข้อมูลให้ผู้สอนใช้ปรับปรุงการเรียนการสอนของตนด้วย ทั้งนี้โดยสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด

๒. การประเมินระดับสถานศึกษา เป็นการประเมินที่สถานศึกษาดำเนินการเพื่อตัดสินผล การเรียนของผู้เรียนเป็นรายปี/รายภาค ผลการประเมินการอ่าน คณิตศาสตร์และเขียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน นอกจากนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการศึกษา ของสถานศึกษาว่าส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนตามเป้าหมายหรือไม่ ผู้เรียนมีจุดพัฒนาในด้านใด รวมทั้งสามารถนำผลการเรียนของผู้เรียนในสถานศึกษาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ระดับชาติผลการประเมินระดับสถานศึกษาจะเป็นข้อมูลและสารสนเทศเพื่อการปรับปรุงนโยบาย หลักสูตร โครงการ หรือวิธีการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนเพื่อการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ตามแนวทางการประกันคุณภาพการศึกษาและการรายงานผลการจัดการศึกษาต่อคณะกรรมการสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองและชุมชน

ข้อมูลการประเมินในระดับต่าง ๆ ข้างต้น เป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษาในการตรวจสอบทบทวนพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ถือเป็นภาระความรับผิดชอบของสถานศึกษาที่จะต้องจัดระบบดูแลช่วยเหลือปรับปรุงแก้ไข ส่งเสริมสนับสนุนเพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพบนพื้นฐาน ความแตกต่างระหว่างบุคคลที่จำแนกตามสภาพปัญหาและความต้องการ ได้แก่ กลุ่มผู้เรียนทั่วไป กลุ่มผู้เรียนที่มีความสามารถพิเศษ กลุ่มผู้เรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ กลุ่มผู้เรียนที่มีปัญหาด้านวินัยและพฤติกรรม กลุ่มผู้เรียนที่ปฏิเสธโรงเรียน กลุ่มผู้เรียนที่มีปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคม กลุ่มพิการทางร่างกายและสติปัญญา

เป็นต้น ข้อมูลจากการประเมินจึงเป็นหัวใจของสถานศึกษาในการดำเนินการช่วยเหลือผู้เรียนได้ทัน่วงที เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาและประสบความสำเร็จในการเรียน

สถานศึกษาในฐานะผู้รับผิดชอบจัดการศึกษา จะต้องจัดทำระเบียบว่าด้วยการวัดและประเมินผล การเรียนของสถานศึกษาให้สอดคล้องและเป็นไปตามหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติที่เป็นข้อกำหนดของ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายถือปฏิบัติร่วมกัน

เกณฑ์การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

๑.การตัดสิน การให้ระดับและการรายงานผลการเรียน

๑.๑ การตัดสินผลการเรียน

ในการตัดสินผลการเรียนของกลุ่มสาระการเรียนรู้ การอ่าน คติวิเคราะห์และเขียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนนั้น ผู้สอนต้องคำนึงถึงการพัฒนาผู้เรียนแต่ละคนเป็นหลัก และต้องเก็บข้อมูลของผู้เรียนทุกด้านอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องในแต่ละภาคเรียน รวมทั้งสอนซ่อมเสริมผู้เรียนให้พัฒนาจนเต็มตามศักยภาพ

- (๑) ผู้เรียนต้องมีเวลาเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ ๘๐ ของเวลาเรียนทั้งหมดในรายวิชานั้นๆ
- (๒) ผู้เรียนต้องได้รับการประเมินทุกตัวชี้วัด และผ่านตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด
- (๓) ผู้เรียนต้องได้รับการตัดสินผลการเรียนทุกรายวิชา
- (๔) ผู้เรียนต้องได้รับการประเมิน และมีผลการประเมินผ่านตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด ในการอ่าน คติวิเคราะห์และเขียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

๑.๒ การวัดระดับผลการเรียน

ในการตัดสินเพื่อให้ระดับผลการเรียนรายวิชา สถานศึกษาสามารถให้ระดับผลการเรียนหรือระดับคุณภาพการปฏิบัติของผู้เรียนเป็น ๘ ระดับ

๔	หมายถึง	ช่วงคะแนนเป็นร้อยละ	๘๐ - ๑๐๐
๓.๕	หมายถึง	ช่วงคะแนนเป็นร้อยละ	๗๕ - ๗๙
๓	หมายถึง	ช่วงคะแนนเป็นร้อยละ	๗๐ - ๗๔
๒.๕	หมายถึง	ช่วงคะแนนเป็นร้อยละ	๖๕ - ๖๙
๒	หมายถึง	ช่วงคะแนนเป็นร้อยละ	๖๐ - ๖๔
๑.๕	หมายถึง	ช่วงคะแนนเป็นร้อยละ	๕๕ - ๕๙
๑	หมายถึง	ช่วงคะแนนเป็นร้อยละ	๕๐ - ๕๔
๐	หมายถึง	ช่วงคะแนนเป็นร้อยละ	๐ - ๔๙

๒. การประเมินการอ่าน คติวิเคราะห์และเขียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์

การประเมินจะให้ผ่านและไม่ผ่าน กรณีที่ผ่านให้ระดับผลการประเมินเป็นดีเยี่ยม ดี และผ่าน
ดังนี้

การประเมินการอ่าน คิวิเคราะห์และเขียน เพื่อการเลื่อนชั้นและจบการศึกษา โดยกำหนดเกณฑ์การตัดสิน เป็น ๔ ระดับ ดังนี้

ดีเยี่ยม	หมายถึง	มีผลงานแสดงถึงความสามารถในการอ่าน คิวิเคราะห์และเขียนที่มีคุณภาพดีเลิศอยู่เสมอ
ดี	หมายถึง	ผลงานแสดงถึงความสามารถในการอ่าน คิวิเคราะห์และเขียนที่มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับ
ผ่าน	หมายถึง	ผลงานแสดงถึงความสามารถในการอ่าน คิวิเคราะห์และเขียนที่มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับแต่ยังมีข้อบกพร่องบางประการ
ไม่ผ่าน	หมายถึง	ไม่มีผลงานแสดงถึงความสามารถในการอ่าน คิวิเคราะห์และเขียนหรือถ้ามีผลงาน ผลงานนั้น ยังมีข้อบกพร่องที่ต้องได้รับการปรับปรุงแก้ไขหลายประการ

๓. การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ครอบคลุมสมรรถดังต่อไปนี้

๑. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์
๒. ซื่อสัตย์สุจริต
๓. มีวินัย
๔. ใฝ่เรียนรู้
๕. อยู่อย่างพอเพียง
๖. มุ่งมั่นในการทำงาน
๗. รักความเป็นไทย
๘. มีจิตสาธารณะ

โดยมีเกณฑ์การประเมิน ดังนี้

ดีเยี่ยม	หมายถึง	ผู้เรียนปฏิบัติตามคุณลักษณะจนเป็นนิสัยและนำไปใช้ใน
		ชีวิตประจำวันเพื่อประโยชน์สุขของตนเอง และสังคม
ดี	หมายถึง	ผู้เรียนมีคุณลักษณะในการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์เพื่อให้เป็นที่ยอมรับของสังคม
ผ่าน	หมายถึง	ผู้เรียนรับรู้และปฏิบัติตามกฎเกณฑ์และเงื่อนไขที่โรงเรียนกำหนด
ไม่ผ่าน	หมายถึง	ผู้เรียนรับรู้และปฏิบัติได้ไม่ครบตามกฎเกณฑ์และเงื่อนไขที่โรงเรียนกำหนด

การประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จะต้องพิจารณาทั้งเวลาการเข้าร่วมกิจกรรม การปฏิบัติกิจกรรมและผลงานของผู้เรียน ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด และให้ผลการเข้าร่วมกิจกรรมเป็น ผ่าน และ ไม่ผ่าน

การรายงานผลการเรียน

การรายงานผลการเรียนเป็นการสื่อสารให้ผู้ปกครองและผู้เรียนทราบความก้าวหน้า ในการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งสถานศึกษาต้องสรุปผลการประเมินและจัดทำเอกสารรายงานให้ผู้ปกครองทราบเป็นระยะ ๆ หรืออย่างน้อยภาคเรียนละ ๑ ครั้ง

การรายงานผลการเรียนสามารถรายงานเป็นระดับคุณภาพการปฏิบัติของผู้เรียนที่สะท้อนมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้

สื่อการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้

สื่อการเรียนรู้เป็นเครื่องมือส่งเสริมสนับสนุนการจัดการกระบวนการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนเข้าถึงความรู้ ทักษะกระบวนการ และคุณลักษณะตามมาตรฐานของหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพสื่อการเรียนรู้มีหลากหลายประเภท ทั้งสื่อธรรมชาติ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยี และเครือข่าย การเรียนรู้ต่างๆ ที่มีในท้องถิ่น การเลือกใช้สื่อควรเลือกให้มีความเหมาะสมกับระดับพัฒนาการ และลีลาการเรียนรู้ที่หลากหลายของผู้เรียน ในการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระศิลปะผู้สอนและผู้เรียนสามารถค้นคว้าจากแหล่งเรียนได้ดังนี้

๑. ห้องสมุดของโรงเรียนบ้านวังบวบ
๒. สิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียนและนอกโรงเรียน
๓. ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประชาชนชาวบ้านที่มีความรู้ในศิลปะ ดนตรี นาฏศิลป์ที่มีในชุมชน
๔. สื่อประกอบการสอน เช่น You Tube

วิสัยทัศน์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติ ที่จำเป็นต่อการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

จุดหมาย

1. มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยและปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
2. มีความรู้อันเป็นสากลและมีความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยีและมีทักษะชีวิต
3. มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัย และรักการออกกำลังกาย
4. มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
5. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

1. ความสามารถในการสื่อสาร
2. ความสามารถในการคิด
3. ความสามารถในการแก้ปัญหา
4. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต
5. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี

คุณลักษณะอันพึงประสงค์

1. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์
2. ซื่อสัตย์สุจริต
3. มีวินัย
4. ใฝ่เรียนรู้
5. อยู่อย่างพอเพียง
6. มุ่งมั่นในการทำงาน
7. รักความเป็นไทย

มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้

1. ภาษาไทย
2. คณิตศาสตร์
3. วิทยาศาสตร์
4. สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
5. สุขศึกษาและพลศึกษา
6. ศิลปะ
7. การงานอาชีพและเทคโนโลยี

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

1. กิจกรรมแนะแนว
2. กิจกรรมนักเรียน
3. กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์

อภิธานศัพท์

กตัญญูกตเวทิตะ ผู้รู้อุปการะที่ท่านทำแล้วและตอบแทน แยกออกเป็น ๒ ข้อ ๑. กตัญญู รู้คุณท่าน

๒. กตเวทิตะตอบแทนหรือสนองคุณท่าน ความกตัญญูกตเวทิตะว่าโดยขอบเขต แยกได้เป็น ๒

ระดับ คือ ๒.๑ กตัญญูกตเวทิตะต่อบุคคลผู้มีคุณความดีหรืออุปการะต่อตนเป็นส่วนตัว

๒.๒ กตัญญูกตเวทิตะต่อบุคคลผู้ได้บำเพ็ญคุณประโยชน์หรือมีคุณความดี เกื้อกูลแก่ส่วนร่วม

(พ.ศ. หน้า ๒-๓)

กตัญญูกตเวทิตะต่ออาจารย์/โรงเรียน ในฐานะที่เป็นศิษย์พึงแสดงความเคารพนับถืออาจารย์ผู้

เปรียบเสมือน ทิศเบื้องขวา ดังนี้ ๑. ลูกต้อนรับ แสดงความเคารพ ๒. เข้าไปหา เพื่อบำรุงรับใช้

ปรึกษา ซักถาม รับคำแนะนำ เป็นต้น ๓. พึงด้วยดี พึงเป็น รู้จักฟัง ให้เกิดปัญญา

๔. ประณิบัติ ช่วย บริการ ๕. เรียนศิลปวิทยาโดยเคารพ เอาจริงเอาจังถือเป็นกิจสำคัญด้วยดี

กรรม การกระทำ หมายถึง การกระทำที่ประกอบด้วยเจตนา คือ ทำด้วยความตั้งใจ ประกอบด้วย

ความตั้งใจ หรือตั้งใจทำดีก็ตาม ชั่วก็ตาม เช่น ขุดหลุมพรางดักคนหรือสัตว์ตกลงไปตายเป็นกรรม

แต่ขุดบ่อน้ำไว้กินไว้ใช้สัตว์ตกลงไปตายเองไม่เป็นกรรม (แต่ถ้ารู้ย่ำว่าบ่อน้ำที่ตนขุดไว้อยู่ในที่ซึ่งคน

จะพลัดตกได้ง่ายแล้วปล่อยปละละเลย มีคนตกลงไปก็ไม่พินกรรม) การกระทำที่ดีเรียกว่า “กรรม

ดี” ที่ชั่วเรียกว่า “กรรมชั่ว” (พ.ศ. หน้า ๔)

กรรม ๒ กรรมจำแนกตามคุณภาพ หรือตามธรรมที่เป็นมูลเหตุมี ๒ คือ ๑. อกุศลกรรม กรรมที่เป็น

อกุศล กรรมชั่ว คือเกิดจากอกุศลมูล ๒. กุศลกรรม กรรมที่เป็นกุศล กรรมดี คือกรรมที่เกิด

จากกุศลมูล

กรรม ๓ กรรมจำแนกตามทวารคือทางที่กรรมมี ๓ คือ ๑. กายกรรม การกระทำทางกาย ๒. วาจากรรม

การกระทำทางวาจา ๓. มโนกรรม การกระทำทางใจ

กรรมฐาน ที่ตั้งแห่งการงาน อารมณ์เป็นที่ตั้งแห่งการงานของใจ อูบายทางใจ วิธีฝึกอบรมจิต มี ๒

ประเภท คือ สมถกรรมฐาน คือ อูบายสงบใจ วิปัสสนากรรมฐาน อูบายเรื่องปัญญา

(พ.ศ. หน้า ๑๐)

กุลจิรัฏฐธรรม ๔ ธรรมสำหรับดำรงความมั่นคงของตระกูลให้ยั่งยืน เหตุที่ทำให้ตระกูลมั่งคั่งตั้งอยู่ได้

นาน (พ.ศ. หน้า ๑๓๔) ๑. อนุรักษ์เวสนา คือ ของหายของหมด รู้จักหามาไว้

๒. ชินณปฏิสังขรณา คือ ของเก่าของชำรุด รู้จักบูรณะซ่อมแซม ๓. ปริมิตปานโกชนา คือ

รู้จักประมาณในการกินการใช้ ๔. อธิปจยสีลวันตสถาปนา คือ ตั้งผู้มีศีลธรรมเป็นพ่อ

บ้านแม่เรือน (พ.ศ. หน้า ๑๓๔)

กุศล บุญ ความดี ผลดี สิ่งที่ดี กรรมดี (พ.ศ. หน้า ๒๑)

กุศลกรรม กรรมดี กรรมที่เป็นกุศล การกระทำที่ดีคือเกิดจากกุศลมูล (พ.ศ. หน้า ๒๑)

กุศลกรรมบถ ๑๐ ทางแห่งกรรมดี ทางทำดี กรรมดีอันเป็นทางนำไปสู่สุคติมี ๑๐ อย่างได้แก่

ก. กายกรรม ๓ (ทางกาย) ๑. ปาณาติปาตา เวรมณี เว้นจากการทำลายชีวิต ๒. อทินนาทานา

เวรมณี เว้นจากถือเอาของที่เขาไม่ได้ให้ ๓. กาเมสุมิจฉาจารา เวรมณี เว้นจากประพฤติดินในกาม

ข. วาจากรรม ๔ (ทางวาจา) ได้แก่ ๔. มุสาวาทา เวรมณี เว้นจากพูดเท็จ ๕. ปสุณายวาจา เวรมณี

เว้นจากพูดส่อเสียด ๖. ผรุสสาย วาจา เวรมณี เว้นจากพูดคำหยาบ ๗. สัมผัสปปลาปา เวรมณี เว้น

จากพูดเพ้อเจ้อ

ค. มโนกรรม ๓ (ทางใจ) ๘. อนภิชชา ไม่โลภคอยจ้องอยากได้ของเขา ๙. อพยาบาท ไม่คิดร้าย

เบียดเบียนเขา ๑๐. สัมมาทิฐิ เห็นชอบตามคลองธรรม (พ.ศ. หน้า ๒๑)

กุศลมูล รากเหงาของกุศล ต้นเหตุของกุศล ต้นเหตุของความดี ๓ อย่าง ๑. โลภะ โมหะ (จาละ) ๒.

อโทสะ ไม่คิดประทุษร้าย (เมตตา) ๓. อโมหะ ไม่หลง (ปัญญา) (พ.ศ. หน้า ๒๒)

กุศลวิตก ความตรึกที่เป็นกุศล ความนึกคิดที่ดีงาม ๓ คือ ๑. เนกขัมมวิตก ความตรึกปลอดจากกาม

๒. อพยบาตวิตก ความตรึกปลอดจากพยาบาท ๓. อวิหิงสาวิตก ความตรึกปลอดจากการเบียดเบียน (พ.ศ. หน้า ๒๒)

โกศล ๓ ความฉลาด ความเชี่ยวชาญ มี ๓ อย่าง ๑. อายโกศล คือ ความฉลาดในความเจริญ รอบรู้ทาง

เจริญและเหตุของความเจริญ ๒. อปายโกศล คือ ความฉลาดในความเสื่อม รอบรู้ทางเสื่อมและเหตุของความเสื่อม ๓. อุปายโกศล คือ ความฉลาดในอุบาย รอบรู้วิธีแก้ไขเหตุการณ์และวิธีที่จะทำให้สำเร็จทั้งในการป้องกันความเสื่อมและในการสร้างความเจริญ

ชั้นร กอง พวก หมวด หมายความว่า ของรูปธรรมและนามธรรมทั้งหมดที่แบ่งออกเป็นห้า

กอง ได้แก่รูปชั้นรคือ กองรูป เวทนาชั้นรคือ กองเวทนา สัญญาชั้นรคือ กองสัญญา สังขารชั้นรคือ กองสังขาร วิญญาณชั้นร คือ กองวิญญาณ เรียกรวมว่า เบญจชั้นร

(พ.ศ. หน้า ๒๖ -๒๗)

การวธรรม ๖ ธรรม คือ ความเคารพ การถือปฏิบัติสำคัญที่จะพึงใส่ใจและปฏิบัติด้วย ความเอื้อเฟื้อ

หรือ โดยความหนักแน่นจริงจังมี ๖ ประการ คือ ๑. สัตถุคารวตา ความเคารพในพระศาสดา หรือ พุทธคารวตา ความเคารพในพระพุทธเจ้า ๒. ธรรมคารวตา ความเคารพในพระธรรม

๓. สังฆคารวตา ความเคารพในพระสงฆ์ ๔. ลิกขาคารวตา ความเคารพในการศึกษา

๕. อัปมาทคารวตา ความเคารพในความไม่ประมาท ๖. ปฏิสันถารคารวตา ความเคารพในการปฏิสันถาร (พ.ศ. หน้า ๒๒๑)

คิหิสุข (กามโมคิสุข ๔) สุขของคฤหัสถ์สุขของชาวบ้าน สุขที่ชาวบ้านควรพยายามเข้าถึงให้ได้

สม่าเสมอสุขอันชอบธรรมที่ผู้ครองเรือนควรมี ๔ ประการ ๑. อัตถิสุข สุขเกิดจากความมั่งคั่ง ๒. โภคสุข สุขเกิดจากการใช้จ่ายทรัพย์ ๓. อนนสุข สุขเกิดจากความไม่เป็นหนี้

๔. อนวัชสุข สุขเกิดจากความประพฤติไม่มีโทษ (ไม่บกพร่องเสียหายทั้งทางกาย วาจา และใจ) (พ.ศ. หน้า ๑๗๓)

ฆราวาสธรรม ๔ ธรรมสำหรับฆราวาส ธรรมสำหรับการครองเรือน หลักการครองชีวิตของคฤหัสถ์

๔ ประการ ได้แก่ ๑. สัจจะ คือ ความจริง ซื่อตรง ซื่อสัตย์จริงใจ พุดจริง ทำจริง ๒. ทมะ คือ การฝึกฝน การข่มใจ ฝึกนิสัย ปรับตัว รู้จักควบคุมจิตใจ ฝึกหัด ตัดนิสัย แก้ไขข้อบกพร่องปรับปรุงตนให้เจริญก้าวหน้า ด้วยสติปัญญา ๓. ขันติ คือ ความอดทน ตั้งหน้าทำหน้าที่การงานด้วยความขยันหมั่นเพียร เข้มแข็ง ทนทาน ไม่หวั่นไหว มั่นในจุดหมาย ไม่ท้อถอย

๔. จาคะ คือ เสียสละ สละกิเลส สละความสุขสบาย และผลประโยชน์ส่วนตนได้ใจกว้าง พร้อมทั้งจะรับฟังความทุกข์ความคิดเห็นและความต้องการของผู้อื่น พร้อมทั้งจะร่วมมือช่วยเหลือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่คับแคบเห็นแก่ตัวหรือ เอาแต่ใจตัว (พ.ศ. หน้า ๔๓)

จิต ธรรมชาติที่รู้อารมณ์สภาพที่นึกคิด ความคิด ใจ ตามหลักฝ่ายอภิธรรม จำแนกจิตเป็น ๘๙ แบ่ง

โดย ชาติเป็นอกุศลจิต ๑๒ กุศลจิต ๒๑ วิปากจิต ๓๖ และกิริยาจิต ๘ (พ.ศ. หน้า ๔๓)

เจตสิก ธรรมที่ประกอบกับจิต อากาหรือคุณสมบัติต่างๆ ของจิต เช่น ความโลภ ความโกรธ ความ

หลง ศรัทธา เมตตา สติ ปัญญา เป็นต้น มี ๕๒ อย่าง จัดเป็นอัญญสมานาเจตสิก

๑๓ อกุศเจตสิก ๑๔ โสภณเจตสิก ๒๕ (พ.ศ. หน้า ๔๙)

ฉันทะ ๑. ความพอใจ ความชอบใจ ความยินดี ความต้องการ ความรักใคร่ในสิ่งนั้นๆ ๒. ความยินยอม ความยอมให้ที่ประชุมทำกิจนั้นๆ ในเมื่อตนมิได้ร่วมอยู่ด้วย เป็นธรรมเนียมของภิกษุที่อยู่ ในวัดซึ่งมีสมาธิร่วมกัน มีสิทธิที่จะเข้าประชุมทำกิจของสงฆ์เว้นแต่ภิกษุนั้นอาพาธ จะเข้าร่วมประชุมด้วยไม่ได้ ก็มอบฉันทะคือ แสดงความยินยอมให้สงฆ์ทำกิจนั้นๆ ได้

(พ.ศ. หน้า ๕๒)

ฌาน การเพ่ง การเพ่งพินิจด้วยจิตที่เป็นสมาธิแน่วแน่มิ ๒ ประเภท คือ ๑. รูปฌาน ๒. อรูปฌาน

(พ.ศ. หน้า ๖๐)

ฌานสมบัติ การบรรลุฌาน การเข้าฌาน (พุทธธรรม หน้า ๙๖๔)

คุณธรรม ธรรมที่เป็นหนทางแห่งความสำเร็จ คือ ข้อปฏิบัติที่เป็นคุณประดุจขั้วอันเปิดออกไปสู่

ความสุขความ เจริญก้าวหน้าแห่งชีวิต ๖ ประการ คือ ๑. อโรคยะ คือ รักษาสุขภาพดี มิให้มีโรคทั้งจิตและกาย ๒. ศีล คือ มีระเบียบวินัย ไม่ก่อเวรภัยแก่สังคม ๓. พุทธานุมัตติ คือ ได้คนดีเป็นแบบอย่างศึกษาเยี่ยง นิยมแบบอย่างของมหาบุรุษพุทธชน ๔. สุตตะ คือ ตั้งเรียนรู้ให้จริง เล่าเรียนคั่นคว้าให้รู้ เชี่ยวชาญ ใฝ่สดับเหตุการณ์ให้รู้เท่าทัน ๕. ธรรมานุวัติ คือ ทำแต่สิ่งที่ถูกต้องดีงาม ดำรงมั่นใน สุจริต ทั้งชีวิต และงานดำเนินตามธรรม ๖. อลีนตา คือ มีความขยันหมั่นเพียร มีกำลังใจแข็งแกร่ง ไม่ท้อแท้เฉื่อยชา เพียรก้าวหน้าเรื่อยไป (ธรรมานุวัติ บทที่ ๑๕ คนสืบตระกูลขอ ก. หน้า ๕๕)

หมายเหตุ หลักธรรมข้อนี้เรียกชื่ออีกอย่างหนึ่งว่า “วัฒนธรรม” ตรงคาบалиว่า “อรรถการ” ประดุจแห่งประโยชน์

ตัณหา (๑) ความทะยานอยาก ความดิ้นรน ความปรารถนา ความแส่นหา มี ๓ คือ ๑. กามตัณหา

ความทะยาน อยากในกาม อยากได้อารมณ์อันน่ารักน่าใคร่ ๒. ภวตัณหา ความทะยานอยากในภพอยากเป็นนั่น เป็นนี่ ๓. วิภวตัณหา ความทะยานอยากในวิภพ อยากไม่เป็นนั่นไม่เป็นนี่ อยากพรากรพันดับสูญไปเสีย

ตัณหา (๒) ติตามารนางหนึ่งใน ๓ นาง ที่อาสาพระยามารผู้เป็นบิดา เข้าไปประโลมพระพุทเจ้าด้วย

อาการ ต่างๆ ในสมัยที่พระองค์ประทับอยู่ที่ตณอชปาลนิโครธ ภายหลังตรัสรู้ใหม่ๆ (อีก ๒ นางคือ อรดีกับ ราคา) (พ.ศ. หน้า ๗๒)

ไตรลักษณ์ ลักษณะสาม คือ ความไม่เที่ยง ความเป็นทุกข์ความไม่ใช่ตัวตน ๑. อนิจจตา (ความเป็น

ของไม่เที่ยง) ๒. ทุกข์ตา (ความเป็นทุกข์ ๓. อนัตตา (ความเป็นของไม่ใช่ตน) (พ.ศ. หน้า ๑๐๔)

ไตรสิกขา สิกขาสาม ข้อปฏิบัติที่ต้องศึกษา ๓ อย่าง คือ ๑. อธิศีลสิกขา หมายถึง สิกขา คือ ศีลอันยิ่ง

๒. อธิจิตตสิกขา หมายถึง สิกขา คือ จิตอันยิ่ง ๓. อธิปัญญาสิกขา หมายถึง สิกขา คือ ปัญญาอันยิ่ง เรียกกันง่ายๆ ว่า ศีล สมาธิ ปัญญา (พ.ศ. หน้า ๘๗)

ทศพิธราชธรรม ๑๐ ธรรม สำหรับพระเจ้าแผ่นดิน คุณสมบัติของนักปกครองที่ดี สามารถปกครอง

แผ่นดิน โดยธรรม และยังประโยชน์สุขให้เกิดแก่ประชาชน จนเกิดความชื่นชมยินดี มี ๑๐ ประการ คือ ๑. ทาน การให้ทรัพย์สินสิ่งของ ๒. ศีล ประพฤติดีงาม ๓. บริจาคะ ความเสียสละ ๔. อาชวะ ความซื่อตรง ๕. มัทวะ ความอ่อนโยน ๖. ตบะ ความทรงเดช เภากิเลสตัณหา ไม่หมกมุ่นในความสุขสำราญ ๗. อักโกธะความไม่กริ้วโกรธ ๘. อวิหิงสา ความไม่ข่มเหงเบียดเบียน ๙. ขันติ ความอดทนเข้มแข็ง ไม่ทอถอย ๑๐. อวิโรธนะ ความไม่คลาดธรรม (พ.ศ. หน้า ๒๕๐)

ทวิธมมิกัตถสังวัตตนิกรธรรม ๔ ธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ในปัจจุบัน คือ ประโยชน์สุขสามัญที่

มองเห็น กันในชาตินี้ที่คนทั่วไปปรารถนา เช่น ทรัพย์ยศ เกียรติ ไม้ตรี เป็นต้น มี ๔ ประการ คือ
 ๑. อุภูฐานสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความหมั่น ๒. อารักขสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการรักษา
 ๓. กัลป์ยาณมิตตตา ความมีเพื่อนเป็นคนดี ๔. สมชีวิตา การเลี้ยงชีพตามสมควรแก่กำลังทรัพย์ที่
 หาได้ (พ.ศ. หน้า ๙๕)

ทุกข์ ๑. สภาพที่ทนอยู่ได้ยาก สภาพที่คงทนอยู่ไม่ได้เพราะถูกบีบคั้นด้วยความเกิดขึ้นและดับสลาย
 เนื่องจาก ต้องไปตามเหตุปัจจัยที่ไม่ขึ้นต่อตัวมันเอง ๒. สภาพที่ทนได้ยาก ความรู้สึกไม่สบาย ได้แก่
 ทุกข์เวทนา (พ.ศ. หน้า ๙๙)

พุทธกริยา กริยาที่ทำได้ยาก การทำความเพียรอันยากที่ใครๆ จะทำได้เช่น การบำเพ็ญเพียรเพื่อ
 บรรลุธรรม วิเศษ ด้วยวิธีที่มานตนาต่างๆ เช่น กลั่นลมอัสสาสะ (ลมหายใจเข้า) ปัสสาสะ (ลม
 หายใจออก) และ อดอาหาร เป็นต้น (พ.ศ. หน้า ๑๐๐)

ทุจจริต ๓ ความประพฤติไม่ดี ประพฤติชั่ว ๓ ทาง ได้แก่ ๑. กายทุจจริต ประพฤติชั่วทางกาย
 ๒. วจิตุจจริต ประพฤติชั่วทางวาจา ๓. มโนทุจจริต ประพฤติชั่วทางใจ (พ.ศ. หน้า ๑๐๐)

เทวทูต ๔ ทูตของยมเทพ สื่อแจ้งข่าวของมฤตยู สัญญาณที่เตือนให้ระลึกถึงคติธรรมดาของชีวิต มีให้
 ความประมาท ได้แก่คนแก่คนเจ็บ คนตาย และสมณะ ๓ อย่างแรกเรียกเทวทูต สอนสมณะเรียก
 ร่วมเป็น เทวทูตไปด้วยโดยปริยายเพราะมาในหมวดเดียวกัน แต่ในบาลีทานเรียกว่านิมิต ๔ ไม่ได้
 เรียกเทวทูต (พ.ศ. หน้า ๑๐๒)

ธาตุ ๔ สิ่งที่ทรงภาวะของมันอยู่เองตามธรรมดาของเหตุปัจจัย ได้แก่ ๑. ปฐวีธาตุ หมายถึง ภาวะ
 ที่แผ่ไปหรือ กินเนื้อที่ เรียกชื่อสามัญว่า ธาตุแข็งหรือธาตุดิน ๒. อาโปธาตุ หมายถึง ภาวะที่
 เอิบอาบดูดซึม เรียกสามัญว่า ธาตุเหลว หรือธาตุน้ำ ๓. เตโชธาตุ หมายถึง ภาวะที่ทำให้ร้อน
 เรียกสามัญว่า ธาตุไฟ ๔. วาโยธาตุ หมายถึง ภาวะที่ทำให้เคลื่อนไหว เรียกสามัญว่า ธาตุลม
 (พ.ศ. หน้า ๑๑๓)

นาม ธรรมที่รู้จักกันด้วยชื่อ กำหนดรู้ด้วยใจเป็นเรื่องของจิตใจ สิ่งที่ไม่มรูปราง ไม่มีรูปแต่น้อมมาเป็น
 อารมณ์ ของจิตได้ (พ.ศ. หน้า ๑๒๐)

นิยาม ๕ กำหนดอันแน่นอน ความเป็นไปอันมีระเบียบแน่นอนของธรรมชาติ กฎธรรมชาติ
 ๑. อุตุนิยาม (กฎธรรมชาติเกี่ยวกับอุณหภูมิจึงหรือปรากฏการณ์ธรรมชาติต่างๆ โดยเฉพาะ ดิน น้ำ
 อากาศ และฤดูกาล อันเป็นสิ่งแวดล้อมสำหรับมนุษย์ ๒. พืชนิยาม (กฎธรรมชาติเกี่ยวกับการ
 สืบพันธุ์ มีพันธุกรรมเป็นต้น) ๓. จิตตนิยาม (กฎธรรมชาติเกี่ยวกับการทำงานของจิต)
 ๔. กรรมนิยาม (กฎธรรมชาติเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์คือ กระบวนการให้ผลของการกระทำ)
 ๕. ธรรมนิยาม (กฎธรรมชาติเกี่ยวกับความสัมพันธ์และอาการที่เป็นเหตุ เป็นผลแก่กันแห่งสิ่ง
 ทั้งหลาย (พ.ศ. หน้า ๑๙๔)

นิวรณ ๕ สิ่งที่กั้นจิตไม่ให้ก้าวหน้าในคุณธรรม ธรรมที่กั้นจิตไม่ให้บรรลุคุณความดี อุกุศลธรรมที่ทำให้จิต
 ให้เศร้าหมองและทำปัญญาให้อ่อนกำลัง ๑. กามฉันทะ (ความพอใจในกาม ความต้องการ
 กามคุณ) ๒. พยาบาท (ความคิดร้าย ความขัดเคืองแค้นใจ) ๓. ถีนมิทธะ (ความหดหู่และเซื่อง
 ซึม) ๔. อุทธัจจ กุกกุจจะ (ความฟุ้งซ่านและร้อนใจ ความกระวนกระวายกลุ่มกังวล)
 ๕. วิจิกิจฉา (ความลังเลสงสัย) (พ.ศ. หน้า ๑๙๕)

นิโรธ ความดับทุกข์คือดับต้นเหตุได้สิ้นเชิง ภาวะปลอดทุกข์เพราะไม่มีทุกข์ที่จะเกิดขึ้นได้หมายถึง
 พระนิพพาน (พ.ศ. หน้า ๑๒๗)

บารมี คุณความดีที่บำเพ็ญอย่างยิ่งยวด เพื่อบรรลุจุดหมายอันสูงยิ่งมี ๑๐ คือ ทาน ศีล เนกขัมมะ ปัญญา วิริยะ ขันติ สัจจะ อธิษฐาน เมตตา อุเบกขา (พ.ศ. หน้า ๑๓๖)

บุญกิริยาวัตถุ ๓ ที่ตั้งแห่งการทำบุญ เรื่องที่จัดเป็นการทำความดี หลักการทำความดี ทางความดีมี ๓ ประการ คือ ๑. ทานมัย คือ ทำบุญด้วยการให้ปันสิ่งของ ๒. ศีลมัย คือ ทำบุญด้วยการรักษาศีล หรือประพฤติดี มีระเบียบวินัย ๓. ภาวนมัย คือ ทำบุญด้วยการเจริญภาวนา คือฝึกอบรมจิตใจ (พ.ศ. หน้า ๑๐๙)

บุญกิริยาวัตถุ ๑๐ ที่ตั้งแห่งการทำบุญ ทางความดี ๑. ทานมัย คือ ทำบุญด้วยการให้ปันสิ่งของ ๒. ศีลมัย คือ ทำบุญด้วยการรักษาศีล หรือประพฤติดี ๓. ภาวนมัย คือ ทำบุญด้วยการเจริญภาวนา คือฝึกอบรม จิตใจ ๔. อปายณมัย คือ ทำบุญด้วยการประพฤติอ่อนน้อมถ่อมตน ๕. เวยยาวัจจมัย คือ ทำบุญด้วย การช่วยขวนขวาย รับใช้ ๖. ปตติทานมัย คือ ทำบุญด้วยการ เถลี่ยสวนแห่งความดีให้แก่ผู้อื่น ๗. ปตตานโมทนามัย คือ ทำบุญด้วยการยินดีในความดีของผู้อื่น ๘. อัมมัสสวนมัย คือ ทำบุญด้วย การฟังธรรม ศึกษาหาความรู้ ๙. อัมมเทศนามัย คือ ทำบุญด้วยการ สอนธรรมให้ความรู้ ๑๐. ทิฏฐุกรรม คือ ทำบุญด้วยการทำความเห็นให้ตรง (พ.ศ. หน้า ๑๑๐)

บุพนิมิตของมัชฌิมาปฏิบัติ บุพนิมิต แปลว่า สิ่งที่เป็นเครื่องหมายหรือสิ่งบ่งบอกล่วงหน้า พระพุทธ องค์ตรัส เปรียบเทียบว่า ก่อนที่ดวงอาทิตย์จะขึ้น ย่อมมีแสงเงินแสงทองปรากฏให้เห็นก่อนฉันใด ก่อนที่ อริยมรรคซึ่งเป็นข้อปฏิบัติสำคัญในพระพุทธศาสนาจะเกิดขึ้น ก็มีธรรมบางประการปรากฏ ขึ้นก่อน เหมือนแสงเงินแสงทองฉันนั้น องค์ประกอบของธรรมดังกล่าว หรือบุพนิมิตแห่ง มัชฌิมาปฏิบัติ ได้แก่ ๑. กัลยาณมิตตตา ความมีกัลยาณมิตร ๒. สีสัมปทา ถึงพร้อมด้วยศีล มี วินัย มีความเป็น ระเบียบในชีวิตของตนและในการอยู่ร่วมในสังคม ๓. ฉันทสัมปทา ถึงพร้อมด้วย ฉันทะ พอใจใฝ่รัก ในปัญญา สัจธรรม ในจริยธรรม ใฝ่รู้ในความจริงและใฝ่ทำความดี ๔. อัตต สัมปทา ความถึงพร้อม ด้วยการที่จะฝึกฝน พัฒนาตนเอง เห็นความสำคัญของการที่จะต้องฝึกตน ๕. ทิฏฐิสัมปทา ความถึง พร้อมด้วยทิฏฐิ ยึดถือ เชื่อถือในหลักการ และมีความเห็นความเข้าใจ พื้นฐานที่มองสิ่งทั้งหลาย ตามเหตุปัจจัย ๖. อัปมาทสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความไม่ประมาท มี ความกระตือรือร้นอยู่เสมอ เห็นคุณค่าของกาลเวลา เห็นความเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งที่กระตุ้นเตือนให้ เร่งรัดการค้นหาให้เข้าถึง ความจริงหรือในการทำชีวิตที่ดีงามให้สำเร็จ ๗. โยนิโสมนสิการ รู้จัดคิด พิจารณา มองสิ่งทั้งหลาย ให้ได้ความรู้และได้ประโยชน์ที่จะเอามาใช้พัฒนาตนเองยิ่งๆ ขึ้นไป (แสง เงินแสงทองของชีวิตที่ ดี งาม:พระธรรมปลูก) (ป.อ. ปยุตโต)

เบญจธรรม ธรรม ๕ ประการ ความดี ๕ อย่าง ที่ควรประพฤติคู่กันไปกับการรักษาเบญจศีลตามลำดับ ขอ ดังนี้ ๑. เมตตากรุณา ๒. สัมมาอาชีวะ ๓. กามสังวร (สำรวมในกาม) ๔. สัจจะ ๕. สติสัมปชัญญะ (พ.ศ. หน้า ๑๔๐ – ๑๔๑)

เบญจศีล ศีล ๕ เว้นฆ่าสัตว์เว้นลักทรัพย์เว้นประพฤติผิดในกาม เว้นพูดปด เว้นของเมา (พ.ศ. หน้า ๑๔๑)

ปฐมเทศนา เทศนาครั้งแรก หมายถึง อัมมจักรกัปปวัตตนสูตรที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงแก่พระปัญจ วัคคีย์ในวัน ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๘ หลังจากวันตรัสรู้สองเดือน ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน เมืองพาราณ สี (พ.ศ. หน้า ๑๔๗)

ปฏิจจสมุปบาท สภาพอาศัยปัจจัยเกิดขึ้น การที่สิ่งทั้งหลายอาศัยกันจึงมีขึ้น การที่ทุกข์เกิดขึ้นเพราะ อาศัย ปัจจัยต่อเนื่องกันมา (พ.ศ. หน้า ๑๔๓)

ปริยัติ พุทธพจนอันจะพึงเลาเรียน สิ่งทีควรเลาเรียน การเลาเรียนพระธรรมวินัย (พ.ศ. หน้า ๑๔๕)

ปธาน ๔ ความเพียร ๔ อย่าง ได้แก่ ๑. สังวรปธาน คือ การเพียรระวังหรือเพียรปกกัน (ยับยั้งบาปอกุศลธรรมที ยังไม่เกิด ไม่ให้เกิดขึ้น) ๒. ปหานปธาน คือ เพียรละบาปอกุศลทีเกิดขึ้นแล้ว ๓. ภวานาปธาน คือ เพียรเจริญ หรือทาอกุศลธรรมทียังไม่เกิดให้เกิดขึ้น ๔. อนรักขนาปธาน คือ เพียรรักษาอกุศลธรรมที เกิดขึ้นแล้วไม่ให้เสื่อมไปและทำให้เพิ่มไพบูลย(พ.ศ. หน้า ๑๔๙)

ปปัญจธรรม ๓ กิเลสเครื่องเน่นชา กิเลสทีเป็นตัวการทำให้คิดปรุงแต่งยึดเยื้อพิสดาร ทำให้เขาห่างออกไปจาก ความเป็นจริงง่าย ๆ เปิดเผย ก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ และขัดขวางไม่ให้เข้าถึงความจริงหรือทำให้ ไม่อาจแก้ปัญหาอย่างถูกทางตรงไปตรงมา มี ๓ อย่าง คือ ๑. ตัณหา (ความทะยานอยาก ความปรารถนาทีจะบำรุงบำเรอ ปรนเปรอตน ความอยากได้ออยากเอา) ๒. ทิฏฐิ (ความคิดเห็น ความเชื่อถือ ลัทธิ ทฤษฎีอุดมการณ์ต่างๆ ทียึดถือไว้โดยมมายหรือโดยอาการเชิดชูว่าอย่างนี้เท่านั้นจริงอย่างอื่น เท็จทั้งนั้นเป็นตน ทำให้ปิดตัวแคบ ไม่ยอมรับฟังใคร ตัดโอกาสทีจะเจริญปัญญา หรือคิดเตลิดไปข้าง เดียวตลอดจนเป็นเหตุแห่งการเบียดเบียนบีบคั้นผู้อื่นทีไม่ถืออย่างตน ความยึดติดในทฤษฎี ฯลฯ คือ ความคิดเห็นเป็นความจริง) ๓. มานะ (ความถือตัว ความสำคัญตนว่าเป็นนั่นเป็นนี่ ถือสูง ถือต่ำ ยิ่งใหญ่เท่าเทียมหรือด้อยกว่าผู้อื่น ความอยากเด่นอยากยกชูตนให้ยิ่งใหญ่(พ.ศ. หน้า ๑๑๑)

ปฏิเวธ เข้าใจตลอด แทงตลอด ตรัสรู้รู้ทะลุปรุโปร่ง ลุล่วงด้วยการปฏิบัติ (พ.ศ. หน้า ๑๔๕)

ปฏิเวธสัทธรรม สัทธรรม คือ ผลอันจะพึงเขาถึงหรือบรรลุด้วยการปฏิบัติได้แก่มรรค ผล และนิพพาน (พ.ศ. หน้า ๑๒๕)

ปัญญา ๓ ความรอบรู้เข้าใจ รู้ซึ้ง มี ๓ อย่าง คือ ๑. สุตมยปัญญา (ปัญญาเกิดแต่การสดับการเลาเรื่อง) ๒. จิน ตามนปัญญา (ปัญญาเกิดแต่การคิด การพิจารณาหาเหตุผล) ๓. ภวานมยปัญญา (ปัญญาเกิดแต่ การฝึกอบรมลงมือปฏิบัติ) (พ.ศ. หน้า ๑๑๓)

ปัญญาคุณิธรรม ธรรมเป็นเครื่องเจริญปัญญา คุณธรรมทีก่อให้เกิดความเจริญองงามแห่งปัญญา ๑.

สปปุ ริสสังเสวะ คบหาสัตบุรุษ เสวนาทานผู้ทรง ๒. สัทธัมมัสสนะ ฟังสัทธรรม เอาใจใส่เลาเรียนหาความรู้จริง ๓. โยนิโสมนสิการ ทำในใจโดยแยบคาย คิดหาเหตุผลโดยถูกวิธี ๔. ธัมมานุธัมมปฏิบัติ ปฏิบัติธรรมถูกต้องตามหลัก คือ ให้สอดคล้องพอดี ขอบเขตความหมาย และวัตถุประสงค์ทีสัมพันธ์ กับธรรมข้ออื่นๆ นำสิ่งทีได้เลาเรียนและตริตรองเห็นแล้วไปใช้ปฏิบัติให้ถูกต้องตามความมุ่งหมาย ของสิ่งนั้นๆ (พ.ศ. หน้า ๑๖๒ – ๑๖๓)

ปาปณิกิธรรม ๓ หลักพ่อค้า องค์คุณของพ่อค้ามี ๓ อย่าง คือ ๑ จักขุมา ตาดี (รู้จักสินค้า) ดูของเป็น สามารถ คำนวนราคา กะทูน เก่งกาไร แม่นยำ ๒. วิรูโร จัดเจนธุรกิจ (รู้แหล่งซื้อขาย รู้ความเคลื่อนไหว ความต้องการของตลาด สามารถในการจัดซื้อจัดจำหน่าย รู้ใจและรู้จักเอาใจลูกค้า) ๓. นิสสยสัม ปนโน พร้อมด้วยแหล่งทุนอาศัย (เป็นที่เชื่อถือไว้วางใจในหมู่แหล่งทุนใหญ่ๆ หาเงินมาลงทุนหรือ ดำเนินกิจการโดยง่าย) (พ.ศ. หน้า ๑๑๔)

ผัสสะ หรือ สัมผัส การถูกต้อง การกระทบ ความประจวบกันแห่งอายตนะภายใน อายตนะภายนอก และ วิญญาน มี ๖ คือ ๑. จักขุสัมผัส (ความกระทบทางตา คือ ตา + รูป + จักขุ - วิญญาน) ๒. โสต สัมผัส(ความกระทบทางหู คือ หู + เสียง + โสตวิญญาน) ๓. ชานสัมผัส (ความกระทบทางจมูก คือ จมูก + กลิ่น + ชานวิญญาน) ๔. ชิวหาสัมผัส (ความกระทบทางลิ้น คือ ลิ้น + รส + ชิวหา

วิญญาน) ๕. กายสัมผัส (ความกระทบทางกาย คือ กาย + โผฏฐัพพะ + กายวิญญาน) ๖. มโนสัมผัส (ความกระทบทางใจ คือ ใจ + ธรรมารมณ์ในวิญญาน)

(พ.ธ. หน้า ๒๓๓)

ผู้วิเศษ หมายถึง ผู้สำเร็จ ผู้มีวิทยากร (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

พระธรรม คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลักความจริงและหลักความประพฤติ (พ.ศ. หน้า ๑๘๓)

พระอนุพุทธะ ผู้ตรัสรู้ตาม คือ ตรัสรู้ด้วยได้ระดับเล่าเรียนและปฏิบัติตามที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงสอน (พ.ศ. หน้า ๓๗๔)

พระปัจเจกพุทธะ พระพุทธเจ้าประเภทหนึ่ง ซึ่งตรัสรู้เฉพาะตัว มิได้สั่งสอนผู้อื่น (พ.ศ. หน้า ๑๖๒)

พระพุทธคุณ ๙ คุณของพระพุทธเจ้า ๙ ประการ ได้แก่ อรหะ เป็นผู้ไกลจากกิเลส ๒. สมมาสัมพุทโธ เป็นผู้ตรัสรู้ชอบได้โดยพระองค์เอง ๓. วิชชาจรณสมปนโน เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยวิชาและ จรณะ ๔. สุคโต เป็นผู้เสด็จไปแล้วด้วยดี ๕. โลกวิทู เป็นผู้รู้โลกอย่างแจ่มแจ้ง ๖. อนุตตโร ปุริสทมมสารถิ เป็นผู้สามารถฝึกบุรุษที่สมควรฝึกได้อย่างไม่มีใครยิ่งกว่า ๗. สตถา เทวมนุสสาน เป็นครูผู้สอน เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย ๘. พุทโธ เป็นผู้รู้ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน ๙. ภควา เป็นผู้มีโชค มีความเจริญจำแนก ธรรมสั่งสอนสัตว์ (พ.ศ. หน้า ๑๙๑)

พระพุทธเจ้า ผู้ตรัสรู้โดยชอบแล้วสอนผู้อื่นให้รู้ตาม ทานผู้รู้ดี รู้ชอบด้วยตนเองก่อนแล้ว สอนประชุมชนให้ ประพฤติชอบด้วยกาย วาจา ใจ (พ.ศ. หน้า ๑๘๓)

พระภิกษุ ชายผู้ได้อุปสมบทแล้ว ชายที่บวชเป็นพระ พระผู้ชาย แปลตามรูปศัพท์ว่า ผู้ขอหรือผู้มองเห็นภัยในสังขารหรือผู้ทำลายกิเลส คูบริษัท ๔ สหธรรมิก บรรพชิต อุปสัมบัน ภิกษุสาวก รูปแรก ได้แก่ พระอัญญาโกณฑัญญะ (พ.ศ. หน้า ๒๐๔)

พระรัตนตรัย รัตนะ ๓ แก้วอันประเสริฐ หรือสิ่งล้ำค่า ๓ ประการ หลักที่เคารพบูชาสูงสุดของพุทธศาสนิกชน ๓ อย่าง คือ ๑ พระพุทธเจ้า (พระผู้ตรัสรู้เอง และสอนให้ผู้อื่นรู้ตาม) ๒. พระธรรม (คำสั่งสอนของ พระพุทธเจ้า ทั้งหลักความจริงและหลักความประพฤติ) ๓. พระสงฆ์หมู่สาวกผู้ปฏิบัติตามคำสั่ง สอนของพระพุทธเจ้า) (พ.ธ. หน้า ๑๖๖)

พระสงฆ์ หมู่ชนที่ฟังคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าแล้วปฏิบัติชอบตามพระธรรมวินัย หมู่สาวกของพระพุทธเจ้า (พ.ศ. หน้า ๑๘๕)

พระสัมมาสัมพุทธเจ้า หมายถึง ทานผู้ตรัสรู้เอง และสอนผู้อื่นให้รู้ตาม (พ.ศ. หน้า ๑๘๙)

พระอนุพุทธะ หมายถึง ผู้ตรัสรู้ตาม คือ ตรัสรู้ด้วยได้ระดับเล่าเรียนและปฏิบัติตามที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรง สอน ได้แก่พระอรหันต์สาวกทั้งหลาย (พ.ศ. หน้า ๓๗๔)

พระอริยบุคคล หมายถึง บุคคลผู้เป็นอริยะ ท่านผู้บรรลุลหรรษพิเศษ มีโสดาปัตติผล เป็นต้น มี ๔ คือ

๑. พระโสดาบัน

๒. พระสกทาคามี (หรือสกิทาคามี)

๓. พระอนาคามี

๔. พระอรหันต์

แบ่งพิสดารเป็น ๘ คือ

พระผู้ตั้งอยู่ในโสดาปัตติมรรค และพระผู้ตั้งอยู่ในโสดาปัตติผล ๑

พระผู้ตั้งอยู่ในสกทาคามีมรรค และพระผู้ตั้งอยู่ในสกทาคามีผล ๑

พระผู้ตั้งอยู่ในอนาคามีมรรค และพระผู้ตั้งอยู่ในอนาคามีผล ๑

พระผู้ตั้งอยู่ในอรหัตตมรรค และพระผู้ตั้งอยู่ในอรหัตตผล ๑ (พ.ศ. หน้า ๓๘๖)

พราหมณ์ หมายถึง คนวรรณะหนึ่งใน ๔ วรรณะ คือ กษัตริย์ พราหมณ์ แพศย์ ศูทร ; พราหมณ์เป็น
วรรณะ นักบวชและเป็นเจ้าพิธี ถือตนว่าเป็นวรรณะสูงสุด เกิดจากปากพระพรหม
(พ.ศ. หน้า ๑๘๕)

พละ ๔ กำลัง พละ ๔ คือ ธรรมอันเป็นพลังทำให้ดำเนินชีวิตด้วยความมั่นใจ ไม่ต้องหวาดหวั่นภัย
ต่างๆ ได้แก่ ๑. ปัญญาพละ กำลังคือปัญญา ๒. วิริยพละ กำลังคือความเพียร ๓. อนวัชพละ
กำลังคือการ กระทำที่ไม่มีโทษ ๔. สังคหพละ กำลังการสังเคราะห์คือ เกื้อกูลอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ดี
(พ.ศ. หน้า ๑๘๕ – ๑๘๖)

พละ ๕ พละ กำลัง พละ ๕ คือ ธรรมอันเป็นกำลัง ซึ่งเป็นเครื่องเกื้อหนุนแก่อริยมรรค จัดอยู่ในจำพวก
โพธิปักขิยธรรม มี ๕ คือ สัทธา วิริยะ สติ สมาธิ ปัญญา (พ.ศ. หน้า ๑๘๕ – ๑๘๖)

พุทธกิจ ๕ พระพุทธองค์ทรงบำเพ็ญพุทธกิจ ๕ ประการ คือ ๑. ปุพฺพณฺเห ปณฺทปาทจฺจ ตอนเช้าเสด็จ
ออก บิณฑบาต เพื่อโปรดสัตว์โดยการสนทนาธรรมหรือการแสดงหลักธรรมให้เข้าใจ ๒. สายณฺเห
ธมฺมเทศนฺ ตอนเย็น แสดงธรรมแก่ประชาชนที่มาเฝ้าบริเวณที่ประทับ ๓. ปิโทเส ภิกฺขุโธวาท ตอน
ค่ำ แสดงโอวาทแก่พระสงฆ์ ๔. อพฺทมฺรตฺเต เทวปฺพนฺ ตอนเที่ยงคืนทรงตอบปัญหาแก่พวก เทวดา ๕.
ปจฺจุสฺเสว คเต กาลเ ภพฺพาภพฺเพ วิโลกนฺ ตอนเช้ามืด จวนสว่าง ทรงตรวจพิจารณาสัตว์โลก ว่าผู้ใด
มีอุปนิสัยที่จะบรรลุธรรมได้(พ.ศ. หน้า ๑๘๘ -๑๙๐)

พุทธคุณ คุณของพระพุทธเจ้า คือ ๑. ปัญญาคุณ (พระคุณ คือ ปัญญา) ๒. วิสุทธิตคุณ (พระคุณ คือ
ความบริสุทธิ์) ๓. กรุณาคุณ (พระคุณ คือ พระมหากรุณา) (พ.ศ. หน้า ๑๙๑)

ภพ โลกเป็นที่อยู่ของสัตว์ภาวะชีวิตของสัตว์มี ๓ คือ ๑. กามภพ ภพของผู้ยังแสวงกามคุณ ๒. รูปภพ
ภพของผู้เข้าถึงรูปฌาน ๓. อรูปภพ ภพของผู้เข้าถึงอรูปฌาน (พ.ศ. หน้า ๑๙๘)

ภาวนา ๔ การเจริญ การทำให้มีขึ้น การฝึกอบรม การพัฒนา แบ่งออกเป็น ๔ ประเภท ได้แก่ ๑. กาย
ภาวนา ๒. สีสภาวนา ๓. จิตตภาวนา ๔. ปัญญาภาวนา (พ.ศ. หน้า ๘๑ – ๘๒) **ภุมิ ๓๑** ๑.พื้นเพ
พื้น ชั้น ที่ดิน แผ่นดิน ๒. ชั้นแห่งจิต ระดับจิตใจ ระดับชีวิต มี ๓๑ ภุมิ ได้แก่ อบายภุมิ ๔ (ภุมิ ที่
ปราศจากความเจริญ) -นิริยะ (นรก) – ตีรจฉานโยนิ (กำเนิดตีสจฉาน) – ปรกติ วิสัย (แดนเปรต) -
อสุรกาย (พวกอสูร) กามสุคติภุมิ ๗ (กามาวจรภุมิที่เป็นสุคติ ภุมิที่เป็นสุคติซึ่ง ยังเกี่ยวข้องกับกาม)
-มนุษย์ชาวมมนุษย์- จาตุมหาราชิกา (สวรรค์ชั้นที่ทวามหาราช ๔ ปกครอง) - ดาวดึงส์แดน แห่ง
เทพ ๓๓ มีท้าวสักกะเป็นใหญ่ (แดนแห่งเทพผู้ปราศจากความทุกข์ - ดุสิต (แดนแห่งผู้ เอบอ้อมด้วย
สิริสมบัติของตน) -นิมมานรดี (แดนแห่งเทพผู้ยินดีในการนมรมิต) -**ปรนิมมิตวสวัตตี** (แดนแห่งเทพ
ผู้ยังอำนาจให้เป็นไปในสมบัติที่ผู้อื่นนิรมิตให้
(พ.ศ. หน้า ๓๑๖-๓๑๗)

โกคอาทิยะ ๕ ประโยชน์ที่ควรถือเอาจากโกคทรัพย์ในการที่จะมีหรือเหตุผลในการที่จะมีหรือ
ครอบครองโกค ทรัพย์๑. เลี้ยงตัว มารดา บิดา บุตร ภรรยา และคนในปกครองทั้งหลายให้เป็นสุข
๒. บำรุงมิตร สหายและร่วมกิจกรรมการงานให้เป็นสุข ๓. ใช้ป้องกันภัยอันตราย ๔. ทำพละ คือ ญาติ
พละ สงเคราะห์ ญาติ อติญาติ ต้อนรับแขก ปุพฺพเปตพละ ทำบุญอุทิศให้ผู้ล่วงลับ ราชพละ บำรุง
ราชการ เสียภาษี เทวตาพละ สักการะบำรุงสิ่งที่เชื่อถือ ๕. อุปถัมภ์บำรุงสมณพราหมณ์ผู้ประพฤติ
ชอบ (พ.ศ. หน้า ๒๐๒ -๒๐๓)

มงคล สิ่งที่ทำให้มีโชคดีตามหลักพระพุทธศาสนา หมายถึง ธรรมที่นำมาซึ่งความสุข ความเจริญ
มงคล ๓๘ ประการ หรือ เรียกเต็มว่า อุดมมงคล (มงคลอันสูงสุด) ๓๘ ประการ (ดูรายละเอียด
มงคลสูตร) (พ.ศ. หน้า ๒๑๑)

มิจฉาณิชา ๕ การค้าขายที่ผิดศีลธรรมไม่ชอบธรรม มี ๕ ประการ คือ ๑. สัตตวณิชา ค้าอาวุธ ๒. สัตตวณิชา ค้ามนุษย์ ๓. มังสวณิชา เลี้ยงสัตว์ไว้ขายเนื้อ ๔. มัชชวณิชา ค้าขายน้ำเมา ๕. วิสวณิชา ค้าขายยาพิษ (พ.ศ. หน้า ๒๓๓)

มรรคมงคล ๘ ขอบปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์เรียกเต็มว่า “อริยอัฏฐังคิกมรรค” ได้แก่ ๑. สัมมาทิฐิ เห็นชอบ ๒. สัมมาสังกัปปะ ดาริชอบ ๓. สัมมาวาจา เจรจาชอบ ๔. สัมมากัมมันตะ ทำการชอบ ๕. สัมมาอาชีวะ เลี้ยงชีพชอบ ๖. สัมมาวายามะ เพียรชอบ ๗. สัมมาสติ ระลึกรู้ชอบ ๘. สัมมาสมาธิ ตั้งจิตมั่นชอบ (พ.ศ. หน้า ๒๑๕)

มิจฉัตตะ ๑๐ ภาวะที่ผิด ความเป็นสิ่งที่ผิด ได้แก่ ๑. มิจฉาทิฎฐิ (เห็นผิด ได้แก่ความเห็นผิดจากคลองธรรมตาม หลักกกุศลกรรมบถ และความเห็นที่ไม่นำไปสู่ความพ้นทุกข์) ๒. มิจฉาสังกัปปะ (ดาริผิด ได้แก่ ความดาร์ที่เป็นอกุศลทั้งหลาย ตรงข้ามจากสัมมาสังกัปปะ) ๓. มิจฉาวาจา (วาจาผิด ได้แก่ วจี พุจริต) ๔. มิจฉากัมมันตะ (กระทำผิด ได้แก่กายพุจริต) ๕. มิจฉาอาชีวะ (เลี้ยงชีพผิด ได้แก่ เลี้ยงชีพในทางพุจริต) ๖. มิจฉาวายามะ (พยายามผิด ได้แก่ความเพียรตรงข้ามกับสัมมาวายามะ) ๗. มิจฉาสติ (ระลึกผิด ได้แก่ความระลึกถึงเรื่องราวที่ล่วงแล้ว เช่น ระลึกถึงการได้ทรัพยากรได้ยศ เป็นต้น ในทางอกุศล อันจัดเป็นสติเทียม) เป็นเหตุชักนำใจให้เกิดกิเลส มีโลภะ มานะ อสสา มัจฉริยะ เป็นต้น ๘. มิจฉาสมาธิ (ตั้งใจผิด ได้แก่ตั้งใจเพ่งเล็ง จดจ่อปักใจแน่วแนในกามราคะ พยาบาท เป็นต้น หรือเจริญสมาธิแล้ว หลงเพลิน ติดหมกมุ่น ตลอดจนนำไปใช้ผิดทาง ไม่เป็นไปเพื่อญาณทัสสนะ และความหลุดพ้น) ๙. มิจฉาญาณ (รู้ผิด ได้แก่ความหลงผิดที่แสดงออกในการ คิดอุบายทำความชั่วและการพิจารณาทบทวน ว่าความชั่วนั้นๆ ตนกระทำได้อย่างดีแล้ว เป็นต้น) ๑๐. มิจฉาวิมุตติ (พ้นผิด ได้แก่ยังไม่ถึงวิมุตติ สำคัญว่าถึงวิมุตติ หรือสำคัญผิดในสิ่งที่ มีใช้วิมุตติ (พ.ศ. หน้า ๓๒๒)

มิตรปฏิรูป คนเทียมมิตร มิตรเทียม มิใช่มิตรแท้มี ๔ พวก ได้แก่ ๑. คนปกอลอก มีลักษณะ ๔ คือ ๑.๑ คิดเอา ได้ฝ่ายเดียว ๑.๒ ยอมเสียแต่น้อย โดยหวังจะเอาให้มาก ๑.๓ ตัวเองมีภัย จึงมาทำกิจของเพื่อน ๑.๔ คบเพื่อนเพราะเห็นแก่ประโยชน์ของตน ๒. คนดีแต่พูด มีลักษณะ ๔ คือ ๒.๑ ดีแต่ยกเรื่องที่ผ่านมาแล้วมาปราศรัย ๒.๒ ดีแต่อ้างสิ่งที่ยังมีดี แต่อ้างสิ่งที่ยังไม่มีมาปราศรัย ๒.๓ สงเคราะห์ด้วยสิ่งที่ไร้ประโยชน์ ๒.๔ เมื่อเพื่อนมีกิจอ้างแต่เหตุ ขัดของ ๓. คนหัวประจบมีลักษณะ ๔ คือ ๓.๑ จะทำชั่วก็คล้อยตาม ๓.๒ จะทำดีก็คล้อยตาม ๓.๓ ต่อหน้า สรรเสริญ ๓.๔ ถลับหลัง นินทา ๔. คนชวนฉิบหายมีลักษณะ ๔ ๔.๑ คอยเป็นเพื่อนดื่มน้ำเมา ๔.๒ คอยเป็นเพื่อนเที่ยวกลางคืน ๔.๓ คอยเป็นเพื่อนเที่ยวดูการเล่น ๔.๔ คอยเป็นเพื่อนไปเล่นการพนัน (พ.ศ. หน้า ๑๕๔ - ๑๕๕)

มิตรน้ำใจ ๑. เพื่อนมีทุกข์พลอยทุกข์ด้วย ๒. เพื่อนมีสุขพลอยดีใจ ๓. เขาติเตียนเพื่อน ช่วยยับยั้งแก้ไขให้ ๔. เขาสรรเสริญเพื่อน ช่วยพูดเสริมสนับสนุน (พ.ศ. หน้า ๒๓๔)

รูป ๑. สิ่งที่ต้องสลายไปเพราะปัจจัยต่างๆ อันขัดแย้ง สิ่งที่เป็นรูปร่างพร้อมทั้งลักษณะอาการของมัน สอน ร่างกาย จำแนกเป็น ๒๘ คือ มหาภูตรูป หรือธาตุ ๔ และอุปาทายรูป ๒. อารมณ์ที่รู้ได้ด้วย จักขุ สิ่ง ที่ ปรากฏแก่ตา ขอ ๑ ในอารมณ์ ๖ หรืออายตนะภายนอก ๓. ลักษณะนามใช้เรียกพระภิกษุ สามเณร เช่น ภิกษุรูปหนึ่ง (พ.ศ. หน้า ๒๕๓)

วิญญู ๓ หรือไตรวิญญูการเวียนเวียน การเวียนเกิด เวียนตาย การเวียนว่ายตายเกิด ความเวียนเกิดหรือ

วนเวียน ด้วยอำนาจกิเลส กรรม และวิบาก เช่น กิเลสเกิดขึ้นแล้วให้ทำกรรม เมื่อทำกรรมแล้วยอม
ได้ผลของกรรม เมื่อได้รับผลของกรรมแล้ว กิเลสก็เกิดอีกแล้ว ทำกรรมแล้วเสวยผลกรรมหมุนเวียน
ต่อไป (พ.ธ. หน้า ๒๖๖)

วาสนา อาการกายวาจา ที่เป็นลักษณะพิเศษของบุคคล ซึ่งเกิดจากกิเลสบางอย่าง และได้สั่งสมอบรม
มาเป็น เวลนานานจนเคยชินติดเป็นพื้นประจำตัว แม้จะละกิเลสนั้นได้แล้ว แต่ก็อาจจะละอาการกาย
วาจาที่ เคยชินไม่ได้เช่น คำพูดติดปาก อาการเดินที่เร็วหรือเดินตัวมเตี้ยม เป็นต้น ท่านขยายความ
ว่า วาสนา ที่เป็นกุศลก็มี เป็นอกุศลก็มี เป็นอัพยาทุกต คือ เป็นกลางๆ ไม่ได้ไม่ว่าก็มี ที่เป็นกุศลกับ
อัพยาทุกต นั้นไม่ต้องละ แต่ที่เป็นอกุศลซึ่งควรละนั้น แบ่งเป็น ๒ ส่วน คือ ส่วนที่จะเป็นเหตุให้
เขาถึงอบาย กับส่วนที่เป็นเหตุให้เกิดอาการแสดงออกทางกายวาจาแปลกๆ ต่างๆ ส่วนแรก พระ
อรหันต์ทุกองค์ ละได้แต่ส่วนหลังพระพุทเจ้าเท่านั้นละได้พระอรหันต์อื่นละไม่ได้จึงมีคำกล่าวว่า
พระพุทเจ้าเท่านั้นละกิเลสทั้งหมดได้พร้อมทั้งวาสนา; ในภาษาไทย คำว่าวาสนามีความหมาย
เพี้ยนไป กลายเป็น อำนาจบุญเก่า หรือกุศลที่ทำให้ได้รับลาภยศ

วิปัสสนาญาณ ๙ ญาณในวิปัสสนา ญาณที่นับเข้าในวิปัสสนา เป็นความรู้ที่ทำให้เกิดความเห็นแจ้ง
เข้าใจ สภาวะของสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริง ได้แก่ ๑. อุทยัพพยานุปัสสนาญาณ คือ ญาณอันตามเห็น
ความ เกิดและดับของเบญจขันธ์ ๒. ภังคานุปัสสนาญาณ คือ ญาณอันตามเห็นความสลาย เมื่อเกิด
ดับก็ คำนึงเด่นชัด ในส่วนดับของสังขารทั้งหลาย ต้องแตกสลายทั้งหมด ๓. ภาวทูปปฐานญาณ คือ
ญาณ อันมองเห็นสังขาร ปรากฏเป็นของนากลับ ๔. อาทินวานุปัสสนาญาณ คือ ญาณอันคำนึงเห็น
โทษ ของสังขารทั้งหลาย ว่าเป็นโทษบกพร่องเป็นทุกข์ ๕. นิพพิทานุปัสสนาญาณ คือ ญาณอันคำนึง
เห็นความหมายของสังขาร ไม่เพลนเพลน ติดใจ ๖. มุญจิตุกัมมตาญาณ คือ ญาณอันคำนึงด้วย ใคร
พ้นไปเสีย คือ หมายสังขารทั้งหลาย ปรารถนาที่จะพ้นไปเสีย ๗. ปฏิสังขานุปัสสนาญาณ คือ ญาณ
อันคำนึงพิจารณาหาทาง เมื่อต้องการจะพ้นไปเสีย เพื่อมองหาอุบายจะปลดเปลื้องออกไป ๘. สัง
ขารูปเขชาญาณ คือ ญาณอันเป็นไปโดยความเป็นกลางต่อสังขาร คือ พิจารณาสังขารไมยินดี ยิน
รายในสังขารทั้งหลาย ๙. สัจจานุโลมิกญาณ หรือ อนุโลมญาณ คือ ญาณอันเป็นไปโดยอนุโลม แก่
การหยั่งรู้ร้อยสัจ แล้วแล้วมรรคญาณให้สำเร็จความเป็นอริยบุคคลต่อไป (พ.ศ. หน้า ๒๗๖ – ๒๗๗)

วิมุตติ ๕ ความหลุดพ้น ภาวะไร้กิเลส และไม่มีทุกข์มี ๕ ประการ คือ ๑. วิกัมภณวิมุตติ ดับโดยข่มไว้
คือ ดับกิเลส ๒. ตัทธกวิมุตติ ดับกิเลสด้วยธรรมที่เป็นคู่ปรับธรรมที่ตรงกันข้าม ๓. สมุจเฉทวิมุตติ
ดับด้วยตัดขาด ดับกิเลสเสร็จสิ้นเด็ดขาด ๔. ปฏิปัสสัทธิวิมุตติ ดับด้วยสงบระงับ โดยอาศัย โลกุต
ตรมรรคดับกิเลส ๕. นิสรณวิมุตติ ดับด้วยสงบระงับ คือ อาศัยโลกุตตรธรรมดับกิเลสเด็ดขาด เสร็จ
สิ้น (พ.ธ. หน้า ๑๙๔)

โลกบาลธรรม ธรรมคุ้มครองโลก ได้แก่ปกครองควบคุมใจมนุษย์ไว้ให้อยู่ในความดี มิให้ละเมิด
ศีลธรรม และให้อยู่กันด้วยความเรียบร้อยสงบสุข ไม่เดือดร้อนสับสนวุ่นวาย มี ๒ อย่างได้แก่ ๑.
หิริ๑๑๑ ความอายบาป ละอายใจต่อการทำความชั่ว ๒. โอตตัปปะ ความกลัวบาปเกรงกลัวต่อ
ความชั่ว และ ผลของกรรมชั่ว (พ.ศ. หน้า ๒๖๐)

ฤๅษี หมายถึง ผู้แสวงธรรม ได้แก่นักบวชนอกพระศาสนาซึ่งอยู่ในป่า ชีไพร ผู้แต่งคัมภีร์พระเวท
(พ.ศ. หน้า ๒๕๖)

สติปฏิฐาน ๔ ที่ตั้งของสติ การตั้งสติกำหนดพิจารณาสิ่งทั้งหลายให้รู้เห็นตามความเป็นจริง คือ ตาม
สิ่งนั้นๆ มันเป็นของมันเอง มี ๔ ประการ คือ

๑. กายานุปัสสนาสติปัฏฐาน (การตั้งสติกำหนดพิจารณาภายในให้เห็นตามเป็นจริงว่า เป็นแต่เพียงกาย ไม่ใช่สัตว์บุคคล ตัวตนเราเขา) ท่านจำแนกวิธีปฏิบัติได้หลายอย่าง คือ อานาปานสติ กำหนดลมหายใจ ๑ อิริยาบถ กำหนดรู้ทันอิริยาบถ ๑) สัมปชัญญะ สร้างสัมปชัญญะในการกระทำความเคลื่อนไหวทุกอย่าง ๑) ปฏิกุลมณสิการ พิจารณาส่วนประกอบอันไม่สะอาดทั้งหลายที่ประชุมเขาเป็นร่างกายนี้ ๑) ธาตุมนสิการ พิจารณาเห็นร่างกายของตน โดยสักว่าเป็นธาตุแต่ละอย่างๆ

๒. เวทนานุปัสสนาสติปัฏฐาน (การตั้งสติกำหนดพิจารณาเวทนาให้เห็นตามเป็นจริงว่า เป็นแต่เพียงเวทนา ไม่ใช่สัตว์บุคคลตัวตนเราเขา) คือ มีสติรู้ชัดเวทนาอันเป็นสุขก็ดี ทุกข์ก็ดี เฉย ๆ ก็ดี ทั้งที่เป็นสามิสและเป็นนิรามิสตามที่ไปอยู่ขณะนั้นๆ

๓. จิตตานุปัสสนาสติปัฏฐาน (การตั้งสติกำหนดพิจารณาจิต ให้รู้เห็นตามเป็นจริงว่าเป็นแต่เพียงจิต ไม่ใช่สัตว์บุคคลตัวตนเราเขา) คือ มีสติรู้ชัดจิตของตนที่มีราคะ ไม่มีราคะ มีโทสะ ไม่มีโทสะ มีโมหะ ไม่มีโมหะ เศร้าหมองหรือผ่องแผ้ว พุ่งซ่านหรือเป็นสมาธิ ฯลฯ อย่างใดๆ ตามที่เป็นไป อยู่ในขณะนั้นๆ

๔. อัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน (การตั้งสติกำหนดพิจารณาธรรม ให้รู้เห็นตามเป็นจริงว่า เป็นแต่เพียงธรรม ไม่ใช่สัตว์บุคคลตัวตนของเรา) คือ มีสติรู้ชัดธรรมทั้งหลาย ได้แก่นิรวณ ๕ ชั้นธ ๕ อย่างตนะ ๑๒ โพชฌงค์ ๗ อริยสัจ ๔ ว่าคืออะไร เป็นอย่างไร มีในตนหรือไม่เกิดขึ้น เจริญ บริบูรณ์ และดับได้อย่างไร เป็นต้น ตามที่เป็นจริงของมันอย่างนั้นๆ (พ.ธ. หน้า ๑๖๕)

สมณะ หมายถึง ผู้สงบ หมายถึงนักบวชทั่วไป แต่ในพระพุทธศาสนา ท่านให้ความหมายจำเพาะ

หมายถึง ผู้ระดับบาป ได้แก่พระอริยบุคคล และผู้ปฏิบัติเพื่อระงับบาป ได้แก่ผู้ปฏิบัติธรรมเพื่อเป็นพระอริยบุคคล (พ.ศ. หน้า ๒๙๙)

สมบัติ ๔ คือ ความเพียบพร้อมสมบูรณ์แห่งองค์ประกอบต่างๆ ซึ่งช่วยเสริมสงอำนาจโอกาสให้กรรม

ดี ปรากฏผล และไม่เปิดช่องให้กรรมชั่วแสดงผล มี ๔ อย่าง คือ ๑. คติสมบัติ สมบัติแห่งคติถึงพร้อม ด้วยคติ หรือคติให้คือ เกิดอยู่ในภพ ภูมิ ถิ่น ประเทศที่เจริญ เหมาะหรือเกื้อกูล ตลอดจนในระยะ สิ้น คือ ดาเนนชีวิตหรือไปในถิ่นที่อำนาจ ๒. อุปีสมบัติ สมบัติแห่งร่างกาย ถึงพร้อมด้วยร่างกายคือ มีรูปร่างสวย ร่างกายสง่างาม หน้าตาทำทางดี น่ารัก น่านิยมเลื่อมใส สุขภาพดี แข็งแรง ๓. กาล สมบัติสมบัติแห่งกาล ถึงพร้อมด้วยกาลหรือกาลให้คือ เกิดอยู่ในสมัยที่บ้านเมืองมีความสงบสุข ผู้ปกครองดี ผู้คนมีคุณธรรมยกย่องคนดี ไม่ส่งเสริมคนชั่ว ตลอดจนในระยะเวลานั้น คือ ทำอะไรถูก กาลเวลา ถูกจังหวะ ๔. ปโยคสมบัติ สมบัติแห่งการประกอบ ถึงพร้อมด้วยการประกอบกิจ หรือ๑๑๒ กิจการให้เช่น ทำเรื่องตรงกับที่เขาต้องการ ทำกิจตรงกับความสามารถของตน ทำการถึง ขนาดถูกหลักครบถ้วน ตามเกณฑ์หรือเต็มอัตรา ไม่ใช่ทำครึ่งๆ กลางๆ หรือเหยาะเหยาะ หรือไม่ ถูกเรื่องกัน รู้จักจัดทำ รู้จักดำเนินการ (พ.ธ. หน้า ๑๖๑ – ๑๖๒)

สมาบัติ ภาวะสงบประณีตซึ่งพึงเข้าถึง; สมาบัติมีหลายอย่าง เช่น ฌานสมาบัติ ผลสมาบัติ อนุปปพวิหาร สมาบัติ (พ.ศ. หน้า ๓๐๓)

สติ ความระลึกได้นึกได้ความไม่เผลอ การคุมใจได้กับกิจ หรือคุมจิตใจไว้กับสิ่งที่เกี่ยวข้อง จากการที่ทาและคำพูดแม่นยำได้(พ.ศ. หน้า ๓๒๗)

สังฆคุณ ๙ คุณของพระสงฆ์ ๑. พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเป็นผู้ปฏิบัติดี ๒. เป็นผู้ปฏิบัติตรง ๓. เป็นผู้ปฏิบัติถูกทาง ๔. เป็นผู้ปฏิบัติสมควร ๕. เป็นผู้ควรแก่การคำนับ คือ ควรกับของที่เขา นำมาถวาย ๖. เป็นผู้ควรแก่การต้อนรับ ๗. เป็นผู้ควรแก่ทักษิณา ควรแก่ของทำบุญ ๘. เป็นผู้ควร

แก่การกระทำอันชั่วช้า การแก้การกราบไหว้ ๙. เป็นนาคบุญอันยอดเยี่ยมของโลก เป็นแหล่งปลูกฝัง และเผยแพร่งานดีที่ยอดเยี่ยมของโลก(พ.ธ. หน้า ๒๖๕-๒๖๖)

สังเวชนียสถาน สถานที่ที่ตั่งแห่งความสังเวช ที่ทำให้เกิดความสังเวช มี ๔ คือ ๑. ที่พระพุทธเจ้าประสูติ คือ อุทยานลุมพินี ปัจจุบันเรียกลุมพินีหรือรุมมินเด (Lumbini หรือ Rummindei) ๒. ที่พระพุทธเจ้า ตรัสรู้คือ ควงโพธิ์ ที่ตำบลพุทธคยา (Buddha Gaya หรือ Bodh – Gaya) ๓. ที่พระพุทธเจ้าแสดง ปฐมเทศนา คือป่าอิสิปตนมฤคทายวัน แขวงเมืองพาราณสี ปัจจุบันเรียกสารนาถ ๔. ที่พระพุทธเจ้า ปรีณิพพาน คือที่สาละวันทยาน เมืองกุสินารา หรือกุสินคร บัดนี้เรียกกาเซีย (Kasia หรือ Kusinagara) (พ.ศ. หน้า ๓๑๗)

สันโดษ ความยินดี ความพอใจ ยินดีด้วยปัจจัย ๔ คือ ผ้านุ่งห่ม อาหารที่นอนที่นั้ง และยาตามมีตามไต่ยินดี ของของตน การมีความสุข ความพอใจด้วยเครื่องเลี้ยงชีพที่หามาได้ด้วยเพียรพยายามอันชอบธรรม ของตน ไม่โลภ ไม่ริษยาใคร (พ.ศ. หน้า ๓๒๔)

สัปปุริสธรรม ๗ ธรรมของสัตบุรุษ ธรรมที่ทำให้เป็นสัตบุรุษ คุณสมบัติของคนดี ธรรมของผู้ดี ๑. ฉัณฺณุตตา คือ ความรู้จักเหตุ คือ รู้หลักความจริง ๒. อุตถุตตา คือ ความรู้จักผล คือรู้ความมุ่งหมาย ๓. อุตตถุตตา คือ ความรู้จักตน คือ รู้ว่าเรานั้นว่าโดยฐานะ ภาวะ เพศ กำลังความรู้ ความสามารถ ความถนัด และคุณธรรม เป็นต้น ๔. มัตถุตตา คือ ความรู้จักประมาณ คือ ความพอดี ๕. กาลุตตา คือ ความ รู้จักกาล คือ รู้จักกาลเวลาอันเหมาะสม ๖. ปริสสุตตา คือ ความรู้จัก บริษัทคือรู้จักชุมชน และรู้จักที่ ประชุม ๗. ปุคคลุตตา หรือ ปุคคลปโรปริยุตตา คือ ความรู้จักบุคคล คือความแตกต่างแห่งบุคคล (พ.ธ. หน้า ๒๔๔)

สัมปชัญญะ ความรู้ทั่วทั่วพร้อม ความรู้ตระหนัก ความรู้ชัดเข้าใจชัด ซึ่งสิ่งนี้ก็ได้มักมากุกับสติ (พ.ศ. หน้า ๒๔๔)

สาราณียธรรม ๖ ธรรมเป็นที่ตั่งแห่งความให้ระลึกถึง ธรรมเป็นเหตุให้ระลึกถึงกัน หลักการอยู่ร่วมกัน เรียกอีก อย่างว่า “สาราณียธรรม” ๑. เมตตากายกรรม มีเมตตากายกรรมทั้งต่อหน้าและลับหลัง ๒. เมตตาวาจากรรม มีเมตตาวาจากรรมทั้งต่อหน้าและลับหลัง ๓. เมตตา มโนกรรม มีเมตตา มโนกรรม ทั้งต่อหน้าและลับหลัง ๔. สาราณโกศ แบ่งปันสิ่งของที่ได้อะไรมาไม่หวง แหน ใช้ผู้เดียว ๕. สีสสามัญญ ตา มีความประพฤติร่วมกันในขอที่เป็นหลักการสำคัญที่จะนำไปสู่ความหลุดพ้นสิ้นทุกข์หรือขจัดปัญหา ๖. ภิภูสิสามัญญตา มีความเห็นชอบดั่งใจ เช่นเดียวกับหมู่มณะ (พ.ธ. หน้า ๒๓๓-๒๓๕)

ศรัทธา ความเชื่อ ความเชื่อถือ ความเชื่อมั่นในสิ่งที่ดีงาม (พ.ศ. หน้า ๒๙๐)

สงเคราะห์การช่วยเหลือ การเอื้อเฟื้อเกื้อกูล (พ.ศ. หน้า ๒๒๘)

สังคหวัตถุ ๔ เรื่องสงเคราะห์กัน คุณธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวใจของผู้อื่นไว้ได้หลักการสงเคราะห์คือ ช่วยเหลือกันยึดเหนี่ยวใจกันไว้และเป็นเครื่องเกาะกุมประสานโลก ได้แก่สังคหแห่งหมู่มสัตว์ไว้ ดุจสลักเกาะยึดรถที่กำลังแล่นไปให้คงเป็นรถ และวิ่งแล่นไปได้มี ๔ อย่างคือ ๑. ทาน การแบ่งปัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน ๒. ปิยวาจา พูดจาน่ารัก นานิยมนับถือ ๓. อตถจริยา บาเพ็ญประโยชน์ ๔. สมานัตตนา ความมีตนเสมอ คือ ทำตัวให้เข้ากันได้เช่น ไม่ถือตัว ร่วมสุข ร่วมทุกข์กัน เป็นต้น (พ.ศ. หน้า ๓๑๐)

สัมมัตตะ ความเป็นถูก ภาวะที่ถูก มี ๑๐ อย่าง ๘ ข้อตน ตรงกับองค์มรรคทั้ง ๘ ข้อ เพิ่ม ๒ ข้อท้าย คือ ๙. สัมมาญาณ รู้ชอบได้แก่ผลญาณ และปัจจเวกขณญาณ ๑๐. สัมมาวิมุตติ พ้นชอบได้แก่ อรหัตตผลวิมุตติ; เรียกอีกอย่าง อเสขธรรม ๑๐ (พ.ศ. หน้า ๓๒๙)

อนัตตา ไม่ใช่อัตตา ไม่ใช่ตัวตน (พ.ศ. หน้า ๓๖๖)

อบายมุข ของทางของความเสื่อม เหตุเครื่องฉิบหาย เหตุย่อยยับแห่งโภคทรัพย์ทางแห่งความพินาศ (พ.ศ. หน้า ๓๗๗)

อบายมุข ๔ ๑. อิตถิธุตตะ (เป็นนักเลงหญิง นักเที่ยวผู้หญิง) ๒. สุราธุตตะ (เป็นนักเลงสุรา นักดื่ม)

๓. อักขธุตตะ (เป็นนักการพนัน) ๔. ปาปมิตตะ (คบคนชั่ว) (พ.ศ. หน้า ๓๗๗)

อบายมุข ๖ ๑. ติดสุราและของมีนเมา ๑.๑ ทรัพย์หมดไปๆ เห็นชัดๆ ๑.๒ ก่อการทะเลาะวิวาท

๑.๓ เป็นบ่อเกิดแห่งโรค ๑.๔ เสียเกียรติ เสียชื่อเสียง ๑.๕ ทำให้ไม่รู้อาย ๑.๖ ทอนกำลังปัญญา

๒. ชอบเที่ยวกลางคืน มีโทษ ๖ อย่างคือ ๒.๑ ชื่อว่าไม่รักษาดน ๒.๒ ชื่อว่าไม่รักษาลูกเมีย

๒.๓ ชื่อว่าไม่รักษาทรัพย์สมบัติ ๒.๔ เป็นที่ระแวงสงสัย ๒.๕ เป็นเป้าให้เขาใส่ความหรือขวาลือ

๒.๖ เป็นที่มาของเรื่องเดือดร้อนเป็นอันมาก ๓. ชอบเที่ยวดูการละเล่น มีโทษ โดยการงานเสื่อม

เสียเพราะมีใจกังวลคอยคิดจ้อง กับเสียเวลาเมื่อไปดูสิ่งนั้นๆ ทั้ง ๖ กรณี คือ ๓.๑ รำที่ไหนไปที่นั่น

๓.๒ – ๓.๓ ขับร้อง ดนตรี เสงภา เพลงเถิดเทิงที่ไหนไปที่นั่น ๔. ติดการพนัน มีโทษ ๖ คือ ๔.๑ เมื่อ

ชนะยอมกอเวร ๔.๒ เมื่อแพ้เสียดาทรัพย์ที่เสียไป ๔.๓ ทรัพย์หมดไปๆ เห็นชัดๆ ๔.๔ เขาที่

ประชุมเขาไม่เชื่อถ้อยคำ ๔.๕ เป็นที่หมิ่นประมาทของเพื่อนฝูง ๔.๖ ไม่เป็นที่พึงประสงค์ของผู้

ที่จะหาคู่ครองให้ลูกของเขา เพราะเห็นว่าจะเลี้ยงลูกเมียไม่ได้ ๕. คบคนชั่วมีโทษโดยนำไปให้กลายเป็น

เป็นคนชั่วอย่างที่ดินคบทั้ง ๖ ประเภท คือ ได้เพื่อนที่จะนำไปให้กลายเป็น ๕.๑ นักการพนัน ๕.๒

นักเลงหญิง ๕.๓ นักเลงเหลา ๕.๔ นักลวงของปลอม ๕.๕ นักหลอกลวง ๕.๖ นักเลงหัวไม้ ๖. เกียจ

คร้านการงาน มีโทษโดยทำให้ยกเหตุต่างๆ เป็นข้ออ้างผัดผ่อน ไม่ทำ การงานโภคะให้มี ก็ไม่เกิด

โภคะที่มีอยู่ก็หมดสิ้นไป คือให้อ้างไปทั้ง ๖ กรณีว่า ๖.๑ – ๖.๖ หนวนัก ร้อนนัก เย็นไป แล้ว ยัง

เข้านัก หิวนัก อิ่มนัก แล้วไม่ทำงาน (พ.ศ. หน้า ๑๗๖ – ๑๗๘)

อธิปไตย ๓ ความเป็นใหญ่มี ๓ อย่าง คือ ๑. อัตตาอธิปไตย ความมีตนเป็นใหญ่ถือตนเป็นใหญ่กระทำ

การ ด้วยปรารถนาเป็นประมาณ ๒. โลกาธิปไตย ความมีโลกเป็นใหญ่ถือโลกเป็นใหญ่กระทำการ

ด้วยปรารถนานิยมของโลกเป็นประมาณ ๓. ธัมมาธิปไตย ความมีธรรมเป็นใหญ่ถือธรรมเป็นใหญ่,

กระทำการด้วยปรารถนาความถูกต้อง เป็นจริง สมควรตามธรรมเป็นประมาณ (พ.ศ. หน้า ๑๒๗-

๑๒๘)

อริยสัจ ๔ ความจริงอันประเสริฐ ความจริงของพระอริยะ ความจริงที่ทำให้ผู้เข้างถึงกลายเป็นอริยะมี ๔

คือ ๑. ทุกข์ความทุกข์สภาพที่ทนได้ยาก สภาวะที่บีบคั้น ขัดแย้ง บกพร่อง ขาดแก่นสารและความ

เที่ยงแท้ไม่ให้ความพึงพอใจแท้จริง ได้แก่ชาติ ชรา มรณะ การประจวบกับสิ่งอันไม่เป็นที่รัก การ

พลัดพรากจากสิ่งที่รัก ความปรารถนาไม่สมหวัง โดยย่อว่า อุปาทานขันธ ๕ เป็นทุกข์

๒. ทุกข์สมุทัย (เหตุเกิดแห่งทุกข์สาเหตุให้ทุกข์เกิด ได้แก่ตัณหา ๓ คือ กามตัณหา ภวตัณหา และ

วิภวตัณหา) กาจจิตตวิชา สารอกตัณหา สิ้นแล้ว ไม่ถูกยอมน ไม่ติดขัด หลุดพ้น สงบ ปลอดภัย

เป็นอิสระ คือ นิพพาน ๓. ทุกข์นิโรธ (ความดับทุกข์ได้แก่ภาวะที่ตัณหาดับสิ้นไป ภาวะที่เขาถึง

เมื่อกาจจิตตวิชา สารอก ตัณหาสิ้นแล้ว ไม่ถูกยอมน ไม่ติดขัด หลุดพ้น สงบ เป็นอิสระ คือ นิพพาน)

๔. ทุกข์นิโรธคามินีปฏิปทา (ปฏิปทาที่นำไปสู่ความดับแห่งทุกข์ขอปฏิบัติให้ถึงความดับ ทุกข์ ได้แก่

อริยอัฏฐังคิกมรรค หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า มัชฌิมปฏิปทา แปลว่า ทางสายกลาง มรรคมี องค์ ๘

นี้ สรุปลงในไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา) (พ.ศ. หน้า ๑๘๑)

สังคมศาสตร์ การศึกษาความสัมพันธ์ของมนุษย์โดยใช้กระบวนการวิทยาศาสตร์

สังคมศึกษา การเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนให้อยู่ร่วมในสังคมได้อย่างมีคุณภาพ

คุณธรรม (virtue) และจริยธรรม(moral or morality or ethics) คุณธรรม หมายถึง สภาพคุณงาม

ความดี จริยธรรมมีความหมายเช่นเดียวกับศีลธรรม หมายถึง ธรรมที่เป็นข้อประพฤติกรรมปฏิบัติ ความ ประพฤติหรือน้ำที่ที่ชอบ ที่ควรปฏิบัติในการครองชีวิต ดังนั้นคุณธรรมจริยธรรม จึงหมายถึง สภาพคุณงามความดีที่ประพฤติปฏิบัติหรือน้ำที่ที่ควรปฏิบัติในการครองชีวิต หรือ คุณธรรมตาม กรอบจริยธรรม สวนศีลธรรมและจริยธรรม มีความหมายใกล้เคียงกัน คุณธรรมจะมีความหมายที่ เน้นสภาพ ลักษณะ หรือคุณสมบัติที่แสดงออกถึงความดีงาม สวนจริยธรรม มีความหมายเน้นที่ ความประพฤติหรือการปฏิบัติที่ดีงาม เป็นที่ยอมรับของสังคม นักวิชาการมักใช้คำทั้งสองคำนี้ใน ความหมายนัยเดียวกันและมักใช้คำสองคำดังกล่าวควบคู่กันไป เป็นคำว่า คุณธรรมจริยธรรม ซึ่งรวมความหมายของคุณธรรมและจริยธรรม นั่นคือมีความหมายเน้นทั้งสภาพ ลักษณะหรือ คุณสมบัติ และความประพฤติอันดีงาม เป็นที่ยอมรับของสังคม (โครงการเร่งสร้างคุณลักษณะที่ดีของเด็กและเยาวชนไทย ศูนย์คุณธรรม หน้า ๑๑ -๑๒)

การเมือง ความรู้เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจในการจัดระเบียบสังคมเพื่อประโยชน์และความ

สงบ สุขของสังคม มีความสัมพันธ์ต่อกันโดยรวมทั้งหมดในส่วนหนึ่งของชีวิตในพื้นที่หนึ่งที่เกี่ยวข้องกับอำนาจ อำนาจชอบธรรม หรืออิทธิพล และมีความสามารถในการดำเนินการได้

ข้อมูล สิ่งที่ได้รับรู้และยังไม่ได้มีการจัดประมวลให้เป็นระบบ เมื่อจัดระบบแล้วเรียกว่า สารสนเทศ

คานิยม การกำหนดคุณค่าและพัฒนาจนเป็นบุคลิกภาพประจำตัว

คุณค่า ลักษณะที่พึงประสงค์เช่น ความดี ความงาม ความดีเป็นคุณค่าของจริยธรรม ความงามเป็น

คุณค่า ทางสุนทรียศาสตร์สิ่งที่ตอบสนองความต้องการได้เป็นสิ่งที่มีความค่า คุณค่าเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ คุณค่าเปลี่ยนไปได้ตามเวลา และคุณค่านั้นก็เปลี่ยนแปลงไปตามวิวัฒนาการของความเจริญ

บทบาท การกระทำที่สังคมคาดหวังตามสถานภาพที่บุคคลครองอยู่

หน้าที่ เป็นความรับผิดชอบทางศีลธรรมของปัจเจกชนซึ่งสังคมยอมรับ

สถานภาพ ตำแหน่งที่แต่ละคนครองอยู่ในสถานที่หนึ่ง ในช่วงเวลาหนึ่ง

บรรทัดฐาน ข้อตกลงของสังคมที่กำหนดให้สมาชิกประพฤติ ปฏิบัติ บางที่เรียกปทัสถาน สามารถใช้

บรรทัด ฐานของสังคม (social norms) เป็นมาตรฐานความประพฤติในทางจริยธรรมได้ซึ่งแยกออกเป็น ก. วิถีประชา (folkways) ได้แก่แบบแผนพฤติกรรมในชีวิตประจำวันที่สังคมยอมรับ และได้ประพฤติปฏิบัติสืบต่อกันมา มักเกี่ยวข้องกับเรื่องการดำเนินชีวิต และในส่วนที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมจะไม่มีกฎเกณฑ์เคร่งครัดแน่นอนตายตัว ข. กฎศีลธรรมหรือจารีต (mores) เป็นมาตรฐานความประพฤติของสังคมที่มีการกำหนดเกี่ยวกับจริยธรรมที่เข้มข้น ในกรณีมีผู้ฝ่าฝืนอาจมีการ ลงโทษ แม้ว่าในบางครั้งจะไม่มีลายลักษณ์อักษรก็ตาม เช่น การลวนลามสตรี ใน ชนบท ต้องลงโทษด้วยการเสียผี ค. กฎหมาย (law) เป็นมาตรฐานความประพฤติที่รัฐกำหนดให้สมาชิกของรัฐพึงปฏิบัติหรือ ละเว้นการปฏิบัติ และกำหนดวิธีการปฏิบัติการลงโทษสำหรับผู้ฝ่าฝืน

สิทธิ ขอเรียกร้องของปัจเจกชนซึ่งสังคมยอมรับ

สิทธิทางศีลธรรม เป็นขอเรียกร้องทางศีลธรรมของปัจเจกชนซึ่งสังคมยอมรับ ประเพณี เป็นความ

ประพจน์ของคนคนหนึ่ง อยู่ในที่แห่งหนึ่ง ถือเป็นแบบแผนกันมาอย่างเดียวกัน และสืบกันมานาน

ประเพณี คือ กิจกรรมที่มีรูปแบบของชุมชนหรือสังคมหนึ่งที่เกิดขึ้นมาด้วยจุดประสงค์ใด จุดประสงค์หนึ่ง และกำหนดการจัดกิจกรรมในช่วงเวลาแน่นอนสม่ำเสมอ กิจกรรมที่เป็นประเพณี อาจมองได้อีกประการหนึ่งว่าเป็นแบบแผนการปฏิบัติของกลุ่มเฉพาะหรือทางศาสนา

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights sinv UDHR) คือ การประกาศ เจตนารมณ์ในการร่วมมือระหว่างประเทศที่มีความสำคัญในการวางกรอบเบื้องต้นเกี่ยวกับ สิทธิมนุษยชนและเป็นเอกสารหลักด้านสิทธิมนุษยชนฉบับแรก ซึ่งที่ประชุมสมัชชาใหญ่แห่ง สหประชาชาติ ให้การรับรองตามขอมติที่ ๒๑๗ A (III) เมื่อวันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๔๙๑ โดย ประเทศไทย ออกเสียงสนับสนุน

วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย เป็นการศึกษา วิเคราะห์เกี่ยวกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาในเรื่องเกี่ยวกับ ความเป็นมา ปัจจัยพื้นฐานและผลกระทบจากภายนอกที่มีอิทธิพลต่อการ สร้างสรรค์ วัฒนธรรมไทย วัฒนธรรมท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย รวมทั้งวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของมนุษยชาติ โลก ความสำคัญ และผลกระทบที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของคนไทยและมนุษยชาติ ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

สัมมาชีพ การประกอบอาชีพสุจริตและเหมาะสมในสังคม

ประสิทธิภาพ ความสามารถในการทำงานจนสำเร็จ หรือผลการกระทำที่ได้ผลออกมาดีกว่าเดิม รวมทั้ง การใช้ทรัพยากรต่างๆ อย่างคุ้มค่า โดยไม่ให้เกิดความสูญเสียเปล่าหรือความสูญเสีย ทรัพยากรต่างๆ พิจารณาได้จากเวลา แรงงาน วัตถุดิบ เครื่องจักร ปริมาณและคุณภาพ ฯลฯ

ประสิทธิผล ระดับความสำเร็จของวัตถุประสงค์หรือ ผลสำเร็จของงาน

สินค้า หมายความว่าสิ่งของที่สามารถซื้อขาย แลกเปลี่ยน หรือโอนกันได้ไม่ว่าจะเกิดโดยธรรมชาติ หรือ เป็นผลิตผลทางการเกษตร รวมตลอดถึงผลิตภัณฑ์ทางหัตถกรรมและอุตสาหกรรม

ภูมิปัญญา ส่วนหนึ่งของประเพณี หรือเป็นกิจกรรมเฉพาะตัวก็ได้เช่น พิธีถวายสังฆทาน พิธีบวชนาค พิธีบวชลูกแก้ว พิธีขอฝน พิธีไหว้ครู พิธีแต่งงาน

มนุษยชาติ การเกิดเป็นมนุษย์มาจาก มนุษย์ผู้มีจิตใจสูง กับชาติ = เกิด โดยปกติหมายถึง มนุษย์ทั่วไป

มรรยาท พฤติกรรมที่สังคมกำหนดว่าควรประพฤติเป็นวัฒนธรรม วัตจากความเหมาะสมและไม่เหมาะสม

ระบบ การนำส่วนต่างๆ มาปรับเรียงต่อให้ทำงานประสานต่อเนื่องกันจนดูเป็นสิ่งเดียวกัน

กระบวนการ กรรมวิธีหรือลำดับการกระทำซึ่งดำเนินการต่อเนื่องกันไปจนสำเร็จลง ณ ระดับหนึ่ง

วิเคราะห์ การแยกแยะให้เห็นคุณลักษณะของแต่ละองค์ประกอบ

เศรษฐกิจ ความรู้เกี่ยวกับการกิน การอยู่ของมนุษย์ในสังคม ว่าด้วยทรัพยากรที่มีจำกัดการผลิต การกระจายผลผลิต และการบริโภค

สหกรณ์ แปลว่าการทำงานร่วมกัน การทำงานร่วมกันนี้ลึกซึ้งมาก เพราะว่าต้องร่วมมือกันในทุกด้าน ทั้งในด้านงานที่ทำด้วยร่างกาย ทั้งในด้านงานที่ทำด้วยสมอง และงานการที่ทำด้วยใจ ทุกอย่างนี้ขาดไม่ได้ ต้องพร้อม (พระราชดำรัสพระราชทานแก่ผู้นำสหกรณ์การเกษตร สหกรณ์นิคมและสหกรณ์ประมงทั่ว ประเทศ ณ ศาลาดุสิตดาลัย ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๒๖)

ทรัพย์สินทางปัญญา หมายถึง ผลงานอันเกิดจากการประดิษฐ์คิดค้น หรือสร้างสรรค์ของมนุษย์ซึ่ง

เน้นที่ ผลผลิตของสติปัญญาและความชำนาญ โดยไม่คำนึงถึงชนิด ของการสร้างสรรค์หรือวิธีในการ แสดงออก ทรัพย์สินทางปัญญา อาจเป็นสิ่งที่จับต้องได้เช่นสินค้า ต่างๆ หรือ เป็นสิ่งที่จับต้องไม่ได้เช่น บริการ แนวความคิด กรรมวิธีและทฤษฎีต่างๆ เป็นต้น ทรัพย์สินทางปัญญามี ๒ ประเภท ทรัพย์สินทางอุตสาหกรรม (Industrial property) และลิขสิทธิ์ (Copyright) **๑. ทรัพย์สินทางอุตสาหกรรม** มีสิทธิบัตร แบบผังภูมิของวงจรร่วม เครื่องหมายการค้า ความลับทางการค้า ชื่อทางการค้า สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ สิ่งบ่งชี้ทาง ภูมิศาสตร์หมายความว่า ชื่อ สัญลักษณ์หรือสิ่งอื่นใดที่ใช้เรียกหรือใช้แทนแหล่ง ภูมิศาสตร์และที่สามารถบ่งบอกกว่าสินค้าที่เกิด จากแหล่งภูมิศาสตร์นั้นเป็น สินค้าที่มีคุณภาพ ชื่อเสียง หรือคุณลักษณะเฉพาะของแหล่งภูมิศาสตร์ ดังกล่าว **๒. ลิขสิทธิ์** คือ งานหรือความคิดสร้างสรรค์ในสาขาวรรณกรรม ศิลปกรรม ดนตรีกรรม งานภาพยนตร์หรืองานอื่นใดในแผนกวรรณคดี หรือแผนกศิลปะ แผนกวิทยาศาสตร์ลิขสิทธิ์ยัง รวมทั้งสิทธิข้างเคียง (Neighbouring Right)

เหตุ ภาวะเงื่อนไขที่จำเป็นที่ทำให้สิ่งหนึ่งเกิดขึ้น ตามมา เรียกว่า ผล

เหตุการณ์ ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น

อำนาจ ความสามารถในการบีบบังคับให้สิ่งหนึ่ง (คนหนึ่ง...) กระทำตามที่ปรารถนา

อิทธิพล อำนาจบังคับที่ก่อให้เกิดความสำเร็จในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

เอกลักษณ์ลักษณะที่มีความเป็นหนึ่งเดียว ไม่มีที่ใดเหมือน

ตำนาน เป็นเรื่องเล่าต่อกันมาและถูกบันทึกขึ้นภายหลัง

พงศาวดาร คือ การบันทึกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตามลำดับเวลา ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องราวที่กับ

พระมหากษัตริย์และราชสำนัก

อดีต คือ เวลาที่ล่วงมาแล้ว ความสำคัญของอดีต คือ อดีตจะครอบงำความคิดและความรู้ของเรา

อย่างกว้างขวางลึกซึ้ง อดีตที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มคน/ความสำคัญที่มีต่อเหตุการณ์และกลุ่มคนจะถูกนำมา เชื่อมโยงเข้าด้วยกัน

นักประวัติศาสตร์ เป็นผู้บันทึกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ผู้สร้างประวัติศาสตร์ขึ้นจากหลักฐานประเภท

ต่างๆ ตามจุดมุ่งหมายและวิธีการคิด ซึ่งงานเขียนอาจนำไปสู่การเป็นวิชาประวัติศาสตร์ได้ในที่สุด

ความมุ่งหมายในการเขียนประวัติศาสตร์

- นักประวัติศาสตร์รุ่นเก่า มุ่งสู่การร่วมชาติ/รับใช้การเมือง
- นักประวัติศาสตร์รุ่นใหม่มุ่งที่จะหาความจริง (truth) จากอดีตและตีความโดยปราศจากอคติ (bias)

หลักฐานประเภท ต่างๆ จะให้ข้อเท็จจริงบางประการ ซึ่งจะนำไปสู่ความจริงในที่สุดโดยมีวิธีการแบ่ง

ประเภทของหลักฐานหลายแบบ เช่น หลักฐานสมัยก่อนประวัติศาสตร์และหลักฐานสมัย

ประวัติศาสตร์แบบหนึ่ง หลักฐานประเภทลายลักษณ์อักษรและหลักฐานที่ไม่ใช่ลายลักษณ์แบบหนึ่ง หรือหลักฐานชั้นต้นและหลักฐานชั้นรอง (หรือหลักฐานชั้นที่หนึ่ง ชั้นที่สอง ชั้นที่สาม)อีกแบบหนึ่ง หลักฐานที่จะถูกประเมินว่าน่าเชื่อถือที่สุด คือ หลักฐานที่เกิดร่วมสมัยหรือเกิดโดยผู้ที่ รู้เห็นเหตุการณ์นั้นๆ แต่กระนั้นนักประวัติศาสตร์ก็จะต้องวิเคราะห์ทั้งภายในและภายนอกก่อน ด้วยเช่นกัน เนื่องจากผู้ที่อยู่ร่วมสมัยก็ย่อมมีจุดมุ่งหมายส่วนตัวในการบันทึก ซึ่งอาจทำให้เลือก บันทึกเฉพาะเรื่องบางเรื่องเท่านั้น

อคติ คือ ความลำเอียง ไม่ตรงตามความเป็นจริง เป็นธรรมชาติของมนุษย์ทุกคน ซึ่งผู้ที่เป็นนัก

ประวัติศาสตร์จะต้องตระหนักและควบคุมให้ได้

ความเป็นกลาง คือ การมองด้วยปราศจากความรู้สึกอคติจะเกิดขึ้นได้หากเข้าใจธรรมชาติของ

หลักฐานแต่ ละประเภท เข้าใจปรัชญาและวิธีการทางประวัติศาสตร์เขาใจจุดมุ่งหมายของผู้เรียน ผู้บันทึก ประวัติศาสตร์นั้นคือ เขาใจว่าบันทึกเพื่ออะไร เพราะเหตุใด)

ความจริงแท้(real truth) คือ ความจริงที่คงอยู่แน่นอนนิรันดร์เป็นจุดหมายสูงสุดที่นักประวัติศาสตร์มุ่งแสวงหาซึ่งจะต้องอาศัยความเข้าใจและความจริงที่อยู่เบื้องหลังการเกิดพฤติกรรมและเหตุการณ์ ต่างๆ (ที่มนุษย์เป็นผู้สร้าง) ซึ่งการแสวงหาความจริงแท้ต้องอาศัยความสมบูรณ์ของหลักฐานและกระบวนการทางประวัติศาสตร์ที่ละเอียด ถี่ถ้วน กินเวลายาวนาน แต่นี่คือ ภาระหน้าที่ของนักประวัติศาสตร์

ผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์คือ ผู้นำความรู้ทางประวัติศาสตร์มาพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดความรู้เจตคติและทักษะในการใช้กระบวนการวิทยาศาสตร์ในการแสวงหาความจริงและความจริงแท้จะต้องศึกษาผลงานของนักประวัติศาสตร์และเลือกเนื้อหาประวัติศาสตร์ที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน โดยต้องเป็นไปตามจุดประสงค์ของหลักสูตรและสอดคล้องธรรมชาติของประวัติศาสตร์ **เวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์**เป็นการศึกษาเรื่องการนับเวลา และการแบ่งช่วงเวลาตามระบบต่างๆ ทั้งแบบไทยสากล ศักราชที่สำคัญๆ ในภูมิภาคต่างๆ ของโลก และการแบ่งยุคสมัยทาง ประวัติศาสตร์ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะพื้นฐานสำหรับการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์ สามารถเข้าเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่สัมพันธ์กับอดีต ปัจจุบัน และอนาคต ตระหนักถึง ความสำคัญในความต่อเนื่องของเวลา อิทธิพลและความสำคัญของเวลาที่มีต่อวิถีการดำเนินชีวิตของมนุษย์

วิธีการทางประวัติศาสตร์ หมายถึงกระบวนการในการแสวงหาข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ซึ่งเกิดจากวิธี วิจัยเอกสารและหลักฐานประกอบอื่นๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งองค์ความรู้ใหม่ทางประวัติศาสตร์บน พื้นฐานของความเป็นเหตุเป็นผล และการวิเคราะห์เหตุการณ์ต่างๆ อย่างเป็นระบบประกอบด้วย ขั้นตอนต่อไปนี้

หนึ่ง การกำหนดเป้าหมายหรือประเด็นคำถามที่ต้องการศึกษา แสวงหาคำตอบด้วยเหตุ และผล (ศึกษาอะไร ช่วงเวลาไหน สมัยใด และเพราะเหตุใด)

สอง การค้นหาและรวบรวมหลักฐานประเภทต่างๆ ทั้งที่เป็นลายลักษณ์อักษร และไม่เป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งได้แก่วัตถุโบราณ ร่องรอยถิ่นที่อยู่อาศัยหรือการดำเนินชีวิต

สาม การวิเคราะห์หลักฐาน (การตรวจสอบ การประเมินความน่าเชื่อถือ การประเมินคุณค่าของหลักฐาน) การตีความหลักฐานอย่างเป็นเหตุเป็นผล มีความเป็นกลาง และปราศจากอคติ

สี่ การสรุปข้อเท็จจริงเพื่อตอบคำถาม ด้วยการเลือกสรรข้อเท็จจริงจากหลักฐานอย่างเคร่งครัดโดยไม่ใช้ค่านิยมของตนเองไปตัดสินพฤติกรรมของคนในอดีต โดยพยายามเข้าใจความคิดของคนในยุคนั้นหรือนาตัวเขาไปอยู่ในยุคสมัยที่ตนศึกษา

หา การนำเสนอเรื่องที่ศึกษาและอธิบายได้อย่างสมเหตุสมผล โดยใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย มีความต่อเนื่อง น่าสนใจ ตลอดจนมีการอ้างอิงข้อเท็จจริง เพื่อให้ได้งานทางประวัติศาสตร์ที่มีคุณค่าและมีความหมาย **พัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตถึงปัจจุบัน** เป็นการศึกษาเรื่องราวของสังคมมนุษย์ในบริบทของเวลา และสถานที่ โดยทั่วไปจะแยกเรื่องศึกษาออกเป็นด้านต่างๆ ได้แก่ การเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม เทคโนโลยี และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยกำหนดขอบเขตการศึกษาใน กลุ่มสังคม มนุษย์กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง เช่น ในท้องถิ่น/ประเทศ/ภูมิภาค/โลก โดยมุ่งศึกษาว่าสังคม นั้นๆ ได้ เปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาตามลำดับเวลาได้อย่างไร เพราะเหตุใด จึงเกิดความเปลี่ยนแปลง มีปัจจัยใดบ้าง ทั้งทางด้านภูมิศาสตร์และปัจจัยแวดล้อม

ทางสังคม ที่มีผลต่อพัฒนาการหรือการ สร้างสรรค์วัฒนธรรม และผลกระทบของการสร้างสรรค์ของมนุษย์ในด้านต่างๆ เป็นอย่างไร ทั้งนี้ เพื่อให้เข้าใจอดีตของสังคมมนุษย์ในมิติของเวลาและความต่อเนื่อง

ภูมิศาสตร์ เป็นคำที่มาจากภาษากรีก (Geography) หมายถึงการพรรณาลักษณะของโลกเป็นศาสตร์ทาง พื้นที่ เป็นความรู้ที่ว่าด้วยปฏิสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ ในขอบเขตหนึ่ง

ลักษณะทางกายภาพของภูมิศาสตร์ หมายถึง ลักษณะที่มองเห็นเป็นรูปร่าง รูปทรง โดยสามารถมองเห็น และวิเคราะห์ไปถึงกระบวนการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับ ลักษณะของธรณีสัณฐานวิทยา ภูมิอากาศวิทยา ภูมิศาสตร์ดิน ชีวภูมิศาสตร์พืช ภูมิศาสตร์สัตว์ ภูมิศาสตร์สิ่งแวดล้อมต่างๆ เป็นต้น

ปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน หมายถึงวิธีการศึกษา หรือวิธีการวิเคราะห์พิจารณาสำหรับศาสตร์ทางภูมิศาสตร์ ได้ใช้สำหรับการศึกษาพิจารณา คัดวิเคราะห์สังเคราะห์ถึงสิ่งต่างๆ ที่มีผลต่อกันระหว่างสิ่งแวดล้อมกับมนุษย์ (Environment) ทางกายภาพ ด้วยวิธีการศึกษา พิจารณาถึงความแตกต่าง ความเหมือนระหว่างพื้นที่หนึ่งๆ กับอีกพื้นที่หนึ่ง หรือระหว่างภูมิภาคหนึ่งกับ ภูมิภาคหนึ่ง โดยพยายามอธิบายถึงความแตกต่าง ความเหมือน รูปแบบของภูมิภาค และพยายามชี้ให้เห็นสมมุติแบ่งภูมิภาคเพื่อพิจารณาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ภาพของภูมิภาคเหล่านั้นว่าเป็นอย่างไรร

ภูมิศาสตร์คือ ภาพปฏิสัมพันธ์ของธรรมชาติ มนุษย์และวัฒนธรรม รูปแบบต่างๆ ถ้าพิจารณาเฉพาะปัจจัย ทางธรรมชาติ จะเป็นภูมิศาสตร์กายภาพ (Physical Geography) ถ้าพิจารณาเฉพาะปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์เช่น ประชากร วิถีชีวิต ศาสนา ความเชื่อ การเดินทาง การอพยพจะเป็นภูมิศาสตร์มนุษย์ (Human Geography) ถ้าพิจารณาเฉพาะปัจจัยที่เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น การตั้งถิ่นฐาน การคมนาคม การค้า การเมือง จะเป็นภูมิศาสตร์ วัฒนธรรม (Cultural Geography)

ภูมิอากาศ คือ ภาพปฏิสัมพันธ์ขององค์ประกอบอุตุนิยมวิทยา รูปแบบต่างๆ เช่น ภูมิอากาศ แบบร้อนชื้น ภูมิอากาศแบบอบอุ่นชื้น ภูมิอากาศแบบร้อนแห้งแล้ง ฯลฯ

ภูมิประเทศ คือ ภาพปฏิสัมพันธ์ขององค์ประกอบแผ่นดิน เช่น หิน ดิน ความต่างระดับ ทำให้เกิดภาพลักษณะรูปแบบต่างๆ เช่น พื้นที่แบบภูเขา พื้นที่ราบลาดเชิงเขา พื้นที่ราบ พื้นที่ลุ่ม ฯลฯ

ภูมิพฤกษคือ ภาพปฏิสัมพันธ์ของพืชพรรณ อากาศ ภูมิประเทศ ดิน สัตว์ป่า ในรูปแบบต่างๆ เช่น ป่าดิบ ป่าเต็งรัง ป่าเบญจพรรณ ป่าทุ่งหญ้า ฯลฯ๑๒๔

ภูมิธรณี คือ ภาพปฏิสัมพันธ์ของแร่หิน โครงสร้างทางธรณี ทำให้เกิดรูปแบบทางธรณีชนิดต่างๆ เช่น ภูเขาแบบทับทิว ภูเขาแบบยกตัว ที่ราบน้ำท่วมถึง ชายฝั่งแบบยุบตัว ฯลฯ

ภูมิปฐพี คือ ภาพปฏิสัมพันธ์ของแร่หิน ภูมิประเทศลักษณะอากาศ พืชพรรณ ทำให้เกิดดินรูปแบบต่างๆ เช่น แดนดินดำ มอดินแดง ดินทรายจัด ดินกรด ดินเค็ม ดินพรุ ฯลฯ

ภูมิอุทก คือ ภาพปฏิสัมพันธ์ของแผ่นดิน ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ภูมิธรณี พืชพรรณ ทำให้เกิดรูปแบบแหล่งน้ำชนิดต่าง เช่น แม่น้ำ ลำคลอง ห้วย หนอง บึง ทะเล ทะเลสาบ มหาสมุทร น้ำใต้ดิน น้ำบาดาล ฯลฯ

ภูมิดาราร คือ ภาพปฏิสัมพันธ์ของดวงดาว กลุ่มดาว เวลา การเคลื่อนการโคจรของ ดาวฤกษ์ ดาวเคราะห์ทำให้เกิดรูปแบบปรากฏการณ์ต่างๆ เช่น การเกิดกลางวันกลางคืน ข้างขึ้น-ข้างแรม สุริยุปราคา ตะวันออกเหนือ ตะวันออกใต้ ฯลฯ

ภัยพิบัติ เหตุการณ์ที่ก่อให้เกิดความเสียหายและสูญเสียอย่างรุนแรง เกิดขึ้นจากภัยธรรมชาติและกระทำ ของมนุษย์จนชุมชนหรือสังคมที่เผชิญปัญหาไม่อาจรับมือ เช่นดินถล่ม สึนามิ ไฟป่า ฯลฯ แหล่งภูมิศาสตร์หมายความว่า พื้นที่ของประเทศ เขต ภูมิภาคและท้องถิ่น และให้หมายความรวมถึง ทะเล ทะเลสาบ แม่น้ำ ลำน้ำ เกาะ ภูเขา หรือพื้นที่อื่นทำนองเดียวกันด้วย

เทคนิคทางภูมิศาสตร์ หมายถึง แผนที่ แผนภูมิ แผนภาพ และกราฟ ถ่ายถ่ายทางอากาศ และภาพถ่ายจาก ดาวเทียม เทคโนโลยีภูมิสารสนเทศ สื่อที่สามารถคนข้อมูลทางภูมิศาสตร์ได้

มิติทางพื้นที่ หมายถึง การวิเคราะห์พิจารณาในเรื่องขององค์ประกอบทางภูมิศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับเวลา สถานที่ ปัจจัยแวดล้อม และการกระจายของพื้นที่ในรูปแบบต่างๆ ทั้งความกว้าง ยาว สูงตาม ขอบเขตที่กำหนด หรือสมมติพื้นที่ขึ้นมาพิจารณา

การศึกษารูปแบบทางพื้นที่ หมายถึง การศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับพื้นที่หรือมิติทางพื้นที่ของสังคมมนุษย์ ที่ตั้งถิ่นฐานอยู่มีการใช้และกำหนดหน่วยเชิงพื้นที่ ที่ชัดเจน มีการอาศัยเส้นที่เราสมมุติขึ้น อาศัย หน่วยต่างๆ ขึ้นมากำหนดขอบเขต ซึ่งมีองค์ประกอบลักษณะทางกายภาพ ทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมือง และลักษณะทางพัฒนาการของมนุษย์ที่เด่นชัด สอดคล้องกันเป็นพื้นฐานใน การศึกษา แสวงหาข้อมูล

ภูมิศาสตร์กายภาพ หมายถึง ศาสตร์ที่ศึกษาเรื่องเกี่ยวกับระบบธรรมชาติ ถึงความเป็นมา ความเปลี่ยนแปลง และพัฒนาการไปตามยุคสมัย โดยมีขอบเขตที่กล่าวถึง ลักษณะภูมิประเทศ ลักษณะภูมิอากาศ ภูมิปฐพี (ดิน) ภูมิอากาศ (ลมฟ้าอากาศ บรรยากาศ) และภูมิพฤษพืชพรรณ ป่าไม้ ธรรมชาติ) รวมทั้งทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ การเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติที่มีผลต่อ ชีวิตและความเป็นอยู่ของมนุษย์

สิ่งแวดล้อม สิ่งที่อยู่รอบๆ สิ่งใดสิ่งหนึ่งและมีอิทธิพลต่อสิ่งนั้น อาทิ อากาศ น้ำ ดิน ต้นไม้สัตว์ซึ่งสามารถถูกทำลายได้โดยการขาดความระมัดระวัง

สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่าง ยกเว้นตัวมนุษย์และผลงาน และมนุษย์สิ่งแวดล้อมทาง กายภาพ ได้แก่ภูมิอากาศ ดิน พืชพรรณ สัตว์ป่า ธรณีสัณฐาน (ภูเขาและที่ราบ) บรรยากาศ มหาสมุทร แร่ธาตุ และน้ำ

อนุรักษ์ การรักษา จัดการ ดูแลทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม หรือการรักษาป้องกันบางสิ่งไม่ให้เปลี่ยนแปลง สูญหายหรือถูกทำลาย

ภูมิศาสตร์มนุษย์และสิ่งแวดล้อม หมายถึง ศาสตร์ที่ศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับมนุษย์วิถีชีวิตและความเป็นอยู่ กิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคม สิ่งแวดล้อมด้านสังคมทั้งในเมืองและท้องถิ่นการเปลี่ยนแปลงทาง สิ่งแวดล้อม สาเหตุและผลกระทบที่มีต่อมนุษย์ปัญหาและแนวทางแก้ปัญหาทางสังคม

กรอบทางพื้นที่ (Spatial Framework) หมายถึง การวางข้อกำหนดหรือขอบเขตของพื้นที่ในการศึกษาเรื่องใด เรื่องหนึ่ง หรือแบบรูปแบบกระจายของสิ่งต่าง ๆ บนผิวโลกส่วนใดส่วนหนึ่ง เพื่อให้เราเข้าใจ ลักษณะโลกของมนุษย์ดีขึ้น เช่น การกำหนดให้มนุษย์และวัฒนธรรมของมนุษย์ดีขึ้น เช่น การกำหนดให้มนุษย์และวัฒนธรรมของมนุษย์กรอบพื้นที่ของโลกที่มีลักษณะเป็นภูมิภาค ประเทศ จังหวัด เมือง ชุมชนท้องถิ่น ฯลฯ สำหรับการวิเคราะห์หรือศึกษาองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่ง เฉพาะเรื่อง

รูปแบบทางพื้นที่ (Spatial Form) หมายถึง ข้อเท็จจริง เครื่องมือ หรือวิธีการ โดยเฉพาะกลุ่มของข้อ

มูลที่ได้มา เป็นต้นว่า ความสัมพันธ์ทางพื้นที่แบบรูปแบบของการกระจาย การกระทำระหว่างกัน เครื่องมือที่ใช้ได้แก่แผนที่ ภาพถ่าย ฯลฯ

พื้นที่หรือระยะว่างที่(Space) หมายถึง ขอบเขตทางพื้นที่ในการวิเคราะห์ทางภูมิศาสตร์เป็นการศึกษาพื้นที่ ในมิติต่างๆ ตามระยะว่างที่ (Spatiak study) ที่กำหนดขึ้นมีขอบเขตชัดเจน อาจจะมีการกำหนดเป็น เขตบริเวณ สถานที่ นำมิติของความกว้าง ความลึก ความสูง ความยาว รวมทั้งมิติทางเวลา ในเขต พื้นที่ต่างๆ ตามที่เรากำหนด ขอบเขตระหว่างที่ ด้วยเครื่องมือ เส้นสมมติและเทคนิคทางภูมิศาสตร์ต่างๆ เช่น แผนที่ ภาพถ่าย ฯลฯ อาจจะทำเป็นเขต ภูมิภาค ประเทศ จังหวัด เมือง ชุมชน ทองถิ่น ฯลฯ ที่เฉพาะเจาะจงไป มีการพิจารณา วิเคราะห์ถึงการกระจายและสัมพันธ์ภาพ ของมนุษย์ บนผิวโลก และลักษณะทางพื้นที่ของการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์และการที่ใช้ประโยชน์ จากพื้นโลกสัมพันธ์จากถิ่นฐานของมนุษย์และการที่ใช้ประโยชน์จากพื้นโลก สัมพันธ์ภาพระหว่าง สังคมมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ซึ่งถือว่าเป็นส่วนหนึ่งในการศึกษาความแตกต่างเชิงพื้นที่ (Area difference)

มิติสัมพันธ์เชิงทำเลที่ตั้ง หมายถึง การศึกษาความแตกต่างหรือความเหมือนกันของสังคมมนุษย์ในแต่ละ สถานที่ ในฐานะที่ความแตกต่างและเหมือนกันนั้นอาจมีความเกี่ยวเนื่องกับความแตกต่างและความ เหมือนกันในสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ทางเศรษฐกิจ ทางสังคม ทางวัฒนธรรม ทางการเมือง และ การศึกษาภูมิทัศน์ที่แตกต่างกันในเรื่ององค์ประกอบ ปัจจัย ตลอดจนแบบรูปการกระจายของมนุษย์ บนพื้นโลก และการที่มนุษย์ใช้ประโยชน์จากพื้นโลก เหตุไรมนุษย์จึงใช้ประโยชน์จากพื้นโลก แตกต่างกันในสถานที่ต่างกัน และในเวลาที่แตกต่างกัน มีผลกระทบอย่างไร

ภาวะประชากร รายละเอียดขอเท็จจริงเกี่ยวกับประชากรในเรื่องสำคัญ ๓ ด้าน คือขนาดประชากร การกระจายตัวเชิงพื้นที่ และองค์ประกอบของประชากร ขนาดของประชากร จำนวนประชากรทั้งหมด ของเขตพื้นที่หนึ่งพื้นที่ ณ เวลาที่กล่าวถึง การกระจายตัวเชิงพื้นที่ การที่ประชากรกระจายตัว กันอยู่ในส่วนต่างๆ ของพื้นที่หนึ่งพื้นที่ ณ เวลาที่กล่าวถึงองค์ประกอบของประชากร ลักษณะต่างๆ ที่มีสวนผลกดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขนาดหรือจำนวนประชากร องค์ประกอบของประชากร เป็นดัชนีอย่างหนึ่งที่ชี้ให้เห็นถึงคุณภาพของประชากร องค์ประกอบประชากรที่สำคัญ ได้แก่เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ การสมรส การเปลี่ยนแปลงประชากร องค์ประกอบสำคัญที่ทำให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงประชากร คือ การเกิด การตายและการย้ายถิ่น

คณะที่ปรึกษา

หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

๑. นางสาวเครือวัลย์ จันทสุพรรณ	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านวังบวบ
๒. นางวิไลวรรณ กิตติคุณ	ครูหัวหน้ากลุ่มงานบริหารงานวิชาการ
๓. นางสาว	ครูหัวหน้ากลุ่มงานบริหารงานงบประมาณ
๔. นางสาวปรีดาวรรณ ยอดสุวรรณ	ครูหัวหน้ากลุ่มงานบริหารงานบุคคล
๕. นายสุเทพ เหมมัน	ครูหัวหน้ากลุ่มงานบริหารงานทั่วไป

คณะผู้จัดทำ

๑. นายพงศ์พันธ์ คงสังข์

ภาคผนวก

คำสั่งโรงเรียนบ้านวังบวบ

ที่ ๓๙ / ๒๕๖๗

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา ตามกรอบหลักสูตรระดับท้องถิ่น ปีการศึกษา ๒๕๖๗
ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.๒๕๖๐)

ตามที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต ๓ ได้กำหนดให้โรงเรียนดำเนินการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา “กรอบหลักสูตรระดับท้องถิ่น ปีการศึกษา ๒๕๖๗ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.๒๕๖๐) และตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๗๙ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นแนวทางให้แก่สถานศึกษา ในสังกัดใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา โดยนำไปจัดทำรายละเอียดของเนื้อหาองค์ความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นให้เหมาะสมกับสภาพบริบทของสถานศึกษาต่อไป

อาศัยอำนาจบังคับบัญชาและอำนาจหน้าที่ตามความในมาตรา ๓๕ และ มาตรา ๓๙ แห่งพระราชบัญญัติ ระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. ๒๕๔๖ อำนาจตามมาตรา ๒๗ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๗ เพื่อให้การบริหารสถานศึกษาเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดต่อทางราชการ จึงแต่งตั้งคณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา กรอบหลักสูตรระดับท้องถิ่น ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๖๗ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ดังต่อไปนี้

๑.คณะกรรมการดำเนินงาน มีหน้าที่ ทบทวนหลักสูตร วางแผน ปรับปรุง กำหนดรายละเอียดของหลักสูตรระดับสถานศึกษา หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ ประจำปีการศึกษา ๒๕๖๗ ให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.๒๕๖๐) ตามกรอบสาระท้องถิ่น ความต้องการของนักเรียนและชุมชน วิเคราะห์เนื้อหาสาระที่จัดการเรียนรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นตามตัวชี้วัดมาตรฐานการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ จัดทำคู่มือการจัดกระบวนการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล ให้สอดคล้องและเป็นไปตามมาตรฐานหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ พร้อมติดตามการดำเนินการจัดทำหลักสูตรในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ เพื่อเสนอต่อหัวหน้าฝ่ายบริหารวิชาการ และผู้บริหารสถานศึกษาต่อไปให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ประกอบด้วย

๑.๑ นางสาวเครือวัลย์ จันทสุพรรณ	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านวังบวบ	ประธานกรรมการ
๑.๒ นางวิไลวรรณ กิตติคุณ	หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ	รองประธาน
๑.๓ นางพรทิพย์ บัวทอง	หัวหน้ากลุ่มประสบการณ์ปฐมวัย	กรรมการ
๑.๔ นางจินตวรรณ โรจขะยะ	หัวหน้ากลุ่มสาระภาษาต่างประเทศ	กรรมการ
๑.๕ นางสาวนงนุช แดงเย็น	หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์	กรรมการ
๑.๖ นางสาวศุภสุตา ชุมนิรัตน์	หัวหน้ากลุ่มสาระภาษาไทย	กรรมการ
๑.๗ นายพงศ์พันธ์ คงสังข์	หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา	กรรมการ
๑.๘ นายสุเทพ เหมมัน	หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ	กรรมการ
๑.๙ นางอุษา ศิริเมฆ	หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา	กรรมการ
๑.๑๐. น.ส.อัสมาอี สุขสุวรรณ	หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์	กรรมการ

๑.๑๑ นางสาวปรีดาวรรณ ยอดสุวรรณ กลุ่มสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม (ป.๑-๓) กรรมการ/เลขานุการ

๒. คณะกรรมการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา มีหน้าที่ ดำเนินการปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา

ประจำปีการศึกษา ๒๕๖๗ กำหนดรายละเอียด โครงสร้างตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่รับผิดชอบให้สอดคล้องกับ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.๒๕๖๐) ตามกรอบสาระ ท้องถิ่น ความต้องการของนักเรียนและชุมชน วิเคราะห์เนื้อหาสาระที่จัดการเรียนรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นตามตัวชี้วัด มาตรฐานการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ จัดทำคู่มือการจัดกระบวนการเรียนรู้ การ วัดและประเมินผล ให้สอดคล้องและเป็นไปตามมาตรฐานหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ รวบรวมเอกสารและจัดทำรูปเล่ม เพื่อให้ทันกำหนดการเปิดใช้ในภาคเรียนที่ ๑ ปีการศึกษา ๒๕๖๗ ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ประกอบด้วย

๒.๑ นางพรทิพย์ บัวทอง

- กลุ่มประสบการณ์ การศึกษาปฐมวัย

๒.๒ นางวิไลวรรณ กิตติคุณ

- กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ชั้นป.๑ - ๓ / ชั้นป.๔ - ๖
- สาระการเรียนรู้การงานอาชีพ ชั้นป.๑ - ๓

๒.๓ นายสุเทพ เหมมัน

- สาระการเรียนรู้การงานอาชีพ ชั้นม.๑ - ๓
- กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ชั้น ม.๑ - ๓
- กลุ่มสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม (เศรษฐกิกพอเพียง) ชั้น ม. ๑ - ๓

๒.๔ นางจินตาวรรณ ไร่ชะยะ

- กลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) /ชั้นป.๔ - ๖ / ชั้นม.๑ - ๓
- สาระการเรียนรู้การงานอาชีพ ชั้นป.๔ - ๖

๒.๕ นางสาวนงนุช แดงเย็น

- กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ชั้นป.๑ - ๓/ชั้นป.๔ - ๖ / ชั้นม.๑ - ๓

๒.๖ นายพงศ์พันธ์ คงสังข์

- กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นป.๔ - ๖ / ชั้นม.๑ - ๓
- กลุ่มสาระการเรียนรู้ ประวัติศาสตร์ ชั้นม.๑ - ๓

๒.๗ นางสาวศุภสุดา ชุมนิรัตน์

- กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นป.๑ - ๓ / ชั้น ม. ๑ - ๓
- - กลุ่มสาระการเรียนรู้ เพิ่มเติม วิชา ภาษาพาสนุก ชั้นป. ๑ - ๓

๒.๘ นางสาวนาเดีย อาดอล๊ะ

- กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นป.๔ - ๖
- กลุ่มสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม (ด้านทุจริต) ชั้นป.๔ - ๖ / ชั้น ม. ๑ - ๓

๒.๙ นางอุษา ศิริเมฆ

- กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา ชั้นป.๑ - ๓/ชั้นป.๔ - ๖ / ชั้นม.๑ - ๓

๒.๑๐. นางสาวอัสมาอี สุขสุวรรณ

- กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ชั้น ป. ๑ - ๓
- กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ชั้น ป. ๔ - ๖
- กลุ่มสาระการเรียนรู้ ประวัติศาสตร์ ชั้นป.๔ - ๖

๒.๑๑ นางสาวปรีดาพรรณ ยอดสุพรรณ

- กลุ่มสาระการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ชั้นป. ๑ - ๓
- กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นป.๑ - ๓
- กลุ่มสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม (ด้านทุจริต) ชั้นป. ๑ - ๓

๒.๑๒ นางสาวอานีชัย มาหิละ

- กลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) ชั้นป.๑ - ๓
- กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ (เพิ่มเติม) ชั้นป. ๔ - ๖

๒.๑๓ นางสาวสิริรัตน์ พรหมภักดิ์

- กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ชั้นม.๑ - ๓
- กลุ่มสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม วิชา คอมพิวเตอร์ ชั้นม.๑ - ๓

ทั้งนี้ ให้ผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งตามคำสั่งปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายด้วยความเอาใจใส่
รับผิดชอบเพื่อให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้ทุกประการ

สั่ง ณ วันที่ ๓๐ เดือน พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๖๗

(นางสาวเครือวัลย์ จันทสุพรรณ)
ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านวังบวบ